

P. 11
34

An. VI Nr. 10-12

OCT. DECEMBRIE. 1940

APOSTOLUL

Revistă literară, științifică și educativă

Apare sub auspiciile Asociației profesorilor și învățătorilor
din Județul Neamț

Boboteaza la Munte

Redacția: Școala Normală de Învățători din — Piatra-Neamț.

17. 5. 84

Circulări:

Extras din circ. 9281/1940 a Inspectoratului școlar Neamț: (pag. 5).

Cu toate măsurile sanitare luate de organele în drept, cu toată luptă uneori eroică și plină de riscuri a personalului medical și sanitar auxiliar, întinderea unei mari epidemii în condițiile de astăzi nu se poate preveni decât prin măsuri excepționale și prin o vastă și energică acțiune la care trebuie să colaboreze toți factorii interesați: Serviciul Sanitar, Ad-ția locală, corpul didactic și preoțimea, premilitarii și organizațiile mișcării legionare. Solicităm deci concursul prompt și efectiv al tuturor acestor factori pentru organizarea și executarea unei adevărate bătălii împotriva necurătenței, a lipsei de igienă și a parazitismului, urmărindu-se un scop precis: realizarea unei curățenii radicale și a unei deparazitări efective a locuințelor românești: deparazitarea în masă a întregii populațiuni dela sate și orașe.

Începând de luni 9, Decembrie și până sâmbătă 14, Decembrie, toți locuitorii vor proceda la executarea măsurilor de curățenie în gospodăriile proprii, în casele în care locuiesc și asupra membrilor din fiecare familie prin:

Curățirea radicală a curții și a împrejurimilor.

Spălarea cu leșie fierbinte a mobilelor din casă și a dușamelelor.

Vărularea pereților în interiorul locuințelor.

Sulfurizarea locuințelor în cazurile indicate prin organizațiile sanitare.

Fierberea cu leșie a întregii rufării și lenjerii de pat și corp.

Înmuerea în petrol a efectelor ce nu se pot fierbe (cojoace, țări, căciuli, etc).

Desinfectarea și deparazitarea efectelor la etuvă sau cuptorul de deparazitare în cazurile indicate de organele sanitare.

Tundererea părului la băieți și bărbați și ungerea capului cu soluție de petrol și ulei.

Pleptănarea regulată a părului la femei și fetițe cu un pleptene des înmuiat în oțet cald și după aceea ungerea capului cu soluție de petrol și ulei.

Băi corporale cu apă caldă și săpun, acasă, la băi populare și școlare și în trenurile băi.

Pentru aceste operațiuni, cei cu dare de mână se vor servi de mijloacele proprii de care dispun sau pe care le vor procura. Pentru cei complect lipsiți de mijloace, autoritățile (Prefectura de județ, Serv. Sanitar Județean, Primăria locală și Ajutorul Legionar) vor pune la dispoziție toate etuvele și cuptoarele de deparazitare disponibile, trenurile băi disponibile, cantitățile necesare de var pentru vărularea pereților în interior, cantitățile necesare de soluție de petrol, ulei și acid acetic, combustibilul necesar pentru fierberea rufelor, cantitățile necesare de sulf pentru desinfecția locuințelor, săpun pentru spălat, lenjerie pentru schimb în cazurile indicate.

Executarea acțiunii se va face în primul rând de cât e populație fiecare cap de familie fiind răspunzător de lucrarea din sânul familiei și gospodăriei sale. Pentru cazurile mai grele, unde lipsește capul familiei sau se ivesc alte insuficiențe, acțiunea se va face cu ajutorul legionarilor, premilitarilor și a organelor sanitare care se vor pune la dispoziție în acest scop.

Îndrumarea, supravegherea și controlul acțiunii se vor executa în comună de către șeful legionar local, care va împărți comuna în sectoare, fiecare sector având un conducător dintre învățătorii și intelectuali comunel. Aceste organe vor fi ajutate de personalul sanitar auxiliar, de personalul administrativ și polițienesc din localitate.

Organizarea, îndrumarea și controlul pe circ. îl va executa medicul circ. respective, ajutat de un legionar delegat dela centru. Întreaga organizare, îndrumare și control pe județ, se va face de medicul primar județean respectiv ajutat de delegatul mișcării legionare județene. Colaborările se vor stabili pe baze de prietenie și de plină solidaritate socială, în cea mai desăvârșită armonie și înțelegere.

Fiecare șef de sector va controla zilnic executarea programului fixat, va îndruma de aproape acțiunea și va nota într'un carnet mersul întregii operațiuni, înregistrând: numărul gospodăriilor curățite, numărul locuințelor desinfectate prin sulfurizare și prin simpla spălare cu leșie, nu-

APOSTOLUL

Revistă literară, științifică și educativă

Director: PROF. VICTOR IEREMIA

Redactor: ION. M. COJOCARU

Opt Noembrie.

Din viața noastră: un moment de reînnoțire, pentru ca toate gândurile noastre cele mai bune să se îndrepte spre Domnul și Împăratul.

Ziua de 8 Noembrie este și onomastica M. S. Regelui Afliat I. Dumnezeu a voit ca în ziua când biserica noastră creștină preamărește pe Sfinții Arhangheli, țara întreagă să-și sărbătorească și pe Domnul și Dumnezeu a voit ca în această zi, Nașterea și Domnul să se găsească sub aceeași urpă prole țoare.

Dacă pentru un popor, regele este gatazenta aspirațiilor naționale, atunci, în chip fericit, am descoperit toate însușirile a-lesse și nobile, ca care Prinț L-a înzestrat pe Regele Românilor. Înalt și suplu, cu ochii ca seninul cerului, are, în vârstă de 18 ani, un trecut de aspră și dureroasă viață. Și-a făcut, până la această vârstă, studiile în țară, în clasa Lui de 12 elevi aiști din toate straturile sociale și din diferite rase etnice. Cu vârlte înclinații și spre matematică și spre literatură, nu a neglijat n-oric în același timp din programa analitică a școlii și nici din preocupările extrascolare. A urmat la liceul militar dela Măndă-țirea Dealului și la liceul tehnic aeronautic din Măntăș, iar după toate grelele de luptă, obține pe rând gradele militare inferioare: fiind repartizat la Batalionul II Vânători de Munte, dela Brașov.

Pire meditații și gândire logică, Soveranul nu înbește în-ghușirile sau acamațiile șomatuase. Această rezervă atât de grăitoare contrară de multe ori vechiul enturaj al Marelui Volevod de Ieri. Formeta goale și podonbele scripțicare, care nu aveau n-ului princier, nu L-au împresionat niciodată. Acesta îl

plătiseau și în pauza unor sporturi amare se retrăgea spre mașina princiară. Îi place oănătoarea și cefletatul, dar mai mult, i-au atras excursiile prin țara durerilor multe și a cunoscut cele mai grele ocupații manuale. În această direcție și-a ales ca meserie mecanica, îndeplinind într-un atelier din capitala țării munca la cot cu personalul atelierului și printind, ca și accepția, plata lucrului efectuat, după funcționarea ce a îndeplinit-o, începând dela caldă până la matru. Ocupațiile multiple, care se încep auau prinț de coroană, nu erau niciodată neglijate; serbările naționale și ale dărilor îi găseau pe prințul moștenitor totdeauna în linia lor. Atunci când începea însă reprezentarea sângeroasălor acte ale marelui tragedii naționale, Prințul stătea deasupra gravelor evenimentelor. Sănătatea-i amenințată și-a căutat-o la Florența, sub îngrijirea augustei sale Mamă îndurerată. După completa însănătoșire, Prințul s'a oșelit în credința strămoșilor și s'a întors în speranța unor zile de mare triumf național. Așa cu lucrămat într'o zi mare pentru El și pentru Neam ochiul său hant. Așa s'a împlinit într'o mare zi pentru El și pentru Țară sufletul său drept cu începutul noului veac românesc. Vibrarea tinereții plină de vigoare și de neștiută emoție și-a manifestat-o cu dreptă săgetând spre cer, ca o mustrare pentru eclipsa socială a unei decade și ca un semn duai al vizionii triumfului. La toate acestea se adaugă înușirile de ontas, care s'au și dovedit, de îndată ce a luat parte la manevrele regule din 1935 și a dăcut sabia de ofițer în 1937.

La 6 Septembrie, 1940, Marele Voievod de Alba Iulia ia pe umerii săi tineri sarcinile domniei.

Fără pompe amestecate și fără retorica fantastică a regimurilor apuse, el într'o înută de aspră porună a venit și de esențială transformare a țării. Majestatea Sa Regele Mihai I domnește; domnește sub privegherea augustei sale Mamă; domnește având deoparte un mare conducător de stat și de altă parte un mare conducător de mișcare națională; iar în cuprinsul țării: toată încrederea poporului curat la suflet.

Ridicat în rangul de general de divizie, Majestatea Sa Regele este și capul oștrii.

Ca membru al Academiei Române, El este apărătorul culturii.

Crescut în izul hrănzii românești și îndrăgii de muncă, El este sprințunul țărănimii și al întregii muncitorimi de azi și de totdeauna.

Cu El începe o nouă istorie a poporului român pe același pământ al Dacilor lui Traian și cu același aspirații ale vremii lui Mihai Viteazul și Ferdinand cel Mare.

De aceea, gândul nostru al tatarora se îndreaptă cu neclintită încredere spre Majestatea Sa Regele Mihai I și-l urim domnie lungă și glorioasă peste poporul român; dela Nistru până la Tisa și din Ceremus până la Mare.

Apostolul

C r e d i n ț ă

*. . . Căci toate-or trece'n val nestingherit
 În țara neagră a uitării.
 Iar vremea, doamnă'n tronul aurit
 Va scri poema 'nstrăinării,
 Și din povestea scumpului pământ,
 De-om fi mai hurs de-acum sub soare,
 Va răsări, în cântec drept și sfânt,
 A reînvierii noastre floare !*

G. Anghel

Intelectualul în Cămine

Să fi drept ca Socrate și bun ca Iov, istă, acolo în lumea veche, doctrine dreptății și aștept, în lumea nouă, doctrine iubirii. Aceste virtuți n'au rămas însă platonice ori utopice teorii, ci fapta a consiliat aceste virtuți divine prin jertfa marilor savanți: unul prinștea otrava și altul răstignirea. Nu poți fi drept și nu poți fi bun fără iubire și fără jertfă; desăvârșirea aceasta s'a făcut prin Fiul Omului. De aici a luat naștere cea dintâi condiție care stă la temelia oricărui acțiunii intelectuale.

Impotriiva acestor virtuți luptă fariseii și sarafii, care din păcate se consideră și cărturarii. Impotriiva acestora, chiar Iov a luat biciul pentru a nu-l zăgăzui marea lui iubire față de cel omul și omul. De atunci au început să se despartă și să se împerească lumea mântuirii de aceea a păcatului. Forțele răului și ale infamiei au rămas în lumea ucigașă și plină de ură a lui Cain, Moise și Irod; iar forțele binelui și ale înțelegerii au pășit în lumea Mântuitorului lumii. La început au fost trei magi care, călăuziți de stea, au aflat înțelegera cea aștră, unde erau: Iov, Fecioara și Iosif Testarul. Este cel dintâi cult creștin. Și, pe când în lume se deslănțea forța lui Irod, care ucidea mii de prunci nevinovați, în același timp, spre estul acela de lumină, se îndreptară mulți după altul credincioșii și apoi roiau în lume să propovăduiască marea minune. Mântuitorul s'a pregătit pentru dumnezeiasca minune, a vorbit noroadelor în pilde, iar când i s'au cerut lapte, El a săvârșit minunile. Care din cărturarii a mai putut să reziste învâștării de fapte și de jertfe a lui Iov? Douăzeci de secole dela cea mai mare înstăruire socială formează doar o elipă în șirul fără sfârșit al anilor din istoria lumii: și, într'un timp atât de scurt, ucenicii, apostolii și martirii creștini au împănizat pământul.

Martiri pentru dreptate și pentru credință au dat și noi Români în cursul veacurilor, culminând, în ultimul timp, cu jertfa legiunară și a Căpitanului însuși. Din aceste jertfe a ieșit biruitoare Legiunea. Drumul ei a porolit ca și acela al marelui mântuitor creștin. Legiunea străbate însă numai spațiul vital și

seacoulul. Legionara este o comunitate creștină și națională, integrată și pură. Legionara este un sanctuar, unde oficiază martirii și veșnic prezenți fațre noi. În tinda acestui altar se adună legionarii să asculte ruga și să se îndemne spre faptele via monahilor, țărani și intelectuali, care se înfrățesc toți în Legionara, împilându-și rolul lor îndoit și totalitar de gândire și de faptă. Rolul cel mai greu este însă al intelectualului.

În înțeles obișnuit, intelectualul este omul care știe multă carte. În înțeles propriu, intelectualul este omul care-și pune probleme etice de rezolvat și meditează asupra morții. Astfel se poate ca un intelectual să fie și un țăran fără carte și se prea poate ca un om cu multă școală să nu fie un intelectual, ci doar un om cult, o bibliotecă ambulată, ori o persoană cu diplomă. Omul cult poate să rămână pasiv toată viața, intelectualul este mereu activ. Când omul cult este și intelectual, atunci acțiunea acestuia este gândită prin fapte și după valoarea etică a gândului, așa vor fi faptele. În Legionara se pot face două erori: unul este fel de oameni; de aceea, nimeni de aici nu aleargă după persoane decorative ori de mare răsunet. Intelectualul în Legionara este simplu la port, curat la suflet, împede la minte, atâpă pe cunoștințele specialității sale, ori pe profesiona și bogat la fapte bune. Numai cu acest fel de oameni se pot face marile eforturi. Sfânta Scriptură a noului Testament ne spune că Mântuitorul s'a adresat celor mai simpli dintre pescari, spunându-le: „Veniți după mine și vă voi face pe voi pescari de oameni”. Mântuitorul se ferea de cârmarii țării. Forța sufletescă a elementului de conducere se rezăună asupra pe virtute. Acest adevăr l-a spus și cel mai autentic scriitor român: Ion Creangă, în „Amintiri...”: Cărucă clobănil îl lăcomrește pe Vodă că o țară se conduce cu „cel slab de minte și tari de vârtute”. Mai aproape de timpurile noastre, virtutea a fost luată ca lozincă de mișcare și conducere politică a generației naționaliste de după războiul mondial.

După concepția filosofică Hebbliană și după ideologia creștină deaprinză din „rugămintele” lui Gr. Alexandrescu, M. Eminescu și Octavian Goga, o generație a reușit să creadă cu sinceritate în scrierile marilor cărturari și să-și strângă rândurile în jurul doctrinei formulate de A. C. Cuza. A fost o perioadă de pregătire intelectuală în sensul obișnuit al cuvântului, mai bine zis; o perioadă de informare. Aceasta nu era totul însă, cu era nici măcar suficient. A urmat a doua pe-

rioadă, aceea de formare a sufletelor: formarea în spiritul național integral după direcțiile date de o altă pedagogie; o pedagogie firescă, reală, fără a fi de import, ci favorită din adâncurile națiunii. Naționalismul non integral nu mai putea rămâne o doctrină platonică, el, în chip inevitabil, trebuia să devină o mișcare. Șeful acestei mișcări este Corneliu Zelea Codreanu, predestinat pentru marea acțiune de creație în-săreție națională, iar principiile călăuzitoare ale mișcării se bazează pe o știință nouă pedagogică: Etnopedagogia, așa cum au fost ele arătate, în linii generale, de profesorul S. Măheșanu, în cartea sa „Altă creștere”; iar pe plan social, chiar în cartea Căpitanului „Pentru legionari”, — cea mai valoroasă operă de știință politică apărută în ultimii ani, în această epocă scriera, teoreticianul se întâlnește cu omul de acțiune și gândirea se împletește cu fapta, ceea ce constituie întreaga chemare a intelectualului.

În Legiune, rolul intelectualului se multiplică, fără a fi însă complicat, el se desfășoară într-o succesiune de fapte coordonatoare și unitare. Orice activitate intelectuală în Legiune devine o problemă asupra căreia cugești, te întreși și pornești la rezolvare ei. Orice rezolvare se îndeplinește pe plan național-social cu căldura iubirii desăvârșite.

Iată și pildele :

1). Intelectualul predică în Legiune iubirea de copii și de tineret, fie ca părinte, fie ca educator. Așază predică, pe care o auzim și în alte împrejurări, din nașterea marelui întrebări: Cum poți prigoni, cum poți ucide sau ordona ori înlesni prigoana și uciderea copiilor și a tinerilor, dacă-i iubești? Evident, iubirea nu trebuie să se rezăme pe slăbiciune, ci pe înțelegeră adâncă și pe virtute. „Lăsați copiii să vină la mine”, a zis Isus (Matel, 14). Cine a putut să-l ucidă așadar pe copii, decât trozii veacurilor care-și temeau dominația lor plină de ură și teroare. Ca rezolvare a unei probleme atât de uriașe, este să ai în pace ta un copil și să-l iubești, prin ocidul lui bun, pe toți copiii. Așa a făcut Căpitanul! Să ai un prieten din grupul celor mai buni decât tu și să cultivi prin el amăgirea întregii tinerete „aliate” și „cu sufletul de orin”, prin care străbate „asfințitul lures de primăvară”. Așa a fost Căpitanul!

2). Intelectualul predică în Legiune cultul muncii. Munca înobilează sufletul; pentru aceasta, intelectualul împinge vorba cu fapta: el muncește efectiv. Munca intelectualului

abstract este ideea, a intelectualului de acțiune este și fapta. În continuare acțiune de înaltă concepție și de pilduitoare faptă, sunt numai genurile politice.

Așa a fost Corneliu Codreanu. În Legiune, intelectualul, în primul rând, trebuie să urmeze această pildă subordonat șefului, spre a se deslăvăși. Ideea și a face posibilă fapta biruitoare. Căpitanul s'a răspuns sugeriile și n'a înfrânt inițiativa, ci le-a coordonat, le-a gândit, le-a dat viață și așa a ieșit totodată să împlinească fapta. Așa au răsărit principiile cele mai înalte: din faptă; așa s'au întreprins toate marile bătălii legionare în domeniile economice, politice și spirituale. Așa s'a putut începe înalta mărșă a „competențelor peste veac” „tracțiile cu sudorrea și sângerele duc” ai legionarilor. Orice intelectual din Legiune trebuie să cunoască munca și să mănuiască o unitate cu aceeași pricepere cu care cunoaște o teorie filosofică și mănuește cu dexteritate pana. Căpitanul a scris nemeritoare pagini nu numai din veste cunoștința de doctrină, ci mai ales din contactul direct cu realitatea și în urma muncii efectiv îndeplinite. Cine nu l-a văzut lucrând în arșiță, în ploaie și în sudoră? Căpitanul era mereu pe șantier, chiar și atunci când se găsea la studii în Grenoble.

Intelectualul folosește rodul unei singure munci pe care o îndeplinește și nu scaparează posturi și situații, pentru a nu se găsi vreodată în conflict de atribuțiuni. El nu poate cere nimic în afară de dreptul său legitim, pentru care s'a pregătit și nu primește altă situație, decât atunci când l se ordonă.

Intelectualul în Legiune își deslăvășește caracterul prin:

- a) Ajutorarea fratelui căzut în nenorocire după „Legea ajutorului reciproc”, așa cum a fost statornicită de Căpitan.
- b) Prin camaraderie.
- c) Prin disciplină.
- d) Prin tăcere.
- e) Prin cultul onoarei.

Intelectualul în Legiune cogită numai în fapte și săvârșește în fiecare zi o faptă bună.

Încet, încet, părăsim lumea războiului, a întunericului și a capriciilor neabătute și venim în Legiune ca într'un altor de pace și de lămură, pentru a putea gândi cu conștiința liberă și a înălța din nou. Venim și cu lepădarea de sine, pentru a putea desluși în noi pe omul nou. Venim ca să întărim stăruia pentru marea biruință a națiunii și să tragem puntea între pământ și cer, pe la jertfa cea mai curată a ființele din noi.

Victor Țăranu

Rugăciune

Ca gândul către Tine, Doamne,
Venim și ne 'ndreptăm privirea:
Ascultă, Doamne, ruga noastră
Și dă-ne nouă mântuirea.

Darerea noastră este omne,
Ne plângem greșele păcate
În fața Ta, Cerește Părinte,
Umili te recunoaștem toate
Și cerem caldă Ta 'ndurare
Ca să ne-aiiue suferința,
Căci iatăși otrava vijolie
Ne lăbură adânc lăunja.

Am fost supuși mersu greșit,
Căci a greși e omenește
Și de-ace greșit, ne iartă, Doamne,
Și de primejdie ne păzește.
În pragul dăruirii noastre,
La Tine cerem ajutorul,
Căci știm că Tu ești bun și mare
Și tot la Tine-ți viitorul.

De n'-i așa de greu păcatul,
De-avem greșală - ață de mare,
De ne-am pierdut cu toții'n beză,
Și nu mai încercăm iertare,
Nei Tine ne rugăm, Părinte,
Ca toată Dacia credincioși:
Nu ne lăsa în foc, ci dă-ne
Măcar tărta suferinții.

Așa ne-om lăpăși greșala,
Și-așa ne-om căpăta iertare.,
Din bunătatea Ta, o, Doamne,
Ne-om lăsa din nou hotare. -
Ne-om țese lăcuș e povăste
Cu flori și cânt de primăvară
Și-om făuri din credință noastră
Alinare 'n somnul nostru țară.

Spre Tine ne 'ndreptăm, o! Doamne,
Căci n'aveam nici-o mângâiere,
Tu ești mângâiere și viață,
Și nu ne părăsi 'n durere.

G. Anghel

Bădica Vasile

Il cunoști pe bădica Vasile, plătaș vestit din satul meu ? E înalt ca bradul, volute ca leul, stător ca un duhovnic și vesel ca o fată mare! Se poate că l-ai zărit vr'odată cu spranga și țulecul pe umăr, cu barda pe mână și cu geanta garnisită cu enghid de căprioară, sătula de bunătați, venind cu mai mulți volutei, prin șosul Haugului; atunci să știi că a scurtat drumul, trecând pe la castelul din gara Pângărașilor și a coborât peste dealul Grohotșului în Bobaloița, la crășma lui Gheorghies, de unde își urmează mai departe călătoria, atunși în povestiri cu întâmplări din viața de plătaș...

Sau dacă te mai bine aseamă, îl vezi în poștă, așezat pe o bancă mai în fund, pe lângă vr'o îniercie, cu talpasul de mătasă tras pe un ochiu, cămeșulă lapoietă cu mărgelile, bondiții cu izvoade frumoase de flori și călăță de carne: toată numai aleșturi în fir și peteală, de-și urmează ochii urmându-te după ea! Atunci... vezi că fața lui veselă pălește în culoarea trandafirului; părul castaniu încheie și dămează vântul, ca pe o pădure alasă: sprâncenele dese și mari parcă sunt două arcuți de trâmă, ce-l împedebază ochii cârți, din care revărsă priviri pline de iubire și omensie în jurul său. Nasul plăcut coboară din prelungirea unui creț, ce dintr-o parte fruntea lată în două părți deopotrivă, întocmind cât mai bine tălălțarea unui chipeș alba de român. Mustățile răsunete ca gânjul se aseamăna cu două corbițe de miel; iar vocea sa dulce ca un clopot de mândălire răspundește un cântec drag, tălmăcit parolă din verburile furioase ale Blănișei, pe care el este vesel: pescăruș călător.

Îmbrăcat cu pălărie și șuman, poartă peste cămașa albă cu omătul cu plectar din jâmjă, cu muscătorele de strămbătură și tacole țari, obiele și optaci legate cu ață de păr, din coadă de cal, costușit în ziua de Sf. Spiridon.

— Da că și nu porți ghete ? Ai nice moș Gavrilăș, un călător foarte bun și huzar.

— Am bocancii și îi cu măsle ca și mistraș, da și mai

crucă di sărbători mari; opelcea oușuă, da-i bună maș alea la plate, că pin nahlapell eșea dela Piatra lui Toader, ori di la Capșa, nu-l chip să nu te uzi și atunci mă diceai repede, le omu în sălăder și cât ai zice: paște, a'o uscat. Nu știu nevoastre: da n'le opelcoale ni-a tare dragi! Când eram de vr'o 6 ani, lătoea, 'museu să-l lerte, ni-o făcut o perescică din cele di scroală negră, cu niște gurguie aduse colea la mama lor și imi zice: „Nu, măi băiete! să te ai di sărbători, di dte la biserică și ca măine la școală, că doar n'ai să moștenești cotruja jucându-te iată zăltoea cu șperlă! Pi-acasă și mai lertăluți pi cele răli!” Hucuria mea era fără margini; cu multă grijă le-am pus drept, ca vorba celola, în oul sub latță și m'am culcat cu gândul la ele.

„Amu, di cătră zău, când Gerila o început a sufla pi clanta oușel, cum dormeam pi capetori, aud o roușălă di mare poză; era cocoana plăcă, care trălește numai din încleritul esalelor cu smântână: Cheș, cheș! am străgat de câteva ori și două o fost. După ei am mai cliposit un popos bușor, mă acol și, când să mă pun în rândulă di Crăciun, opelnețile mele erau carne, ce Anca Cuculu din părșu! Brânzel. Cum erau usturoase di sălăduș, rozătoarea nahel ni-o măncat oșpile și gurguile, înșoptându-se drept ghinșor până la zău. Nu, tătoe! mai dte-te la școală și la biserică cu opelcel di poro' că ni-o papat măte, drept azi, în ziua di Crăciun!... Așa că eu am prea știu la fleacul bolerșid, și trag cu năsoalcele lertea, di țesă colb ca di la mașna lui Zabavă; că-a di gamă”, grăi bădica Vasile celor de față.

Într'o zi din luna lui Cireșar, l-am văzut în Polană, la Muștel, înconjurat de vr'o cincă șase cărmaci mai tineri și câțva dăicăuși cu satrușă, care îi cluseau și îi cântau șya:

Din Dorca până la Piatră,
Fluta mea-i câte-o bucată.
Din Broșteni până la Cot,
Fluta mea-i câte-un butuc!

— Câte-un butuc, câte-un butuc; tacă tot și bine și-șya, măi băieți!

— Ah... cu bădica, cum totdeauna rămălu și fără sunșu, uitându-mă după cele copile!

— Eu am puzcat o înclăoșe la Fărțăgi, di trecușă lumea ca pi necet, în brambu schitului Cerăbuș!

— Eu am îmbotit o țeză de-a lui leșanu în cotu Boalu!

ba era să-mi dau și dălcâșul dijmă loștrițlor, di pomană la bolbură!

— Să vedeți: eu, când vineam dela Bolobănaș, am omorât bubățul cel mare dela Brânzărie; s'o trântit haramu bonoăluindă înclutea mer, în vale, ca să mă împungă și, când colo, plata o înclăcat și namolă și chibășită l-o iaout!

— Ahăă! eu totdeauna leg di butuc câte două-trei mudiți, ca să mai agăț câte-un bolștean. Odată, pl la Toanca, o sărit și plută o loștrăță cât un copchil di zece ani; am aruncat eu toporașu în ea și cu topor eu totul s'o dăa printre lemne în vale; când m'am mai uitat înapoi di ea, buzarăia mea o lăsa hăina; noroc de-o boambă, că am mai hotăit oleacă", grăian Elcăii întrecându-se unul pe altul.

— Așa, mă Colbece, că tu până mai ieri erai cărtianară pl Fauru!

— Ar ș'i ș'ama, dar nu putea dormi di răul codăilor di pomanărele Vărlăntului!

— Bătă-vă să vă bătă di băleji! Mai bine v'ar zice lumea broscaru dicită platași!" le grăi bătica Vasile zămbind.

— Broscaru? ! Ș'asa îl bine, că unde sunt broaște sunt și platași și mai ales broșțele cu gușă căută frumoasă și într'o mână di feluri; așa că n'eta poți să le lei di dălcăș, că nici înemășă mare nu ș'or cere și nici nu se toaceă la vreme de primejdie!" răspunde Ion a lui Șoric din Zăvoia Lesu!

— Da cred că pe cine ai învățat n'eta să plătărească, ori mai plătărește, ori ba!"

— Ehei! Eu am învățat și lele mari să plătărească; ilncea lui Cojoc, năsoasa Boacănaș și o țigancă din Sabasa au broscălit până ei la-o leșit mestecul în coc; noroc că s'o mătlat, că și azi ar ș'i ca rața pl vale. Eu prin Pașcata, prin Chel și prin Toanca, via jucându-mă cu plata de o sută de metri. Cu mine o venit boleri mari și plută, mă! ministri, studențime, școleri și bocontari. Căși am oștat la Plata, să-i și înămasă undeva, și avea un răbuș de-o prăjină di lung!"

În timp ce povestirile izvorau cu tact și multă voință bună, Grigore a lui Costache, cu Talța lui Pudu și fecioru lui Boboc, toți frumozii de cântarea cesacului, făceau un tarambol din instrumentele lor împrumutate, de mai eu se mai auzea niște. Notău că struna cea mare de la sculpcă o plănuț și o leșit cu pășere în năutul lui Costache. Boboc sculpa cu căudă în căuț de la gătuș cobzaș, căci nu stătea încordată, iar Talța plăna hangul în legea ei din țambalul ce-l bodoregit și în-

cielut cu rășină, pe care-l afumase ca pe o bucată de mândă de-acupra gînel la foc din fierărie. Intr'ac colț, la masa dancălușă Ionel, moș Nechita Cozan își mușta cîmpotol toroșindu-se pe obraz ca o creastă de oușor, de atîta zălit la țipe. Și cânta cîmpotol acesta doloc, de vîrșau oamenii lucrul ascultându-l, și cânta hore, de așdau ilucii făcînd!

Deși oamenii aceștia nu sînt bețivi, totuși, în starea de omene, se ciostesc de unucă frunza! Așa că și la masa lui Bădica Vasile se auzeau făcînții de pahare, iar un poezuș de dîlcăuș îl cânta așa :

Toată vara drăgoman,
Și iarna fără omor.
Toată vara în câmpou,
Și iarna cu capu gol!

— Bravo măă, așa-i! Să duci o plută de-o mie de lei, ducă te mai pîrărește la mîșru, ori îți mai scoate dracu în cale vr'o munteancă din cele divorțate, și cu cât mai dai pe la cei din ulița strîmă care sar ca dulăii pe ține, atunci ajungi la vorba celuia, că :

Cinci cășligi,
Zece mîșnaci !
Cel ce mai rămîne, în pungă strîngi!

Trebuie să te mai impramuți pe la Coman, pe la Trofin ori pe la Mihăilescu, ca să'o poți arăta din loc.

— Așa-i, bădică, tît păștu îl priceput!

D'apoi că nici voi nu sunteți așa cumăți! Ei și omu ei v'ajă adonat cu udișia în jural meu: un v'ajă tabou de atîta imblăteală? Ia mai făcetați!

— Hai, comătră, fragli, vîli, chișlig, că dîbr'o săptămînă are gura o zi. Ud-o azi, ca să n'o tzi măno pe vale, vezi că mesteria îl brățare de aur și gătu leică de argint!

— Dacă din n'ai zice doauă: ieri, cât mă vezi din lung, am răstocit gîria de la moara lui Dorosanu.

— Era rost de chitici! Cum nalba?

— Să vezi, ieri cînd s'o toroșit Călimanu! la vîrf, i-am dat drum din Broștenul cu o hangara măleică din pe Naștra, din rîmăștii din portușii și argale de la plînci. La Cotărgaș, balta la Mrejeria era fixată din plute. Ce se întâmplase? Cum venise puhoiul noptea, spranga de la călă rămăsece de un lat de mînu în apă. Dorosani, care nu sînta pe la două-trei după miezu-noptii, i-au făcut poclăogul, poșcînd o tuchisare

de gema vales, nu alta ! Inaltimea mea era Ion Silvan cu vărul său Sadovanu, cu o şarpeală de-o sută de metri, de-a lui Raux Lala, de la Barnari ; când o bubuit cu tracasul acela în jneamăt, spranga o crâşcat cu putere şi bolobani din căsot făcând un tărămbol de credanşi că se corhănese vacile cele negre de pe Cătrousa, iar el s'o trezit la vr'o septe paş printre lemne, care să lăsan ca nişte călcători la fund şi apoi l-am văzut aruncaşi afară ca diatr'o praştie, de nu ştiam pe ce lume sânt. După el, vîns ş-a mea arte şi când s'o bubuit în celelalte, s'o făcut o clacă ca la popa ! O scorote din Fero, auzind lemnele trăsînd, cum trăsneşte Ille în Petrie Doamnei, o început a striga : Du-o de buză, mă ! că s'o tace vales la Colărgaş ! Inga cum se crapă pluta ! Dol făcînduşi de el ludul, care pierd nopţile pe la cele potloage, auzînd-o s'o făcînd s'o puşcă în nişte stînci de-o leşt foc din ungi ; apoi el s'o focreat în sîrmă, pluta s'o întora curmezile, corzile o pleasni, mijlocariu s'o încălţat pe buzaci, bocul s'o împănăt în argile şi aşa îngrămădită o venit cu spume în leasă.

De la vete de jneamăt, apa clărotea ca țezărul de la răpa Corolului, unde balaurii ş'erb platre ce-l scumpă, iar lemnele totîneasă ca ciocanele de la chîna lui Popescu de pe dreapta ; omul vedeai învîrlîndu-se în holbură câte-o bucată de cărmă, câte un mîncoc rupt în două, câte-o țezăță, câte-o oplucă plecînd în vola scartel pe valuri. Eu, cel puţin, am venit acasă gol golînt ca nape !

— El şi cu ce el venit ?

— Cu pluta ! Că pentru un plutaş şi ruşinos să mesagî în josul apai pe jos ; nu ne-am lăsat pe discălele, numai că băntanî ca băntanî, o început a se clănţanî între el :

— Ai fost chior ! N'ai văzut spranga s'o ş'i ferit la pădure ?

— Dacă era copella Cădroazel o vedea el de departe şi pîle unde trebuia !

— Ba se vede că era cu gândul la Profira lui Costel ; Igă'o-l, că ghîlca la apă !

Nepătaoare şi cu furca în brâu, trăgea pe furie cu coada ochiului spre plutaş şi cânta în ciuda lui Radu de la Galu :

Din cruce pîn'la Mădel
Radu-l negustor de chel.
O vîndut dol bol s'o vacă
Ş'o lăsat baba săracă !
Radu pe la şăzător,

Baba doarme pl capelori;
Rada bea și chefuește
Și de baba nici gândește l.,

Cântă mai bine cu cântec de la Moara Dracului, care
pus-o di mămăligă și n'avem făină. Lasă-l pl Rada, că l-a loșt
ochii dta cap ridicând la plătii, și zice fiilorul lui Nica Hă-
gățș dta Surotori.

— Sutești baci di netăit e'un fujtu că oi-ști lacia ve-
lea în dreptul grădinii mele, grăi ea rambăd.

— Ea mai bine dă-ne bîrdița să chîcăm lomon lota, că
a noastră ție lăsam în hulboană di sufletul lui Kilpar.

Bucuroasă, da toporul meu n'are coadă: da este o Hoalpa
di rugăa la mămăcea, di pl vremea războiului, duceți-vă că v'o
dă! Da tu, măi Gbîforghîța și tu, măi Gavriile, n'ar și mai bine
să mergi la oi pl Grințes, că ești pro mătășii platra plate.

— Poate la oi di cele cu palpa în cept, și vorbi mai
mai ștrengăron.

— Numai să li poți păzi!

— Eu șapte veri am clobănit.

Di la sâr nu m'o oprit.

În stăntă nu m'o lăsat,

Nici caș dulce n'am mîncat.

Numai di la val di abruțș.

La cupa cea lungă

Mîncam dopsprece e'o llagură!

— Cătă a și tu nu poți di lei! Da di și m'al prima
plata sub grădină la Fulcară.

— Dar nu pîtește asigurare și pentru scădnare.

- Mai bine v'ăți apuca di roboțeașă, di cât îți sta ca
lumelle cu mîinle în sân și vi-și certa dîgșaba ca în oșă
cortului!

— Eu ne-am rupt cărma din prietăa lui!

— Eu ne-am prăpădit țalacul!

— Eu spranga!

— Eu geanta!

— Eu opclocile!

— Eu toporul!

— Eu sursoau!

— Eei, lasă, măi Bulzș, că și-l însura și și-o face moaca
ta altă: că la voi sunt dîștule di cele lănoase și brânzoase cu
pădure și cu loc, subțirala la mijloc!

— Din căi să ne mai ocărăști, mai bine ajută-ne să dăducem jafamății iste, f-au zis plutași care începuseră să-și suflete mâinile până la coale.

De la Broșteni, plutașii nu mai cotinosau și brutașii lu-arnelșăși neșii peste alții făceau un șgomet amareștor, ca la Darulțoarea Ceahlăului!

Când mi-o veșit toporeșit, ne-am dus cu o mășă și brutașii și după ce am zis un Doamne ajută, am pupat una la spranga căulei, di s'a străna aronșii ca strana dela cobza lui Surdari și hai cu tasonul și vale de plângesu țemei, țete și copșii, babe și moșnegi și își făceau cruce mătănându-se de col cum mergeam cu plutașii stricate în șforul apoi, porușit paroi din gura țrodului, pe Hătrița umflată și măloșată din cale afară!...

— Di la vale di Zaborna, ara s'o pușii la oșă pe-o boambă răstornată din răpa coroulei.

— Da'ncaltea o fost amăntășă, n'al perșii! It zice Moroșanu pușii cum aliorșii.

— Ei, să veșii! Când s'o dau di buză sub podul Largu-lui, așeșă, l-am șfumat buzarșii de-așupra gârșiei morșii, la o răchită care era normal cotinosane di diant și când o început a părăii cu gard cu țăt, m'am prăboșit: hăp, la vale.

Până să mă diametricesc și să mă ridice, aiște țemei a lui Ropotă o vinit cu șepele la colne și mă plșau cu și șerșii la cap, blăștășându-mă cu lacrășii că le-am stricat pământul; șoroc că pluta mă trășea cu șpranga și cu răchita în gura gârșiei morșii, unde o făcut o țaltură de-o ștat și rășușă și grășușă. Normal și văd că și muraru, un om foarte di treabă, venea cu o falci în cer și cu una în pământ răștându-se, cu cășta cele di țiar, di țăt la mine, că di și l-am oprit moara; Până și l-am țiușit, pluta mea o făcișo țazul și s'o șțezat la hodișă pentru zina de azi!

— Și ara să ti șomșore cotreșșie oșbel! It zice moș Șteles.

— Eraș cindulșite că nu s'o mărștat, grăș bădșea Vasile, țechinând tuturor șănțăteșii când și-l lege șeșul cu pătășeșii, Moș Neșșita Cozan și ștronea cimpoușii ca pe-o nevașă țne-rică, zleșnd o hățușă șeșea ca la Dorna, di s'o țeșșuș la țor, țete cu moșnegi, babe cu fiăcșii, pșuar cu notar și popa cu țendarșii, de se mlașșușuș țoșșii care țreșșuș pe acolo, de șă pătășeșie.

Cauzele mortalității infantile

Toată lumea este preocupată astăzi de problema încreșterii și cu drept cuvânt, deoarece copilăria și tinerețea dela 0—20 ani reprezintă, în general, $\frac{1}{3}$ din populația unei țări. În America s'a prăpădit chiar influențarea unui Minister al copilăriei. Lahey-Hollebeque propune același lucru în Franța. La Moscova s'a creat un Institut științific pedagogic, având ca subiect studii copilului socotit ca o unitate socială și biologică. Medici, pedagogi, psihologi, economiști îl studiază pentru a-l perfecționa viața și a înlățăru bună sa stare, atât din punct de vedere calitativ cât și cantitativ, iar în concurența dintre poezie se știe că înving cele mai profitice și cele mai bine înregistrate calitativ.

Situația biologică a elementului copil se prezintă însă la noi sub o formă specială defavorabilă și cu consecințe deosebite pentru vitalitatea neamului: marea mortalitate a copilului.

Țara noastră prezintă natalitatea cea mai mare din Europa, dar în același timp suferă de cea mai mare mortalitate generală și infantilă de pe continent.

După statisticele diverselor țări, făcute în anul 1937, s'a văzut că România a avut o mortalitate de 31 ‰ de locuitori, Bulgaria 23,9 ‰, Italia 22,7, Franța 14,7 etc.

În anul 1937, din 100 de copii născuți vii, au murit în primul an al vieții 17,8, pe când în Bulgaria au murit 14,09, iar în Ungaria 13,5; Danemarca, Germania, Franța numai 6, iar Suedia 4,6. În anul 1937 s'au născut în România 601.302 copii și au murit 377.812. Concluzia tristă este că România are cea mai mare mortalitate infantilă din Europa; cu alte cuvinte, un copil care se naște în România are de 6 ori mai multe șanse de a muri, decât un copil care se naște în Olanda sau Noua Zeelandă, iar fenomenul îngrijorător este că natalitatea noastră scade din an în an.

În anul 1928, dintr'un total de 351.272 morți, au fost 115.936 până la vârsta de un an, 43.630 având vârsta de 1-5

anul și 27.045 între 5-20 de ani. Cu alte cuvinte, primul an reprezintă 32,7 % din numărul total, între 1-5 ani: 12,4 %, și 5-20 ani: 7 %. Din aceste cifre, constatăm că mai mult de jumătate din cifra totală a morților, dintr'un an de zile pe întreaga țară, este furcată de copii. Totodată s'a mai constatat că mortalitatea copiilor, în prima săptămână după naștere, reprezintă cam 1/2 din mortalitatea primei luni, că mortalitatea copiilor din prima lună a vieții este de aproximativ jumătate din mortalitatea primului an, iar aceea a primului an întrece întreaga mortalitate infantilă de la 1-20 ani.

Mortalitatea în mediul rural este aproape dublă față de mediul urban. În satele noastre, mor din cauza ignoranței și neglijenței de două ori mai mulți copii — înalate de a implini o săptămână — decât la oraș, iar decât 4 copii trei de 1 lună, până la 6 luni, mortalitatea este mai mare la oraș, din cauza alăptării artificiale.

S'a mai constatat că mortalitatea cea mai mare la copii, în primele 6 luni, este în timpul iernii, din cauza: gripei, bronco-pneumoniei, bolilor infecțioase etc.

Cauzele mortalității. Fragilitatea organismului omenesc la această perioadă, schimbările organismului și modificarea organelor, procese importante de creștere care consumă o mare cantitate de substanțe de rezervă, fac pe copii să cadă mai ușor pradă bolilor: în afară de aceasta, o îngrijire rea, o locuință însalubră, veniturile scăzute ale capului de familie, vor duce la distrugerea timpurie a lui.

Începe cu nașterile premature ce sunt în legătură cu unele boli cronice ale mamei, copilul născându-se înainte de termen, sau cu facerile grele ce necesită diverse operații, care provoacă leziuni fătului, sau din cauza condițiilor rele de igienă, în care nasc femeile de țară, ori se produc infecții ale copilului ce duc la moarte, ori sunt urmări ale sifiliticului ereditar și alcoolului.

În primul an, bolile copiilor mor din cauza: fie a bolilor aparatului digestiv: diareile și stări de atonie completă; fie a aparatului respirator: congestie pulmonară, pneumonie, gripă sau a bolilor contagioase: scarlatină, tuse convulsivă, difterie, tuberculoză pulmonară precum și a complicațiilor lor, ca neurită, meningită, etc.

La 100 copii morți în primul an al vieții

22 — 29 un merit de afecțiuni ale căilor respiratorii.

17 — 28	„	„	„	debilitate congenitală.
20 — 24	„	„	„	turbării gastro-intestinale.
16 — 18	„	„	„	boli nervoase.
3 — 6	„	„	„	boli infecțioase.
2 — 3	„	„	„	tuberculoză.
1 — 2	„	„	„	sifilis.

La 100 copii morți dela 1 — 5 ani.

17 — 30	an	murt	de	boli	infecțioase.
17 — 30	„	„	„	„	afecțiunilor pulmonare.
19 — 24	„	„	„	„	gastro-intestinale.
6 — 13	„	„	„	„	tuberculoză.
5 — 10	„	„	„	„	boli nervoase: meningită, endocardită.

Așa dar, afecțiunile căilor respiratorii dau cel mai mare număr de morți. Variabilitatea climei noastre poate fi încredințată. Putem deasemenea presupune că multe bronco-pneumonii din a 2-a copilărie consecutivă unei rușii și unei convulsive, ar fi de natură tuberculoasă. Lipsa celor mai elementare griji de curățare în timpul nașterii copilului, botezul în apă rece la blăciță, locuțiile însalubre, umezi, aglomerația întregii familii într-o singură odăină, aerul viciat ziua și noaptea, mai cu seamă în timpul iernii, favorizează bronhițele ușoare la început, care, la un moment dat, măsoară rezistența organismului copilului, sub influența unei imprudențe din partea mamei, a lipsei de îngrijiri medicale și igienice, transformându-se în bronco-pneumonie gravă mortală. Mortalitatea este de multe ori rezultatul bolilor organismului mamei, tuberculoza mamelor făcând ca și copiii să nu supraviețuiască.

Un alt factor este frecvența nașterilor : copiii care surviu după mai mulți copii absenți înaltea lor sunt mai expuși mortalității, decât cei proveniți din mame tinere. S'a mai constatat că mortalitatea printre copiii aceleiași familii este cu atât mai mare, cu cât intervalul dela o naștere la alta este mai scurt, aceasta din cauza surmenajului și debilității mamei.

Un rol important îl joacă factorii sociali : căștile nelegitime și marele număr de fete mame ce-si abandonează copiii, care copii, la vârsta preșcolară fiind, se întovărășesc cu diverși vagabonzi ce au ampre lor o înfățișare dezastruoasă, devenind chiar ei vagabonzi. După statisticile din 1931, numărul

acestor copii se ridică la 1.042.140 din care 840.000 în mediul rural, iar 202.140 în mediul urban. Din acestea, avem 67.725 frecvențe gradinate de copii, școlara instituție de ocrotire care le poate fi de folos, proporția celor educați în familie fiind foarte mică.

Aglomerarea, cu cât numărul de camere este mai mare la o locuință, cu atât mortalitatea este mai scăzută. În județul Neamț, după statisticile ultime, sunt 33.417 locuințe peste 200.000 locuitori, din care 32.385 cu câte 2 camere, 1034 cu o cameră; din acestea, 5705 sunt cu ferestrele fixate, deci izolată aerisită.

Ignoranța și analfabetismul mamelor.

Factori economici; veniturile familiei, obligația mamei de a munci într-o perioadă avansată a sarcinii, lipsa de repans a mamei, iar ea și copilul să se nască înainte de termen cu slabe perspective de viață.

Debilitatea congenitală, ce reprezintă 1/3 din totalul nașterilor, este datorită tulburărilor digestive grave, deoarece alimentația sugarilor este defectoasă, mai ales la țară, din cauza proastei alimentații a mamei, știut fiind că țărânul nu beneficiază decât de porumb sub formă de mămăligă, iar prin alte părți, acest porumb mai este și de proastă calitate și necopt la timp. Clasificându-se decesele între 0 — 100 pe anul 1931, după alimentația părinților, s'au găsit următoarele proporții 1,9 % alimentație bună, 17,6 % mediocră și 20,5 % rea.

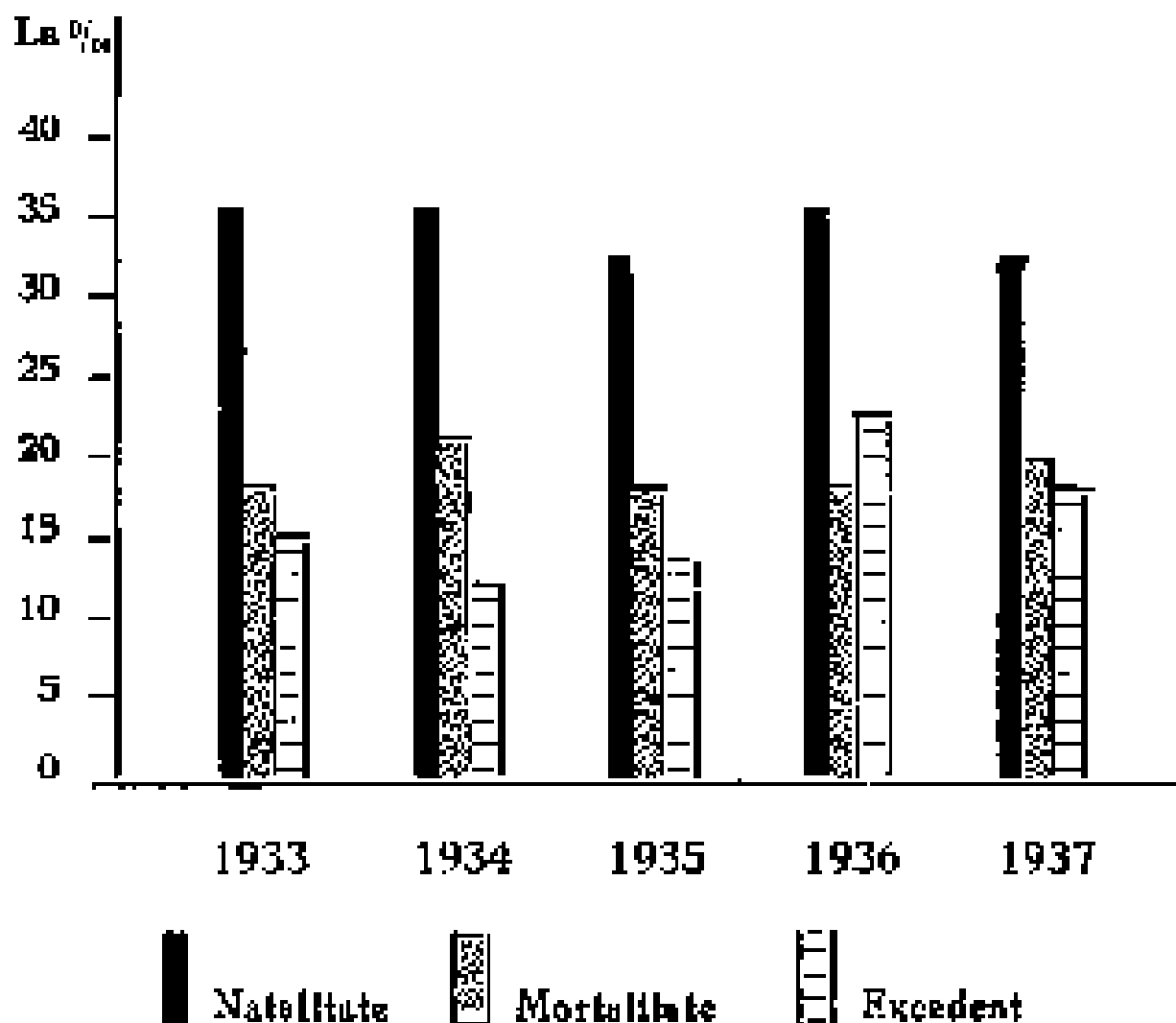
Așii arată influența mare a temperaturii exterioare asupra mortalității copiilor din naștere. Temperatura corpului copilului născut prematur scade foarte mult, dacă și copilul este expus la aer rece; chiar copiii bine dezvoltati sunt sensibili la scăderile temperaturii în primele zile după naștere. Copiii nou născuți debili posteau suferința în primele zile după naștere, numai din cauza aerului rece al camerei, temperatura lui recădea scăzând până la 32 — 33 grade.

1). Pentru a îndrepta aceste rele, suntem de părere de a se face profilaxia și tratamentul boalelor, de care succumbă copiii, prin vizitarea obligatorie de către medici a oricărui copil nou născut, înființarea de dispensare speciale în care să poată supraveghea creșterea igienică a copilului, precum și educația mamelor și doilelor în privința igienei infantile.

2). Profilaxia și ajutorul medical al boalelor infecțioase acute, înmulțirea locurilor în spitale, supravegherea mai riguroasă a locuințelor, inspecțiun medicale mai de efect la copii

răspândirea noștelor de igienă în populația nevolășă, prin conferințe și brașuri populare.

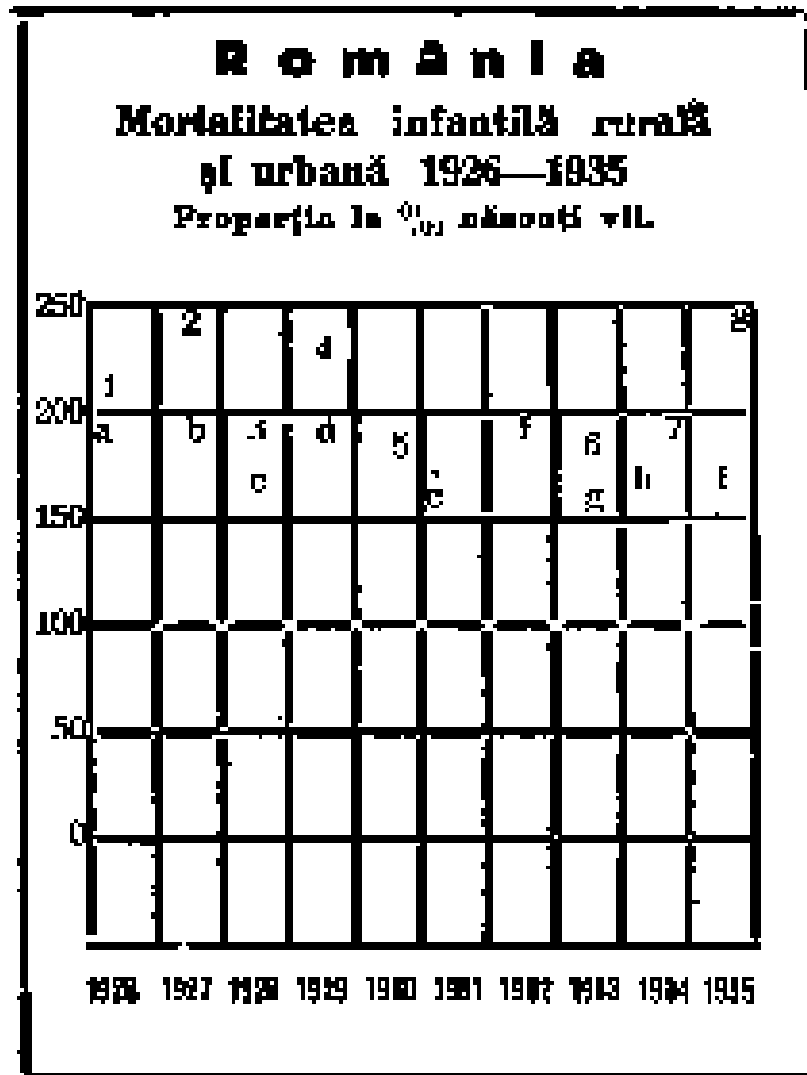
3). Profilaxia tuberculozilor prin supravegherea medicală a copiilor candidați la tuberculoză, distribuția de untură de pește și lapte la cantinele școlare, organizarea pe o scară largă a colonilor de vacanță.

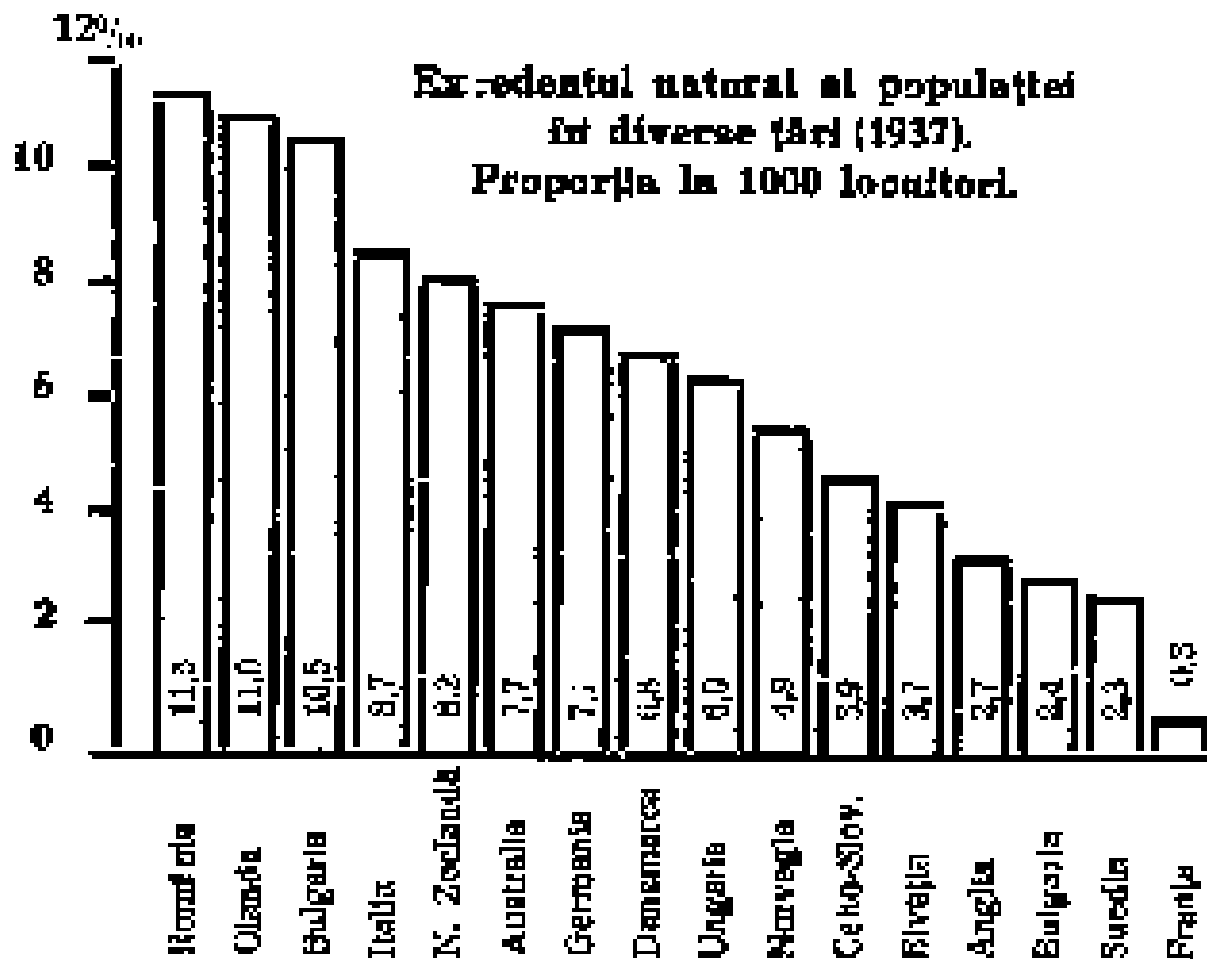
Mortalitatea infantilă în jud. Neamț pe 5 ani.

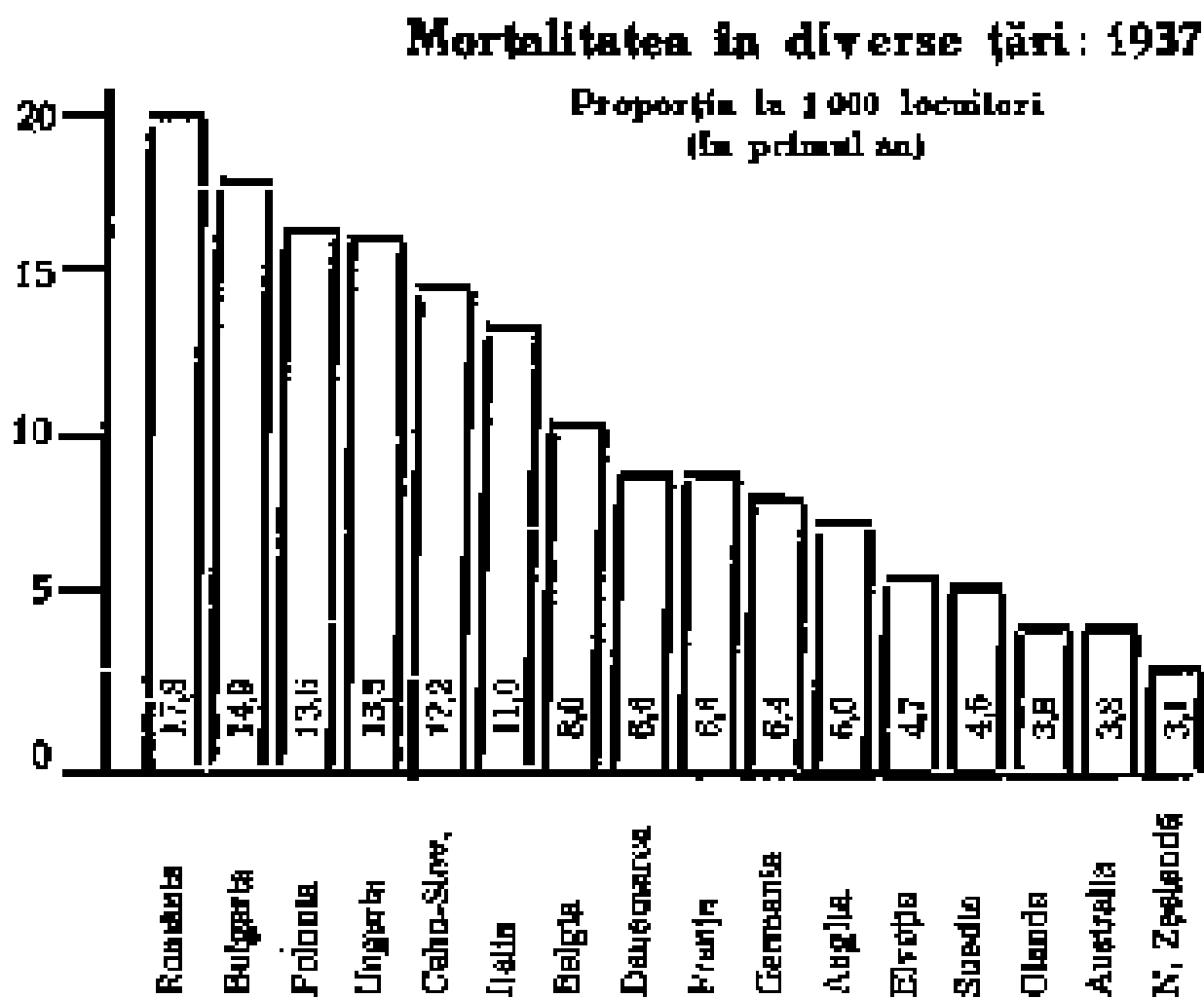
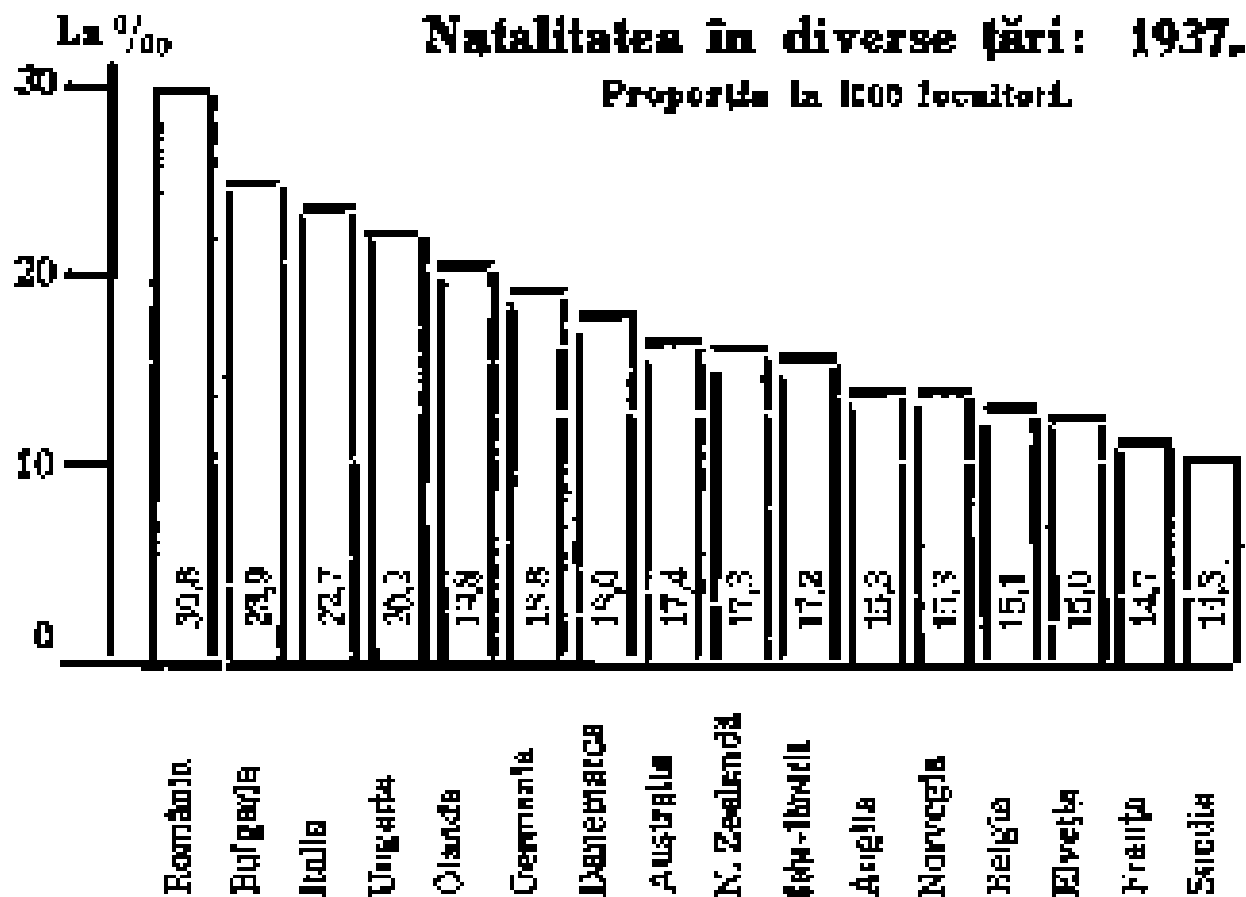
Mortalitatea infantilă a județului Neamț, pe ultimii 5 ani de zile în mediul urban, este de 12,3—22,3%, întrecând media țării, iar în mediul rural: 16%.

Mortalitatea mare în mediul urban (Placaj) se capătă prin aceea că acest oraș fiind un centru industrial, cu o populație flotantă, această populație trăiește în rele condiții de viață.

Grădini cu apă și aer condiționat și apă caldă.

Tagma bisericească de mir

din Sîntra-Neamî la 1859

În arhiva primăriei Piatra, în „registru nr. VII al biroului statistic — comitetul permanent — din anul 1859”, în care este înscrisă întreaga populație curțosească de atunci, din orașul nostru, se află, legată la urmă — lucru ce ne-a mirat, desigur! — și o tabelă a clerului ortodox de mir...

Data alcătuirii acestei tabele, deși nu se arată, e sigur anul 1859, întrucât în coloanele ei nu s'a însemnat nicio hirotonie mai nouă de acest an. Ea cuprinde preoții, diaconii, psalți, dascăli, dimpreună cu întreaga lor familie: soții, copii, rude apropiate etc.. Pentru preoți se arată data hirotoniei și pentru toți se arată vârsta, averea mișcătoare și nemiscătoare, venitul anual, în galbeni sau lei și numărul casei.

Clerul întreg e grupat pe biserici. Se arată îndeosebi cu hramurile :

I) Nașterea sf. Ioa Botezătorul — catedrală, cu 7 preoți, 2 diaconi și 2 dascăli, din care unul e adăugat la urmă.

II) Sfântul Gheorghe, cu 5 preoți, 2 diaconi, 1 psalt și 2 dascăli.

III) Trei Ierahi, cu 1 preot, 1 diacon, 1 psalt și 2 dascăli.

IV) Adormirea Maicii Domnului, cu 4 preoți din care unul călugăr, 1 diacon și 2 dascăli.

V) Sfinții Volevozi, cu 3 preoți, 1 diacon și 2 dascăli.

VI) Sfântul Neculai — Bordee, cu 1 preot, 1 preoteasă văduvă, 1 diacon și 2 dascăli.

VII) Sf. Ioa Botezătorul — Mărășel, cu 2 preoți, 1 diacon 1 psalt, 2 dascăli și o dascăliță văduvă.

VIII) Buna Vestire — Dărmănești, cu 1 cântăreț.

IX) Sfinții Ioachim și Ana, fostă biserică de curte a Anei Balș — azi conacul Costinescu de Peste Vale — cu 1 psalt.

X) Sfinții Apostoli, schitul Doamna de Peste Vale, cu 1 dascăl.

XI) Fără prătoru bisericii: 1 preot, o preoteasă, două diaconese și o dascăliță.

Cum vedem, deci, în 1859, erau în târgul Pietrii 22 preoți, 9 diaconi și 21 dascăli. Toți aceștia erau retribuiți de Comună și din veniturile bisericilor.

Iată lista lor nominală :

Biserica Nașterea sf. Ioa Botezătorul

1) Leonovul Gheorghe Vasile, de 56 ani, hirotonit la 1829, când a fost numit și prototieru al districtului (dozaru nr. 77539). Arese: 100 galbeni — mișcătoare: 1200 galbeni casa și grădina; venit anual 200 galbeni; vr. casel 116.

Ecaterina — soție, de 44 ani.

Utrăria de 18 ani, Vasile de 16 ani, Alexandra de 9 ani — copii.

2) *Economul Dimitrie Focșa*, de 38 ani, hirotonit la 1848. Avere: 200 galbeni — mișcătoare; 560 galbeni casa și grădina; venit anual 110 lei; nr. casei 139.

Smaranda — soție, de 25 ani.

Maria de 6 ani, Ecaterina de 5 ani, Nicolae de 4 ani, Vasile de 2 ani — copii.

3) *Economul Vasile Popovici* — preot, de 43 ani, hirotonit la 1835. Avere: 20 galbeni, mișcătoare; 400 galbeni casa cu grădina; 35 galbeni venit anual; nr. casei 482.

Maria — soție, de 37 ani.

Aristia de 10 ani, Agurția de 13 ani, Zamfiria de 11 ani — copii.

4) *Sacelar Enache Pârnu*, de 40 ani, hirotonit la 1847. Avere: 40 galbeni — mișcătoare; 560 galbeni casa și grădina; 35 galbeni venit anual; nr. casei 166.

Smaranda — soție, de 36 ani.

Grigorie de 17 ani — în semțear, Vasile de 14 ani, Anastasia de 12 ani, Maria de 11 ani, Ioan de 8 ani, Ecaterina de 5 ani, Neculai de 3 ani, Ana de 2 ani — copii.

5) *Sacelar David Vicol*, de 28 ani, hirotonit la 1855. Avere: 30 galbeni, mișcătoare; 250 galbeni casa și grădina; 40 galbeni venit anual; nr. casei 125.

Ecaterina — soție, de 21 ani.

Dimitrie de 3 ani, Victoria de 1 an, Nicolai, orfan, de 9 ani — copii.

6) *Preotul Constantin Robu*, văduv, de 61 ani, hirotonit la 1822. Avere: 5 galbeni, mișcătoare; 120 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual; nr. casei 203.

Elisava — văduvă de 28 ani — venit anual 5 galbeni.

7) *Preotul Nicolai Teodor*, de 50 ani, hirotonit la 1834. Avere: 5 galbeni, mișcătoare; 240 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual; nr. casei 108.

Maria — soție, de 40 ani.

Maria de 20 ani, Safta de 17 ani, Constantina de 16 ani, Vasile de 12 ani, Ioan de 9 ani — copii.

8) *Diaconul Atanasie*, de 35 ani, hirotonit la 1845. Avere: 15 galbeni, mișcătoare; 80 galbeni casa și grădina; 18 galbeni venit anual; nr. casei 124.

Anastasia — soție, 28 ani.

Nicolai de 12 ani, Constantina de 1 an — copii.

9) *Diaconul Gheorghe Robu*, de 21 ani, hirotonit la 1858. Avere: 40 galbeni, mișcătoare; 20 galbeni casa și grădina; 40 galbeni venit anual; nr. casei 492.

Ana — soție, de 19 ani.

Zoția de 1 an, Maria, orfană, de 10 ani — copil.

10) *Dascălul Costache Gorai*, de 25 ani. Avere mișcătoare 6 galbeni, venit anual 8 galbeni, nr. casei 124.

Marla — soție, de 25 ani,

Elmerica sf. Gheorghe

1) *Sachelar Constantin Elad*, de 60 ani, hirotonit la 1816. Avere: 50 galbeni, mișcătoare; 10 galbeni venit anual; nr. casei 491. Văduv.

2) *Pretotolon Elad*, de 38 ani, hirotonit la 1838. Avere: 12 galbeni, mișcătoare; 180 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual; nr. casei 491.

Pulhera — soție, de 35 ani,

Nicolai de 8 ani, Anica de 14 ani — copii.

3) *Econosul Ion Ionescu*, de 45 ani, hirotonit la 1840. Avere: 20 galbeni, mișcătoare; 280 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual; nr. casei 492.

Ruxanda — soție, de 40 ani

Dimitrie de 14 ani, Elena de 9 ani, Niculina de 6 ani, Grigorie de 3 ani, Constantina de 1 an — copii.

Diaconșa Marla, de 82 ani, văduvă.

4) *Sachelar Ștefan Coman*, de 56 ani, hirotonit la 1831. Avere: 50 galbeni mișcătoare, 180 galbeni casa și grădina; 15 galbeni venit anual; casa nr. 394.

Smeranda de 40 ani — soție,

Dimitrie de 16 ani, Constantina de 13 ani, Vasile de 9 ani, Elena de 5 ani — copii.

5) *Sachelar Costache Gheorghiu*, de 41 ani, hirotonit la 1842. Avere: 30 galbeni, mișcătoare; 670 galbeni casa și grădina; 50 galbeni venit anual; nr. casei 507.

Ecaterina — soție, de 37 ani.

Mihail de 16 ani, Constantina de 10 ani, Elena de 7 ani — copii.

6) *Diaconul Nicolai Ionescu*, de 31 ani, hirotonit la 1848. Avere: 12 galbeni, mișcătoare; 50 galbeni casa și pământul; 10 galbeni venit anual; nr. casei 490.

Balsan, de 26 ani — soție.

Ionu de 11 ani, Marla de 6 ani — copii.

7) *Dimitrie Iliescu* — psalt, de 35 ani, hirotonit la 1848. Avere: 8 galbeni, mișcătoare; 100 galbeni, casa și grădina; 10 galbeni venit anual.

Smeranda — soție, de 25 ani.

Marla de 10 ani, Ana de 7 ani, Gheorghe de 6 ani, Ecaterina de 2 ani — copii.

8) *Dascălul Apostol Almasanu*, de 45 ani. Avere: 8 galbeni venit anual; nr. casei 393.

Ruxanda — soție, de 45 ani.

9) *Dascălul Arghir* de 58 ani, văduv. Avere: 60 galbeni casa și grădina; 8 galbeni venit anual; nr. casei 722.

Elena de 20 ani, Ana de 15 ani — copii.

10) *Diaconul David Elad* de 70 ani — văduv, hirotonit la 1830. Avere: 10 galbeni avere mișcătoare; 90 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual; nr. casei 79.

Sotoraada -- presviteră, văduvă, de 36 ani — venit anual 3 galbeni.

Ion de 18 ani, Vasile de 13 ani — copii.

Biserica Trei Ierarhi

1) Economul Văstile, de 56 ani — văduv, hirotonit la 1824. Avere: 15 galbeni mișcătoare; 10 galbeni venit anual; nr. casei 119.

Elena, presviteră, văduvă, de 65 ani.

Maria, diaconită, văduvă, de 40 ani.

2) Diaconul Grigora, de 36 ani — văduv, hirotonit la 1850. Avere: 15 galbeni mișcătoare; 70 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual; nr. casei 95.

Maria, de 10 ani — fiică.

3) Ștefan Măhăescu, psalt, de 36 ani. Avere: 100 galbeni, mișcătoare; 160 galbeni casa și pământul; 40 galbeni venit anual; nr. casei 14.

Ana, de 26 ani — soție.

Maria de 7 ani, Ana de 1 ani, Constantina de 2 ani, Mihail de 2 ani — copii.

4) Dascălul Sava Gheorghiu, de 60 ani. Avere: 5 galbeni avere mișcătoare; 50 galbeni casa și grădina; 8 galbeni venit anual; nr. casei 92.

Fulberia, de 50 ani — soție.

Maria de 16 ani, Zolța de 14 ani, Ion de 12 ani — copii.

5) Dascălul Văstile Ghemade, de 33 ani. Avere: 8 galbeni mișcătoare; 85 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual. nr. casei 84.

Ecaterina, de 25 ani — soție.

Ioan de 9 ani, Nicula de 1 an — copii.

Biserica Adormirea Maicii Domnului

1) Preotul Ion Sava, de 48 ani, hirotonit la 1842. Avere: 20 galbeni, mișcătoare; 80 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual, nr. casei 635.

Zolța de 40 ani — soție.

Elena de 12 ani, Vasile de 10 ani, Gheorghe de 7 ani — copii.

2) Preotul Simion Elad, de 32 ani, hirotonit la 1850. Avere: 15 galbeni mișcătoare; 180 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual; nr. casei 720.

Ecaterina, de 26 ani — soție.

Vasile de 9 ani, Zolța de 6 ani — copii. Maria de 14 ani — orfană.

3) Preotul Simion Iudeș, de 38 ani, hirotonit la 1845. Avere: 15 galbeni, mișcătoare; 50 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual.

Maria, de 30 ani — soție.

Rebeca, de 13 ani — fiică.

4) *Diaconul Neculai Ionescu*¹⁾, de 30 ani, hirotonit la 1852. Avere: 15 galbeni mișcătoare; 70 galbeni casa și grădina; 30 galbeni venit anual; nr. casei 610.

Elena, de 25 ani — soție.

Ecaterina de 8 ani, Dimitrie de 5 ani, Aglaia de 3 ani, Grigore de 2 ani, Alexandra de 1 an — copil. Vasile Dimitrie de ani — orfan.

5) *Dascălul Vasile Călugăreanu*, de 30 ani. Avere: 16 galbeni mișcătoare; 90 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual; nr. casei 68.

Maria, de 29 ani — soție.

Dimitrie, de 6 ani — copil.

Elena, orfană — sân.

6) *Prestul Ioan* — călugăr, de 20 ani, necăsătorit. Avere: 90 galbeni casa și grădina; 4 galbeni venit anual; nr. casei 628.

7) *Dascălul Gheorghe Gheorghiu*, de 27 ani. Avere: 5 galbeni mișcătoare; 60 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual; nr. casei 696.

Elena, de 26 ani — soție.

Maria de 7 ani, Paraschița de 1 an — copil.

Biserica sf. Voievozi

1) *Prestul Gheorghe Scaia*, de 62 ani, hirotonit la 1817. Avere: 15 galbeni mișcătoare; 80 galbeni casa și grădina; 15 galbeni venit anual; nr. casei 290.

Ecaterina, de 58 ani — soție.

2) *Diaconul Gheorghe Focșu*, de 24 ani, hirotonit la 1856. Avere: 18 galbeni mișcătoare, 10 galbeni venit anual; nr. casei. 290.

Ecaterina, de 16 ani — soție.

Dimitrie, de 2 ani — copil.

3) *Prestul Vasile Focșu*, de 32 ani, hirotonit la 1853. Avere: 25 galbeni mișcătoare; 20 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual; nr. casei 294.

Maria, de 26 ani — soție.

Gheorghe de 11 ani, Ion de 9 ani, Ecaterina de 6 ani, Elena de 4 ani — copil.

4) *Dascălul Gheorghe Vahsonu*, de 38 ani. Avere: 5 galbeni mișcătoare; 10 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual; nr. casei 301.

Ecaterina, de 29 ani — soție.

Zolta de 2 ani — fiică.

5) *Dascălul Todor sân.*

6) *Prestul Gheorghe*, de 27 ani. Avere: 20 galbeni mișcătoare; 30 galbeni casa și grădina; 12 galbeni venit anual; nr. casei 520.

Zolta, de 20 ani — soție.

Gheorghe, de 2 ani — fiu.

1) Autorizat de a ține școală, din anul de față.

Biserica sf. Neculai

1) *Preotul Ion Costinescu*, de 25 ani, hirotonit la 1859. Avere: 20 galbeni mișcătoare; 30 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual; nr. casei 64.

Maria, de 18 ani — soție.

Maria, de 1 an — fiică.

2) *Diaconul Lupu*, de 66 ani, hirotonit la 1824. Avere: 25 galbeni casa și grădina; 8 galbeni venit anual; nr. casei 44.

Maria, de 55 ani — soție.

Smaranda, de 26 ani — fiică, moată.

3) *Zoița*, preșviteră de 66 ani — văduvă. Avere: 3 galbeni mișcătoare; 30 galbeni casa și grădina; 4 galbeni venit anual; nr. casei 1295.

Mihail Costinescu, de 26 ani — necăsătorit. Avere: 6 galbeni pe an.

Maria de 18 ani, Lupu de 14 ani, Saffa de 13 ani.

4) *Dascălul Grigore Toma*, de 36 ani. Avere: 6 galbeni mișcătoare; 80 galbeni casa și grădina; 8 galbeni venit anual; nr. casei 24.

Ana, de 18 ani — soție.

Gheorgha, de 4 ani — fiu.

5) *Dascălul Teodor Livescu*, de 40 ani. Avere: 15 galbeni mișcătoare, 50 galbeni casa și grădina; 18 galbeni venit anual; nr. casei 38.

Suzana, de 30 ani — soție.

Ioan de 10 ani, Gavril de 8 ani, Ana de 7 ani, Stănel de 3 ani, Maria de 1 an — copii.

Ioana, soția dascălului Iordachi, de 60 ani — văduvă.

Biserica sf. Ion Botezătorul (Mărăței)

1) *Preotul Ioan Lupu*, de 48 ani, văduv, hirotonit la 1832. Avere: 20 galbeni mișcătoare; 80 galbeni casa și grădina. 10 galbeni venit anual; nr. casei 1047.

Petru de 22 ani, Antonia de 17 ani — copii.

2) *Preotul Ion Ciomescu*, de 38 ani, hirotonit la 1838. Avere: 20 galbeni mișcătoare; 80 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual; nr. casei 1048.

Elena, de 35 ani — soție.

Soția de 14 ani, Efirosina de 10 ani — copii.

3) *Diaconul Constantin Tofan*, de 54 ani, hirotonit la 1830. Avere: 3 galbeni nemiscătoare; 70 galbeni casa și grădina; 8 galbeni venit anual; nr. casei 613.

Marina, de 50 ani — soție.

Ruxanda, de 14 ani — fiică.

4) *Constantin*, sîn preotul *Dimitrie* — pealt, de 23 ani. Avere: 25 galbeni mișcătoare; 60 galbeni casa și grădina; 12 galbeni venit anual; nr. casei 1051.

Zoița, de 18 ani — soție.

5) *Dascălul Constantie*, sîn preotul Ioan, de 38 ani, A-

vere: 5 galbeni mișcătoare; 30 galbeni casa și grădina; 8 galbeni venit anual; nr. casei 582.

Anastasia, de 26 ani — soție.

6) *Catinea, dăscălița*, de 40 ani — văduvă. Avere: 20 galbeni casa și grădina; 3 galbeni venit anual; nr. casei 1168.

Panaita, de 6 ani — fiu.

7) *Dăscălal Neculai Fintilie*, de 27 ani. Avere: 3 galbeni mișcătoare; 100 galbeni casa și grădina; 18 galbeni venit anual; nr. casei 713.

Maria, de 20 ani — soție.

Arșița de 6 ani, Smaranda de 4 ani, Ecaterina de 1 an — copii.

Biserica Buna Vestire

1) *Dimitrie Licia* — cântăreț, de 40 ani. Avere: 10 galbeni mișcătoare; 20 galbeni venit anual; nr. casei 68.

Mărgărita, de 35 ani — soție.

Pareschița de 14 ani, Constanta de 12 ani, Savastia de 10 ani — copii.

Biserica sf. Ioachim și Ana

1) *Dimitrie Găucă* — psalt, de 43 ani. Avere: 20 galbeni mișcătoare; 105 galbeni casa și grădina; 25 galbeni venit anual; nr. casei 697.

Elena, de 38 ani — soție.

Dobrița de 17 ani, Ecaterina de 14 ani, Maria de 12 ani, Constanta de 10 ani — copii.

Biserica sf. Apostoli

Dăscălal Feofil Constantin, de 48 ani. Avere: 8 galbeni mișcătoare; 60 galbeni casa și grădina; 10 galbeni venit anual;

Ana, de 45 ani — soție.

Pavel de 14 ani, Ștefan de 4 ani — copii.

Fără strătarea bisericii

1) *Sechelar Nicolai*, de 60 ani, hirotonit la 1824. Avere: 80 galbeni casa și grădina; 5 galbeni venit anual; nr. casei 409.

Smaranda, de 55 ani — soție.

2) *Catinea Pololoi* — dăscălal, de 50 ani, văduvă mlătrășă (— în mizerie); nr. casei 131.

Mihail, de 16 ani — fiu (gângav).

Maria, de 50 ani — proastă.

3) *Preaviteza Smaranda Etud*, de 31 ani — văduvă. Avere: 30 galbeni casa și grădina; 3 galbeni venit anual; nr. casei 489.

Agrița de 12 ani, Nicușul de 10 ani — copii.

4) *Anastasia*, diaconita, de 50 ani — văduvă. Avere: 30 galbeni casa și grădina; 4 galbeni venit anual; nr. casei 478.

5) *Ducovița Elena*, de 55 ani — văduvă. Avere: 2 galbeni mișcătoare; 50 galbeni casa și grădina; 4 galbeni venit anual; nr. casei 625.

Biserica sf. Ion (adanos)

Dascălul Ion ¹⁾ sta preotul Ionuș, de 52 ani. Avere: 20 galbeni mișcătoare; 35 galbeni casa și grădina; 25 galbeni venit anual; nr. casei 527.

Baleșă, de 12 ani — soție.

Dochița de 15 ani, Maria de 12 ani, Roxanda de 8 ani, Călina de 1 an. — copii.

Total recapitulativ :

		IN SLUJBA		FĂRĂ SLUJBA	
Bărbați	52				
Femei	57				
Copii	51				
Fete	52	Preoți	21	Preoți	1
Fiești	10	Diaconi	8	Diaconi	1
Fete mari	11	Dascăli	21		

Cu știință de carte: 103.

1144 galbeni: avere mișcătoare.

7225 " " casă și grădină.

1194 " " venit anual.

Îscăliți: *D. D. Gheorghilade, Ionescu Necolai*

Indescifrabil, Indescifrabil, Vasile Sava

Alinați și lucrați:

Dădă Nicol — sachelar

Vasile Popovici

Constantin Turcu

¹⁾ S-au văzut din tabloul brațelor, în temeiul rezoluției puse pe supluș sa, și adresa Profesorilor, fiind dascăl la biserică.

I a r n ă

E iarnă.

De sus o mână nevăzută toarnă

Folgi de zăpadă

peste câmpii

și peste munți.

Nu mai putem pleca desculți

prin livadă,

să facem strengării.

Dar nimeni să nu creadă

că noi

astăzi vom sta.

. . . Pe mâine îți declar război

cu bulgării de zăpadă

și . . . învingătorul de trei ori pe cel învins va sărăta. . .

-----III-----

Așa-mi ești dragă

Nici ai

în plai

sau pe câmpii,

nici vacă și nici boi

în bătătură

tu nu ai. . .

. . . Că-mi pasă însă, dacă

ești săracă,

când ai doi ochi câprui

și-o gardă

dă-le ca o fragă?

. . . Așa-mi ești dragă! . . .

-----III-----

Amintiri

Mică
biserică
cu turn strămb,
cu crucea aplecată într-o parte,
cu vechi icoane afumate
și cu bătrânul preot în altar,
te mai zăreșc și astăzi înod,
— deși-șc atâtă de departe
de tine, de copilărie,
de toi seninul de-altă dată. —
Te văd pe-același dâmb
de stîncă,
cocoșată,
străjuind lămă plină de păcat,
prin care am plecat
și eu
hainar,
mănat
mersu
de oțelă!
Te văd, îmi amintesc de toate
și... aș vrea să mor
— m'am săturat de toată
viața asta sbucătămă —
... Aș dori s'adorm
cepnicul somn
păgân,
în estul clopotului lăa bătrân
și în mireasma-ți de tămăz,
bisericuță dărărmă
și pustie!...

Te 'nșeli

... Știu,
ai să crezi c'aceste melodii
sunt
pentru tine.
Te 'nșeli. Le-am închinat anuă înger mai sfânt,
cu păr mai castaniu.
cu sîmți
mai albi decăt sunt erbul,
cu ochi mai dulci și mai căpră
și cu priviri mai calde, mai semine.
Aceste prea frumoase vise
sunt pentru o necunoscută scrisă!...

D. A. Șerleşu

Despre abecedar.

I. Condițiunile unui bun manual. II. Manualele de ieri.

III. Abecedarul. IV. Abecedarul de astăzi. V. Concluziuni.

I. Cartea didactică, în special manualul destinat uzului în școala primară, pentru a putea fi de o reală valoare, trebuie să îndeplinească neapărat trei condițiuni, fără de care, acesta obiect — manualul — este inutilizabil.

Cea dintâi condiție care se impune este, desigur, alcătuirea manualului după o corectă disciplină pedagogică. Adică să fie alcătuit în așa fel, încât să totalizeze cât mai multe procente de „acceptivitate”, dacă s'ar putea spune astfel. Mai clar: să fie potrivit aportului ce-l aduce copilul când vine la școală, din legătura cu mediul familiar și lumea înconjurătoare.

Căci un manual poate fi foarte potrivit unei regiuni și cu totul nepotrivit — fără nici o valoare — pentru alta; poate fi ușor potrivit cu un standard de viață mai ridicat, datorită facilităților și altor împrejurări și greu pentru o altă cu un nivel mai scăzut.

A doua cerință — egală în importanță — constă în a cât mai accesibilă contravaloare a manualului. Adică acesta să fie cât mai lesin posibil. Căci este știut cât de mare importanță are acest fapt. Au fost manuale foarte bune din punctul de vedere pedagogic, dar din cauza prețului ridicat nu au putut fi utilizate decât în regiuni mai copioase; deci, din cauza restrângerii folosirii, aportul fiind redus la corectare localităților sau regiunii privilegiate.

A treia cerință, de o constituție foarte delicată prin natura factorului ce o determină — adică preferința copilului — este valoarea tehnică. Un manual care nu place școlarului este inutil, oricât de pedagogic și de lesin ar fi și oricâtă înaltă calitate se va depune în utilizarea lui. Se va munca foarte greu pe el, iar această muncă va fi alinaată atât pentru școlar cât și pentru educator.

Revizuind aceste trei puncte: a) valoarea pedagogică, b) valoarea materială (contravaloarea) și c) valoarea tehnică, vedem că sunt atât de strâns legate între ele, încât lipsa oricărui

punct atrage după sine inutilitatea sau neputința de a fi îmbunătățit manualul. Sunt deci puncte fundamentale, pe care autorul sau editorul unei asemenea lucrări, trebuie să le aibă în vedere, acordând fiecarei maximă de atenție și aplicare.

II. Ori, până acum, cum se prezentau manualele?

Care erau criteriile după care se înau atât editorii cât și autorii?

Au fost — ar fi nedrept să nu recunoaștem — manuale foarte bune în ceea ce privește valoarea pedagogică și tehnică; însă contravaloarea lor era foarte ridicată — erau scumpe — și lăsa deci un motiv de ordin foarte serios, de a fi prea puțin accesibile maselor sărace. Cu toate bunurile lor științifice, cu toate bunurile lor exegetice, cu toate calitățile lor, erau de neutilizat pe scară mai mare.

Cea mai mare parte a manualelor, însă, erau alcătuite pentru speculație. Se cunoștea trecutul de care se făcea uz pentru cumpărare. O dorință a cuiva, un ordin discret dela altcineva, erau argumente nelindolabile, pentru ca învățătorul să cumpere acele manuale, onorate și cu semnături din organele de control școlare. Altele, însă, făceau uz de un mijloc care dezonoara atât pe autor cât și pe cumpărător: rabatul. Și atât de puternic ajungese acest rabat, încât manualele nu se mai alegeau după criteriile celor trei puncte de mai sus, ci după rabat. ¹⁾

Ori, față de această situație, trebuia să se ia măsuri, trebuia să intervină cineva, pentru a se opri această stare de lucruri. Și, desigur, că cel chemat a curma această situație nu putea fi decât M. E. N., cu atât mai mult cu cât se născuse un curent care, prin reviste, ziare, mijluri etc. cerea cât mai urgent o realizare în acest sens, preconizând diferite sugestii — dintre care, în special, monopolizarea — pentru înăptuirea acestei chestiuni devenită de o importanță și actualitate imediată.

Trebuiau să dispară manualele speculative și slab alcătuite, căci începuse a se cunoaște că manualele trebuie să cuprindă o latură, că un manual nu este numai o carte sobră de studiu, prin care să-ți îmbogățești cuantumul de cunoștințe,

1) Se cunoaște cazul când cineva și-a ales de pe catalogul trimis de o editură niște abecedare, după rabat și la costul pachetului, constatând că acestea fuseseră carente acum 10-15 ani în urmă.

ed, cu ajutorul lui, să-și iacobilezi și sufletul. Dar mai presus de toate, scrierul, trebuie pus în slujba Neamului, a Națiunii; prin urmare trebuie să fie o alcătuire măiestrită, prin care să se poată satisface complet și echitabil toate nevoile, ce impetră la care vremea noastră: *știință, credință și virtute națională.*

Dar să trecem la manualul pentru clasa I.

III. S'ar putea spune că abecedarul este mai mult decât un manual didactice comun, sau, în cel mai bun caz, trebuie să-l întrecă din toate punctele de vedere.

Trebuie să fie înlocuit cu maximum de exactitate, atențiune și rafinament. El trebuie să fie expresia cea mai desăvârșită a frumuseții și stilului. Nu este suficientă numai concepția unui specialist pentru realizarea pedagogică, ci trebuie și colaborarea maestrului, a artistului, în ceea ce privește partea tehnică, care, la abecedar, are o importanță covârșitor de mare. Cici este știut că frumusețea și plăcerea, ce o caută școlarul în abecedar, nu constă în caracterela literelor sau metoda după care sunt aranjate lecțiile, ci și în ceea ce e zugrăvit pe lângă ele.

Aceea caută elevul, iar această frumusețe revărsată în sufletul lui îl alină să facă și celelalte eforturi. Sunt oameni care rămân profund mișcați, când tufâmplarea le aduce o fiică din vechiul lor abecedar, trezindu-le o dulce nostalgie, o durloasă aducere aminte, iar crâmpelul de peisaj al fiicei, părându-le un colț de altă lume, de pe alte țărâmurî. Așa trebuie să rămâne abecedarul. De aceea el trebuie să fie expresia cea mai desăvârșită a imboldării dintre artă și știință. El este cea dintâi carte, din șirul mare de cărți ce trec prin mâna omului; este cel dintâi care deschide ochul omului, cea dintâi candea aprinsă în basma necunoașterii; este izvorul sacru al mirului științei.

Abecedarul nu este numai cartea unui școlar, ci este cartea unei generații; o generație întreagă trebuie să se bucure de frumusețea lui și să se trudească pe buchele lui. De aici vine și datorita unui neam de a se îngriji serios de ceea ce pune în mână copilului — așezădea de mărne — și tot de aici, datorita imperioasă a oamenilor cu răspundere în stat, de a face această carte să fie cât mai ieftină posibil, ajutând la crearea ei, cîci știut este că, față de prețurile mari și multe ce se cer acestor cărți, trebuie să răspundă cu bani mulți.

IV. Abecedarul de astăzi, netăgăduit, este o realizare în raport cu vechile abecedare, din următoarele puncte de vedere: a) Condițiunile tehnice, în care a fost prezentat titlul, au fost mai mult decât mulțumitoare.

Întredovăr, editoarea a pus în serviciul regiilor tot ce perfecțiunea de stellar a avut ca ultimă notă și a îmbrăcat toate măștrii în culori, ca un ce artistul și autorul au intenționat să înălțeze copilului. b). Din punctul de vedere al costului, manualul a fost mai mult decât accesibil. Căci, 15 lei se pot găsi în orice pungă, cât de umilă, numai bunăvoință să fie. ¹⁾

Vedem dar că două din condițiile de bază cerute unui cârș didactic — înținătatea și realizarea tehnicii — au fost satisfăcute, aproape în câșful cel mai fericit posibil.

Asupra condițiilor de a treia însă, care constă în „valoarea pedagogică”, graba cu care a fost alcătuit, unele scâpări din vedere — deștal de grave ²⁾ (care ne face să credem că printre autori au fost și neșpecialiști), a scris asupra manualului, din partea tuturor celor ce au experimentat pe el, o constatare nu tocmai așa de mulțumitoare, rămânând ca lacunele strecurate să fie suplinate de fiecare, așa cum se crede mai almerit.

V. Desigur, aceste scâpări din vedere, această nșurință la alcătuirea lui, sunt lucruri ce nu trebuie să se întâmple. Alcătuirea lui trebuie făcută într-un spirit de înaltă înțelegere și răspundere.

Căci abecedarul este cea dintâi carte. E temelie pe care se zidește, zide și, tot ce omenirea a câștigat mai bun la drumul de milenii, tot ce se poate numi morală, știință, frumos, sublim. E începutul de care mai târziu își amintesc cu înflorare și care-l preștrat cu atâtea aducerii omote.

În sfârșit, e cartea generațiilor. Căci a înțetat de mult de-a fi numai un lucru pe care s zugrăvite câteva buchi și pe care cineva trebuie să le învețe vrând-nevrând. Și la această carte are drept fiecare din cei ce-a urmașii noștri și care au menirea să primească moștenirea noastră și a lumii, și s'o ducă mai departe.

De aceea, trebuie să credem că suntem datori cu aceeași copților noștri. Suntem datori să le-o punem în mână frumoasă, ce ei s'o îndrăgească; izvorâtă din dragoste pentru dășii, Dumnezeu și Neam, pentruca ei s'o iubească și, alod-tută după mintea lor, ca să le fie de folos.

Eugeniu Macovei.

1) Ideal ar fi ca manualele didactice de curs primar să fie complet gratuite.

2) La pag. 23 din abecedarul p. 1 pentru sat, stă litera „t” (ântar), bătân) câșgi „ș” (volog) nu-ș au locul.

Educația națională în școala Statului legionar

Pentru realizarea unui Stat cu structură nouă, în care să se dezvolte instituții și să se ducă o viață nouă, trebuie să creștem un alt om. Omul înveli vechi greu s-ar putea adapta noastrei viați, pentru că este crescut și deprins cu alte concepții și practici de viață. Nu poate fi vorba imediat de o schimbare totală și nici de o ruptură; ba în ce privește această din urmă este vorba de o înrădăcinare și mai puternică în tradiția noastră românească și curată, pe care ne-o păngăruie, în ultima vreme, concepții păgâne de viață străină și chiar protivolea nouă.

Acest om nou care va avea menirea să potențializeze și virtuțile naționale și să fie temelie a Statului Legionar, trebuie să-l creștem școala.

Școala de astăzi, dar, nu mai e și nu trebuie să mai fie, instituția în care se aplică și se practică diferite principii pedagogice, pentru creșterea omului după concepția noastră sau altora dintre pedagogi, cari da câte mai multe ori n'au știut să facă cu neamul nostru și mai ales cu idealurile și aspirațiile sale; ea, școala, trebuie să fie instrumentul cel mai credincios al Națiunii și Statului și, în pas cu momentele istorice ale acestora, să crește tânărul încredințat spre educație.

Pentru a formula un scop național al educației, găind apoi mijloacele pentru atingerea lui, e nevoie să precizăm mai întâi ce înțelegem noi prin naționalism și națiune, urmând apoi să discutăm chipul cum înțelegem și ne punem în slujba acestui ideal.

Națiunea este o comunitate morală bine distinctă de altele; ea înseamnă, caracteristicele, trecutul și idealurile sale aparte.

Toate aceste elemente de bază ale națiunii nu pot exista și nu pot fi înțelese așa cum trebuie, decât de acel care face parte din comunitatea morală respectivă. Astfel între indivizii cari alcătuiesc o națiune, există un spirit de solidaritate, de înțelegere, de iubire, de conlucrare, care răsare din înrolarea făcându-se în patrimoniul mare al sufletului național.

Not ştim că fiecare individ îşi are însuşirile sale aparte, deci avem foarte multe flori așa după cum avem foarte multe culori și nuanțe de culori; dar, în chip firesc culorile ce se potrivesc se combină și alcătuiesc o floare, așa după cum indivizii alcătuiesc națiuni armonice, în care fiecare individ îşi are rolul de pișcă lucrătoare, numai în cadrul comunității morale cărora aparține și pentru bunul ei mers.

Solidaritatea națională leagă pe membrii aceleiaș națiuni între ei ca o forță externă de păternică și-l stăpânește așa fel încât unul careiese din cadrul comunității morale, devine ridicol și periculos.

Sentimentul național - naționalismul — nu se impune. El se formează temeinic în creșterea din ismiile, școală și celelalte instituții.

Sentimentul național este acel simțământ care pune trează, ori când, oriunde și la orice, individ și colectivitate, ideea comunității morale cărora aparține și impune activitate permanentă și organizată numai în cadrul idealurilor ei și nici odată în afară sau împotriva comunității morale, națiunea.

Sentimentul național trebuie să lege între ei pe membrii națiunii în așa fel, că în orice clipă și la orice acțiune, individul să-și amintească, cum că e membru al unei națiuni și că în faptele sale se angajează această națiune; deci să se socotească pe dânsul nu ca pe un individ ce urmărește scopuri personale, indiferent dacă acestea sunt pentru sau împotriva națiunii sale ci ca pe un membru al națiunii sale pentru care muncește cu toate puterile lui.

Orice individ, în spețe Român, nu va trebui să trateze niciodată cu nimeni decât ca membru al Națiunii române și se va simți mai strâns legat de toți membrii Națiunii sale având totdeauna mai aproape de sufletul său pe conaționali săi decât pe orice străin, oblar dacă acesta ar fi mai bogat, mai deștept, mai bine îmbrăcat sau oblar dacă acesta s'ar purta mai bine și mai frumos.

Acel individ care-și face cădrăgia cu străinii de neam cu care odesea, din nenorocire, făcându pe ei lui sau oblar și trădează, este expresia tipică a sentimentului morbid și meritul său de pas la stâlpul infamiei morale.

În Statul Legionar, care este expresia moralității integrale și care presupune nu numai comportament moral și om nou, dar care și impune, iapașă pentru toate greșelile, nu va rămâne nicăieri nerăsplătită trădarea de neam, în sensul mai.

nu expus, căci ea îmbolnăvise sufletul Nației până în atât, că devenise un obicei curent.

Sentimentul național așa cum îl înțelegem noi în spiritul nou, leagă indivizibil pe indivizi, nu cu elemente de ordin obiectiv, material și trecător, ci cu elemente morale și sufletești care pun stăruiri pe ministrii cu lucrătorii din băncă fabricii, pe profesorii universitatelor cu clobanii, contopindu-i în comunitatea morală cărora aparțin.

Abia după această totală contopire, în trăire și ideal, a tuturor celor de o națune, ei pot sta de vorbă cu alții, strălucind de neam, fără că acest strălucire să poată să-și facă loc sau să smulgească prăpastii între cloban și profesor universitar sau între ministru și lucrător.

În fața lumii și istoriei, nu putem avea cinste, decât dacă sperăm ca o comunitate morală, demnă și perfect încheiată, ei cărei membri nu uită niciodată că fac parte din națunea română cărora trebuie să-și slujească până la jertfă de sine.

În cadrul națiunii se strâng și lucrează toți indivizii spre a contribui la progresul omenirii, prin elementele lor așa precum savanții lucrează în camera sa pentru binele omenirii.

Nu s'a văzut savant care să lucreze la invenții și descoperiri, în piața publică, ci numai retras singur în laborator așa după cum nu poate fi națune care să lucreze pentru progres, în cadrul lumii întregi „Universale” și nici măcar europene, ci numai retrase în cadrul ei, cu elementele ei specifice.

Așa dar sentimentul național trebuie sudat, trebuie format, cultivat, în vederile comandamentului moral al Națiunii și după specificul state de care toți trebuie să ne simțim mai aproape.

Dacă ne referim la noi Români și analizăm viața noastră publică, găsim în foarte multe locuri lipsa acestui sentiment național — moral de care am vorbit.

Prin urmare unii omenesc inform de cultură și influență, omul lumii românești de până ieri nu trăia din plin acest sentiment de solidaritate Națională; era mai curând un partener între burghezi cu tendințe extrem de egolate, de îmbogățire și mărire, iar despre națune cu toate idealurile ei, se vorbea numai în discursurile politice fiecare etalându-se mai „naționalist”, din gură, decât alții.

Lipsa unui sentiment moral național așa cum trebuie să aibă Românul de azi și de mâine mai ales, în România Legionară, a fost în trecut forme extraordinare de tragice pentru Neam și Țară. Când o parte din membrii Națiunii Românești

s'au torredolcit, mai mult prin lăcușe și inspirație divină, decât prin formarea în școli, de adevăratul sentiment de demnitate națională, conștienții au născut că nu s'au trezit să porceadă la formarea întregii națiuni după acești tineri viguroși și hotărâți, cari mergeau pe linia destinelor istorice ale națiunii, dar s'au născut ca niște beții să cogrone pe acel care apăruese ca o monstruare pentru trădătorii de Neam.

S'a vărsat astfel din paste 20 000 de pleptari cel mai curat și nevlnovat sânge românesc, din lipsa sentimentului național adevărat.

Dacă școala ar fi format omenii de caracter, mai mult decât omenii cu multe cunoștințe, dar deformați ca moralitate, nici o picătură de sânge nu putea să fie vărsat din trupul unui Român, de streangul tot al unui Român, asupra orbitei poruncilor străine și dușmanii Națiunii noastre.

Alături de absent a fost sentimentul național adevărat, încât trădătorii de Neam au fost în stare să organizeze masacrarea în masă a unei generații întregi, pe care o conducea luminații între oameni, Căpitanul, Corneliu Zelea Codreanu, jertfit însuși El pe altarul Patriei.

A trecut acest Neam prin unele clipe îngrozitoare când era amenințat să rămână cu un hlatuz în istoria sa, prin suprimarea criminoasă a unei întregi generații.

Dacă toți Românii ar fi avut în fiecare clipă, trează în conștiința lor sentimentul comunității morale cărora aparțin, niciodată mâna de Român n'ar fi apăsat pe trăgaci sau tras de ștreang, pentru a suprima viața unui frate cărora Dumnezeu îi dăruise putere și luminare de suflet și minte să se ridice semeș și să cheme Neamul la calea dreaptă a destinelor istorice.

Școala trebuie să se entremure de această teribilă absență a sentimentului național, cu toate că între penești și s'a pronunțat acest cuvânt.

Din aceasta, școala trage concluzia că nu se poate face educația cu metodele folosite până acum.

Toată viațoarea ei a fost zădarnică până acum, în ce privește formarea sentimentului național. A dovedit-o aceasta oribila încherare dintre membrii ocalei naționale, într'un chip cum nu s'a mai petrecut niciodată în istorie.

Trbuie deci și o metodă nouă și mai ales trebuie un spirit nou în școala românească, pentru a forma caracterele și a crea sentimentul național după comandamentul moral al idealurilor și destinelor Neamului.

Naționalismul stăle, povestit și zăgrăvit din școala tre-
cătoare, care au imprimă viații directive și atitudinal demna
permanent, trebuie înlocuit cu un dinamism național creat nu
prin povești și tablouri ci prin trăire din plin conform co-
mandamentului național.

Noi nu vorbim despre reformarea școlii în structura ei
totală și de inserarea în legi a principiilor noi; nu această
măsură ceare ne trebuie și ceare va salva Neamul. Ceare tre-
buie, este schimbarea omului, transformarea lui, după cum apar-
ține în cuvântul de deschidere anulul acestei școli, d-l Mi-
nistrul al Educației Naționale, profesor Traian Brăileanu. „Nu
venim și nu vom veni cu o reformă școlară, cu legi; ci re-
forma reală trebuie să vină dela reforma omului”.

Cel ce primește în organizația Statului, mlaștea pentru
viitorul Național de a educa tineretul, de a reforma sufletul
omului, pentru a deveni altul, trebuie să fie bine lămurit as-
upra acestor idealuri naționale și să le trăiască în sine pentru
a le putea cultiva în alți.

Creșterea sentimentului național și dezvoltarea lui se va
face, în școala Statului Legionar, nu prin poveștile expozitive
și poezii retorice reproduse rect și stereotip, ci prin cel mai
viu și strălucit exemplu de trăire conform comandamentelor
moral-naționale a celui ce vrea să facă educație.

Caractere nu mai pot fi formate decât tot de caractere.

Educatorul trebuie să fie exemplul viu al concordanței
tutură trăire și propovăduire, iar această trăire să fie așa fel
ca să dovedească prezența veșnică a conștiinței morale a Na-
țiunii Române.

Munca va fi legea educatului; munca cu cântec, pe
glă și la războiul românesc. Clasa îi va fi singura podină
și dragostea și iubirea, atitudinea față de frații de aceeași neam.

Exemplul educatului și pilda trecutului frumos, ce a
fost pe lîna destinului românesc, vor fi elementele care vor
forma caractere în școala noastră.

A. Avadanei

Unita autobiografie a lui

Sonder J. Stefan

(Urmare)

Obiceiuri de sărbători.

Dragi tui erau — din cea mai fragedă copilărie — obiceiurile dela Crăciun, Bobotează și Anul Nou! Eram încă mic de tot, când am început a umbla cu plugușorul, cu camaradul meu, Gheorghe al lui Moșu Vasile. Acela — cu toate că era mai mare decât mine, nu putea ure, așa că uram eu. Aveam un clopoțel mic de tot. Și pentru că aiel eu nu eram prea mare, mi-l lega neșul cu o șta de mână, ca să nu-l prăpădesc.

De multe ori ne întâlneam la aceeași casă, cât 3-4 perechi de plugari de aceeași căt pământ, cu căciolile căzând pe ochi, cu sumane până'n pământ și cu mâneșile de două ori cât mâlulie. Și când începeam cu tot felul de clopoțale și de glasnuri, pe la toate ferestile casei, nu mai știa nici omul cui să-l dea colac și cui nu. Cel îndrăzneș îl uua întotdeauna, dar eu rămâneam aproape întotdeauna cu mâna goală și cu ochi plini de lacrimi. Cu toate acestea nu mă descurajam și umblam înainte, cu toate că de multe ori era trolanul până la brâu și înceam struși la nas. Astfel că tot mă întorceam acasă cu câțiva colțeci, sau mere, pere și nuci, pe care le împărțeam întotdeauna la col, căci bunica împărțea foarte drept și nu-mi da o fărmătură mai mult ca tovarășul meu.

Asta la Anul Nou. Dar la Crăciun și Bobotează și mai mare tot era bucuria, căci — după cum am spus — tot erau tare dragi preoții. De aceea mă alieam în fal și chip ca nu cumva să nu fim preluți de preot. Și când mă întorceam seara acasă, nu-mi ajungeau cuvintele ca să-l povestesc bunicii toate întâmplările din ziua aceea.

La col, pe Valea Mărceștilor, era preot părintele Afanasă, care avea ca dascăl pe Vasile Adlaconțel. El era un preot bun și vesel, cum nu eram mulți. Când s'apropia de vreo casă, ne strângeam grămadă cu toții și strigam din toate pu-

tarile: „Ho-ho! ho-ho! Aceasta făcea să-l rădă popii barba de bucurie și zicșa și el încoț: ho-ho! Apoi, netezându-și barba cu mulțumire, ne atrige vesel:

— Brava, băieți, brava! Se cunoaște că sunteți mânăți popii!

Când vremea nu ne era prietă și pe noi, ne supăra foarte și parș pe el. Așa s'o supărat odată pe Gh. Ciudă, care voia să nu ne priosească și cârpa — lășind din casă — l-a spus foarte supărat:

— „La Bobotează nu mai viu la tine, să îți sfânt cu dinși”.

Dar la Bobotează l-a țegit Gh. Ciudă înainte și după ce-l rugă mult, cerându-și iertare, a intrat și la el.

Pe vremea aceea, era în sat la noi un om bătrân, Constantin Apost. Acesta era burlac și cam sălbatc lașă de preot și bisericeș. Și la un ajun al Crăciunului a încolat ușo, când se-a văzut că venim. Atunci părintele zise către noi, mai mult în glumă: — „Mai băieți! Ia aduceți un par să spargi ușo”.

Eu, atunci, apuc repede un par mare de pe o căpșă de lău și-l țărăi spre ușo. Dar numai ce auzim din casă glăsuț moșneagului:

— „Mai stai olecă, părinte, să mă gătesc și eu! Du-te întâi la Buiărești și-apoi îl vezi și la mine!”

L-am lăsat în pace și ne-am dus la Buiărești; dar la el ne ne-am mai întors, că era mareș. Iar moșneagul — văzând că ne mai vine prezentul, s'a dus la el acasă ca să-l chema. Dar val de stenta lui săracu, ce-a pățit! L-a trus părintele Afanasă o chelăneală, de-a flut-o mînte câte zile a avut.

Și l-a învățat mînte lecșla aceasta. Căci la Bobotează l-am găsit gata, așteptându-ne, cu masa încărcată de pere frumoase, bobone, din care părintele Afanasă a țolat frumos cu coștlu și ne-a dat la țoț.

Și câte altele mai făcea bietul părinte Afanasă! Dar în postul mare din anul 1867, se îmbolăvește rău și, după opt săptămîni de zăcere, moare în ziua de 8 Aprilie, așa că anul 1867 este cel din urmă în cu esre am mai umblat cu popo, oțel nem am aproape ilăcșu.

Vieța de cloban.

Începînd dela vârsta de 9 ani, când am păscut mielii cu Ion a lui Vasile Andrei, în toate verile următoare pășteam oțel pe nimaș cu alșii băieți, dar mai ales cu Ion Gh. Cotșos. Acesta era țoșă cu hățai rău, care, fiind mai tare decăt mine, țeg bătca joc de mine în toate chipurile. Astfel, într'o zi din luna

Iulie 1865, m'a bătut toată ziua cu o vargă peste picioare, dându-mi câteva, până începeam să plâng. Atunci mă lăsa în pace un timp, până făceam, apoi iar îmi mai trăgea câteva, până începeam să plâng din nou și tot așa, până seara.

Tot în acea zi, mi-a dat să mănânc câte-o-alla mămăliță cu brânză, căci el luase prea multă mâncare de acasă și acum mă făcea pe mine să mănânc de frică, până s'a gătit. Și am mâncat așa, de frică, de era să crăp. Și după mâncare, iar bătaie cu nufletuța. Era o barbarie neapustă, căci în timp ce eu plângeam, el râdea, făcând haz de suferința mea.

De aceea, în primăvara anului 1866, m'am întovărășit cu alt băiat — Vasile Neacșu — care și vara trecută mă rugase să mă întovărășesc cu el. Acum, fiind prieten cu Neacșu și fiind și el mai mare, mă simțeam în stare să mă răzban de toate batjocurile, pe care le înduraseam dela Cotlos, în timpul celor două veri, cât păseusem oile împreună. Din prima zi m'am înțeles cu Neacșu să-i infundem o coră, ca să ne cadă în ghilare și să-l acărămăm oleacă, așa cum i se cuvea. De aceea, eu cel bietule de anul trecut, acum devenisem dârz și din lucru de nimic, cântam sfadă, că doar, doar, i-ar veni în minte să sară la mine ca anul trecut. Și atunci Neacșu într'o clipită ar fi fost în capul lui. Dar el se păzea și fugea de mine și era cu adevărat sensational să fi văzut cum Ion Gh. Cotlos fugea de Toder Apulagiei — cum îmi zicea el.

Vasile Neacșu mă încuraja însă mereu să încep eu prielina și apoi să-l răfulm amândoi, căci și lui îi făcuse multe neajunsuri vara trecută. Dar cu toată străduința noastră, n'am putut să-l batem, căci s'a păzit ca o vulpe, până la sfântul Gheorghe, când a plecat cu oile la Boaleț.

Nu mult după aceea, a plecat și Neacșu, așa că am rămas singur pe olmas. Și când, într'o bună zi, m'am văzut cu singur pe olmas, m'a pălit un urit așa de mare, că eram ca bulmăcel, nestăvul ce-l cu mine. Dar m'am totătat și singur îndată. Iar mai târziu, mi-am câștigat un prieten nou, pe Neculai al lui Ion Doseoftei, cam de-o samă cu mine. Acesta nu atunci că nu mă bătea ca Ion Gh. Cotlos — el, crezându-mă mai tare decât el — era foarte supus și așa de implicam foarte bine. Totuși nu amestecam oile cu el în fiecare zi, el umblam mai mult singur — și singur îmi făceam tot felul de jocuri, ca să-mi omor uritul.

Astfel, în zilele cele mai frumoase, dimineața, colețeam niște flori albastre, cu floues largi, în formă de păhăruș și

lungi în tufele și le înșingeam în pământ, în umbra mestecenilor. Apoi mă culcam între ele pe iarba încă nemodă de rouă, dormind ca împăratul Solomon, cum spune și în „Cântarea cântărilor”. Când mă sculam, soarele ardea ca focul, iar zilele nu prea departe de mine, așteau și ale la umbră-
lar în zilele în care mă întâlneam cu Dozoflet, pe jucam cu estagor, barboja ori făcea, așa că viața tot era destul de plăcută. Mă culcam între flori și mă sculam în jocuri și veselie. Dar asta e vorbă: „După bucuria, vine scârba și după bine, răul”. Așa s'a întâmplat și cu mine de astă dată. Într-o seară, am venit cu oile mai de vreme înspre casă, căci mireasa se întinase până în fața casei noastre. Am lăsat oile pe nișă și am venit acasă, de am luat mere domnești. Și întorcându-mă la oi, am cules de pe răpă un braț de holbură, ca să dau la ei. Cărdul era mare și n'ar fi ajuns nici câte-o tranzișoară de nalt, din holbură care o aveam eu. De aceea, eu voiam să dau unul la vreo câteva oi de-ale noastre, nu și la cele străine. Și apropiindu-mă eu de cărd, văd într-o margine trei oi de-ale noastre, pe care le cumpărase tata dela un om deta Brusteri și care și acum arătau totdeauna tot împrenă și cum marginea de celelalte. Când le văd, pun holbură jos și mă duc să le dau la cărd. Două din ele vin la legă și se apucă să mă-
măce. Una însă, nu voia și atunci mă duc s'o dau cu de-a-
știa. Ea însă o pune pe fugă către cărd. Eu, atunci, avârl cu bățul înălțea ei, ca să se întoarcă înapoi. Dar ea, când vede bățul, înge și mai tare spre băț, așa că bățul lovi pândă în coasta dreaptă. După această lovitură, a mai mers puțin și s'a ocolit. S'a sculat apoi iară, a mai mers câțiva pași și s'a culcat din nou și a început a se abata. Văzând aceasta, strig pe tatăl meu să vină că-l holbură o oală. El tot striga să o duc acasă, dar îi apun că nu poate merge. Atunci vine el în fugă mare. Iar eu, când era el aproape de oală, o și lan la fugă spre Groapa Lupului, unde am stat până noaptea târziu. Tatăl meu, când l-am strigat, își închipuia că oala s'a îmbolnăvit de stăge, sau de altă boală. Dar când a văzut că eu fug, a înțeles că eu trebuie să fiu vinovatul. Iar după ce o țale și vede lovitură la fiat, se încredințază și zice:

— „Uite, diavolul! El a lovit-o. Mă miram eu de ce-o fugi”.

Și iac'șu! Am pățit și eu ca țiganul cu musca pe căciulă.

După aceea, vreo două zile, am stat înțar, făcând așa fel ca să nu dau ochi cu tata. Nu-mi era prea greu, căci tata

cuola toată ziua la Sărători. Dar într'o seară, m'a surprins mulgând oile. Eu am înghețat când l-am văzut, dar el nu mi-a făcut nimic, el numai mi-a zis:

— „Blestămătoare! Ți-ai pus în gând să le omori pe toate?”

Căci, tot din pricina mea, mai muriseră doi miei ai lui Gheorghe a Dumitresel. Întâmplarea cu oala aceasta fusese fără voința mea și mi-părea foarte rău, dar ce era să fac? Toată ziua o purta bățul, căci era de pădureț și de aceea era foarte greu. Din cauza aceasta — cu toate că era foarte frumos înflorit, cu creștături mlăninate — a doua zi, după această întâmplare nenorocită, l-am căutat — căci atunci seara acolo îl lăsesem — și l-am găsit în bucăți, aruncându-l. Cu miei ai lui Gheorghe a Dumitresel nu era lași tot așa, el și el muriseră din alte întâmplări, făcute din răutatea mea. Căci, dela un timp încoașă, începuse să încolțeașă în mine o răutate și o furie sălbatică, aproape criminală.

Această furie se ivise în mine pentru prima oară la primăvara anului 1864, când, orbit de mânie, am aruncat cu bățul într'o oală a lui Gheorghe a Dumitresel și l-am scos un orchiu, de a rămas oala chișară pentru totdeauna. Tot în primăvara aceea, fiind singur cu oile, se prinsese un șold de cu cârlan al lui Ion Gh. Cofos. Și cum cârlanul acela era foarte sperios, nu-l puteam prinde să-l lanșez, el fugea ca un nebun și speria toate oile. Însăși, cu mare greutate l-am prins și după ce l-am luat speriat, înnebunit de mânie, i-am bătut de credeam că nu mai scapă cu viața. Dar s'a întâmplat o adevărată minune. După ce s'au luat cârlanul și am început a-l scărda în Craiova, acest cârlan, care până atunci cam tânguia din cauza bății mele, s'a făcut o mloază de toată frumusețea, încăl mi era mai dragă de cât toate celelalte. Și-au făcut-o așa de blândă, că umbra tot după mine și când mă vedea măncând ceva, sărea în două picioare pe mine. Și-mi era așa de dragă, că, cu toate că Ion Gh. Cofos mă bătea și-și făcea tot caraghiosul de mine, după cum era arstat, totuși îl răbdam toate și nu mă despărțeam cu oile de el, numai și numai ca să nu mă despărț de mloza aceea.

Acestea se întâmplau în 1864. Dar acum în 1866, când se întâmplase nenorocirea cu oala aceasta, din cauza furiei celorlalte grozave care acum sporise și mai mult, făcusem înțeleasă de întâmplarea cu oala, alte sălbătici. Într'o zi, s'au amestecat oile mele cu altele. Și un miel al lui Gh. a Dumitresel nu voia deloc să se ducă la oi, după ce l-am despărțit. Cu vai

aveais l-am prins și l-am dus în spate până la oi. Acolo l-am trântit jos de-o leuită și apoi am început să-l bat, pînă defurcă, cu bățul, la ambrile 1) picioarelor de dinapoi. Și seara, când venisem acasă, abia se putea ține de căld, căci tot se oprea și abiera jalnic. Și ocași, fiind ușa casei deschisă, a intrat în casă gemând și abierînd, de-și era mai mare mila. Dar era și un lucru de mirare în același timp, căci acest miel era foarte sperios și niciodată n'ar fi intrat în casă, să-l omori. Locuț văzîndu-l acum cum geme și abiera în fața tatălui meu, el îi zice că a venit să mă reclame spre a-mi lua pedeapsa. Dar n'a apucat sărmanul să vadă lucrul acesta, căci în noaptea aceea a murit.

Tot în ziua aceea, din cauză că oile s'au amestecat cu altele, după cum am spus, două oi — una albă a noastră și alta cea chioară a lui Gheorghe a Dumitresci — nu voiau deloc să se ducă la căld și le-am alungat de noi cu țepii ochii din cap. Și mă surprinsese o foarte ași de grozavă, încît dacă le-aș fi putut prinde, le-aș fi omorît de bună seamă. Când era ajuns cu chibla cu val la căld — care era în fața Răpîi Albe, — oile erau toate împreștiate, parcă dăduse un dăb rău în ele. Dar eu iubeam micuț, al lui Vasile Ștefan Filip, umbria razei, ca nu zăpăcii și abiera de răsunu vales. Atunci, cum eram orbît de mînie, îi dau o lovitură cu bățul după gât de-a căzut jos. El tan apoi de urechi și-l dau cu vreo 20 metri pe aer și apoi îl trântesc pe pămînt gata mort. Mă dau apoi să strîng oile și când însăruyit izbucnesc să liniștesc căldul, văd cu mirare că iudeuța lui Filip, pe care o trântisem moartă la pămînt, era sănătoasă și păștea voioasă printre celelalte oi. Numai a lui Gh. a Dumitresci — aceea despre care am povestit — nu păștea, ci sta tristă și gemea. După ce m'am mai holțit, îmi dau cu seama de gravitatea mîniei mele și-mi fac planul să-mi iau alte măsuri, căci vedeam clar că, dacă aș fi putut prinde pe cele două oi, le-aș fi omorît. Apoi, dau măi marea și iudeuța lui Filip, pe care o trântisem jos chiar cu gândul s'o omor, aș fi avut 4 oi moarte numai într'o zi. Și atunci, unde a-iușeam eu cu mînia mea?

Mai aveam în căld niște iudeuțe ale lui Vasile a Ghițoi și a lui Dumitru Leonte. Și una albă, a lui Dumitru Leonte, și alta neagră a lui Vasile a Ghițoi, augeau oile pe furie, când amzeau, la amiază. Din această cauză, eu le bă-

1) Incubetariile.

team apă de rău, că mă mîram cum nu mor. Dar ele nu numai că n'au mîncît, ci, dimpotrivă, s'au făcut foarte grase și frumoase. Iar pe aceea alba a lui D-tru Leontia, pe lângă bălăce, am tras-o într'o zi apă de tare de coadă, că l' s'a rupt pîlea la coadă și din această cauză a făcut viermi. Și tot năzarul meu a fost că a trebuit s'o spîl și s'o ung, până s'a tămădit.

Acastă injurie și mînie sălbatică, ce se dezvoltă mereu în mine, era o deosebită catastrofă pentru viitorul meu. Și dacă împotriva oamenilor ar fi fost, de bună seamă că ajungeam în exilul.

Din norocire, această poroie a mereu scînd, până ce-a dat Dumnezeu de-ama strivit cu totul din lăma mea viermele cel gros și al urii și al mîniei sălbatice.

Cetitorii se vor mira poate de sălbăticiile arătate. Dar eu se vor mira deloc, decât vor pricepe de unde venea această sălbăticie, la un copil de 14 sau 15 ani, cum eram eu atunci. Și dacă nimeni nu se va pricepe, voina arăta eu însumi de unde venea.

Cînda seasata — cum l-am zis eu — sau nebunia — cum mai nimerit ar fi să-l zic — numai singurătatea a fost cauza de s'a ivit în mine. Cînd am arătat că în sara aceeaia eu am rămas singur pe clasă și numai arare ori amestecam oile cu Necula Dozofet. Și singurătatea, dacă nu este bună întotdeauna nici pentru un om în vîrstă, apoi pentru un copil înțeles, cu mintea neacceptă, nu-l bună niciodată. În singurătatea aceea, mintea mea mi s'arbitra ca o căldare de loc, mi venea în mișcări să mă fac slănt, să las lumea și să mă aflu în pustietăți, întindînd pe pîndeli noului testament. Dar mă loveam de o atare vîlă murdă, de o barieră greu de trecut. Aceasta era trupul, care își avea și el năzuințele lui naturale. Și din lupta acestor două firi — a sufletului și a trupului, sufeream îngrozitor. Uneori mi venea să-mi desfac pieptul, să arunc afară materia trupului, ca pe o halcă murdară și să abot la înălțimea cerului; alte ori, alte idei mă neoperent ca un neur negru și etruel eram orbit cu totul și comiteam fapte ca a cele arătate și altele încă, tot apă de urtic. De aceea, eu am idelle mele contra singurătății și sătulesc pe toți să nu-și lase copiii orbiți de societatea omenească. Cînd singurătatea ori te face drac, ori te face slănt.

(va urma)

Mihai David

Clemarii: clemăria și ciubotarii: ciubotăria

În trecutul lor, breșele românești adoptaseră acest principiu de o importanță socială preamputătoare: fiecare profesionist își exercita breșala sa și nu putea să încalce alte profesorii sau meșteșuguri, deoarece se făcea vinovat de scutocul de străbunat. În acest chip se realizau trei mari imperative sociale: a). Ocupațiile și beneficiile erau echitabil distribuite, b). Fiecare profesionist sau breșales avea posibilitatea să adăpostească, să valorifice și să crească progresul în domeniul său, c). Morala socială era respectată. Excepțiile destul de rare nu atingeau normele care erau stabilite „din veac” și tocmai, întrucât erau și excepții, depășirea acestor norme calificau pe profesionist, însă și se recunoștea însă drepturi multiple.

Depășirile acestor întâmplătoare, totuși, nu erau salturi esențiale de la clemărie la clemărie, ori de la scripsor la negutar. În domenii foarte apropiate sau aproape identice, breșele, dacă exercitau două meserii, acestea erau îndeplinite cu mai mult folos, ba și cu mai multă pricepere. Și totuși nu s'au permis ocupațiile duble, pentru a nu abuză dreptul altora la muncă și la câștig. De aceea clemăria ciubotărilor moldovenești prevedea, la punctul al 14-lea: „Clemarii să-și pășosească clemăria și ciubotarii ciubotăria”. Era, prin urmare, o breșală a clemărilor mai urbană, deosebită de aceea a ciubotărilor mai rustice. Tot la fel, statutul din 1468 al Negărilor și potcovarilor din Cluj hotărăște ca: „*niciună încălțare să nu facă din lucrul său securi sau altăle cu acestea, respectând totdeauna libertățile și drepturile străine*”. Un alt statut al Craiovenilor, din 1536, stabilește ca: „*săbierul să fie săbier și cutărețul cutăreț*” (1) Principiul are deci caracter universal și prin urmare este cu atât mai valabil.

(1) Epoca și meseria în Moldova de Eugen Făvlescu, București 1950 pag. 111-112.

În lumea funcționărescilor, conflictul de atribuțiuni se naște cumul. Cumulul a înlesnit avianța profiturilor la puterile bugetare ale statului, ale întreprinderilor particulare și ale asociațiilor profesionale. Ea, generozitatea celor mari a mînat pe omii și cu slăburi. Cumulul și slăburile au dus la înjămătășirea, îmbucătășirea și apoi la anularea muncii. Profitorii au lochetat acest compromis degradant cu situațiile ce se deschideau tot mai largi, înălcînd drepturile celor cîștigați, ale celor slabi și ale celor căzuți în mizerie. S'a călcat legea muncii și odată cu aceasta s'a călcat și legea onoarei.

S'a călcat legea muncii, deoarece au fost sistematic împiedicate forțele cele mai proaspete, ca să-și ocupe fracțiunile lor la timp și s'a călcat legea onoarei, deoarece s'a împiedicat dreptul la muncă al cetățeanului. Din aceste două mari nelegiuiri, au rezultat: deoparte beneficiile nemeritate pentru unii și mizeria cea mai grea pentru alții; și ceea ce e mai caracteristic, e faptul că oamenii prăgătii au murit pentru o spectacolitate șomează, (fîc. în cooperare).

În noua situație politică a statului român, este posibilă revizuirea amănunțită a trecutului și radicala organizare a statului. Realitățile istorice nu-și au valoarea istorică, așa cum ni le-a prezentat manualul școlar, articolele titlate ale presii sau ritorica banchetelor. Realitatea este cu totul alta și pentru a o recunoaște, trebuie să pornim de la conexiunile ei. Cu situațiile actuale, să reconstituim datele acestor realități sociale și istorice, pentru a ne da seama de relele trecutului dar și de scîntelele lui, pentru a vedea cum s'a ajuns la conflictul de atribuțiuni și la cumul, cu toate straturile rele care au dus la dezechilibru și desagregare.

Mai înainte am înfățișat o pagină din tragedia trecutului românesc. Să urmărim alte ocupații și profesii.

Agricultura. Marea majoritate a Românilor de 80%, fiind țărani, ocupația de predilecție este agricultura. Vechea moștenire a Geților nu a fost dată uitării, iar ca ocupație condiționată de această nobilă îndeletelire, avem creșterea vitelor. Strămoșii țigăreau cu denădăre oaia, boul, oala și capra. Calul pentru ocaș, boul înjunghat la car din secole vechi vechi getice și până azi; oala și capra pentru brasă și îngrijămintea ogoarelor; așa că păstorul este și el, alături de agricultor, principalul reprezentant al vieții rurale. (Getica, 132).

Părerile că viața noastră socială a evoluat de la păstorie spre agricultură și alte îndeleteliri mai noi, nu este vala-

titlu pentru Dacia. Nu avem această pretenție de a ne socoti vechi până la triburile nomade de păstori, dar nu stătem nici răzăciți nici peste plocoare de ploi. Mediul geografic, în primul rând, ne-a făcut să fim despozițiivă muncitori în breșă și agricultori. Această muncă s'a efectuat sub toate formele cunoscute de programul meșteșugului: arat, semănat, cules, îngrijit, de unde un complex de îndelungate: muncă, unelte, vite, toate legate de mediu și de împrejurări. Toate acestea duceau spre o viață sedentară mai veche decât a altor popoare ori triburi chiar, care, neavând aceste condiții de trai, erau nevoite să pornească în cele patru vânturi, și-și dădă mult timp viața lor de primitiv.

Noi n'am pornit de nicăieri sau, în orice caz, n'am venit peste nici un popor, care ar putea să ne acuze de invazie sau cucerire. Și oricum ne-am numit sau ne-au poreclit alte neamuri, pe noi ne-au numit, nouă ne-au dat porecle, pe noi ne-au înlocuit sau ne-au bătut, cu noi s'au războierii s'au împărat. Acest nos este acest sunet și oricum suntem noi, toată lumea care s'a ocupat de noi, afirmând sau negând permanența noastră, argumentează, până în cele mai amenințate forme, existența noastră, cea mai veche existență pe meleagurile geo-romane. Ne-am legat de acest pământ și de aceea numai noi l-am lăsat. În urmele arheologice stăruie sufletul, gustul și mâna strămoșilor noștri: în morminte, în râpi și sub pământ, sunt osemintele strămoșilor; în șaptele izvoarelor, în fașetel ironzilor, în vulețul apelor, e sufletul strămoșilor noștri. Gila noastră e frământată cu sângele, lacrimile și sudoarea strămoșilor și a fraților noștri. Din toate s'a născut apritiul românesc, ca să lege pământul cu cerul și apele. Suntem pretutindeni noi în spațiul nostru și dăruim așa din veac și peste veacuri. Dar încoronarea tuturor manifestărilor de viață, din vremuri și peste vremuri, a fost și va fi munca ogoarelor. Din această muncă ne-am înas și titlul nostru de noblete. Nobil nu poate fi decât țărâul atentiv, încât oriunde s'ar găsi el, pe ori ce treaptă în societate, dacă este țărân. Românul poartă cu dăruial blazonul nobleței sale: harnic, curat la suflet, înțelept la minte, robust la corp, drept și neșovăitor la lovituri; sincer și ordonat, credincios și viteaz el, prin toate acestea, biruitor este țărâul român. Toți cei care nu s'au estel sunt, fărâșe, alți-vece. Toți cei care nu se mai simt așa au încetat de a fi țărâni. Aceștia sunt cu totul alții.

Naștarea și neamul întreg românesc trăiesc prin țărân și

prila munca acestora îndeplinită din zori și până în seară.
 „Ocupația de căpetenie a Dacilor a fost agricultura. Am văzut
 că soldații lui Alexandru cel Mare, în expediția pe malul stâng
 al Dunării, au trebuit să treacă prin lanuri întinse de grâu,
 calcând spicile cu lanțen. Caracteristică pentru atenția pe care
 o acordau Dacii agriculturii este și strea lexicografului bizantin
 Suidas, care o ia la rândul său din opera, pierdută azi, a lui Cri-
 ton. Acesta spune că în vremea războiului lui Traian, Decebal
 împărțise sarcinile între nobilii dacii astfel: pe unii l-a pus să
 opereze cetățile întărite; pe ceilalți să atibă grija de bunul mers
 al agriculturii. Ceea ce ne arată câtă însemnătate avea — și pe
 drept cuvânt — pentru Dacii lucrarea pământului, chiar în timpul
 conflictului hotărâtor pentru existența statului lor¹⁾).

Pe columna lui Traian dela Roma se observă această no-
 bila și bogată ocupație a Dacilor, iar întreținerea vitelor de
 muncă formează o evidentă mărturie a îndeletnicirii lor agricole.

„Viața economică a unei țări nu se schimbă ușor, ea fiind
 în funcție de anumite elemente de caracter geografic, care sunt
 permanente. Acestea ca atât mai mult în epoca veche, în care
 descoperirile tehnicii moderne nu existau. De aceea, Dacia Traiană
 a continuat, în linii mari, viața economică a Daciei lui Decebal
 și Burebista. Ocupațiile de căpetenie au rămas tot agricultura
 și creșterea vitelor. Reprezentanții de pe monumentul funerar
 al lui Gaius Julius Quadratus, primar în Copidava pe vremea
 împăratului Hadrian, au, sub acest raport, o valoare simbolică.
 Pe o față a acestui monument se vede un păstor cu plete lungi
 purtând sarica până la glezne; pe altă față, un țaran arându-și
 ogorul cu un plug tras de doi boi. Sunt îndeletnicirile milenare
 ale oamenilor de pe pământul nostru. Și acum se exportă grâ-
 nele prin orezule dela mare sau în Marea, și acum se cultivă
 vița de vie, așa cum constatăm la Sucidava, în sudul Olteniei.
 Pășunile și fânețele statului sunt încă date unor arendași na-
 miți conducători de pascat, cărora le plătesc acei care-și trimit
 vitele pe aceste terenuri²⁾).

Kingul getic de lemn și cu un stegar corn la început,
 tras de boi cu grămezul, desfructa pământul în glii nestăruite,
 la care se arunca sămânța de cea mai bună calitate. „Fără
 îndoială, întreaga agricultură și gospodărie getică e încă în „e-
 poca lemnului“.

1) C. C. Ghurescu, Ist. Rom. ed. III, p. 60.

2) C. C. Ghurescu, Ist. Rom. ed. III, p. 123—124.

Fierul e întrebuințat, desigur, exclusiv pentru arme. De aceea plugul getic nu e probabil să fi fost câptușit cu fier, ori cumva prevăzut cu un tăiș maxim de deșpicat brădu : forma lui, așa cum o vedem la Daco-Romani din ținutul Capidavii, e cea mai cunoscută în general și din Italia romană : o simplă varietă, fără roate ; cornul plugului (căci plugul aici la noi nici în Italia nu pare a fi avut două „coarne”, plugarul fiind sigur la lucru cu dreapta ținea cornul, iar cu stânga îndemna soțul), e oșezat orizontal și e mult mai lung aici ca în Italia ; boii sunt înjuguși și trag cu grunzul, iar nu inhămași, spre a trage cu fruntea. În ce privește barazna (cu dinți) și grapa (de spină), nu avem reprezentări, dar, desigur, erau tot de lemn și nu vor fi fost mult deosebite de ale țărănilor noștri de azi¹⁾.

Înoldele de grâu erau atât de bogate, încât armata lui Alexandru cel Mare, venită împotriva Getilor de-a stânga Dunării, cu mal putea înainta din cauza lor. (Getica, 47). Ce să existe asemenea holde, care au impresionat pe istoricul expediției marelui cuceritor, trebuia să fi fost o importantă organizare și raționalizare agricolă, cu unelte mai alese și cu oarece precepte.

Fieretele de plug apar în La Tène, dar pentru Dacia, ele erau socotite unelte de lux. Am arat că plugul de lemn. Am arat mult și bine : am grăpat și am săpat ori căpălnit, tot cu unelte de lemn. Din lemnul cu fierul și cu brăție de oșel ; căci, deșgur, alte brațe și altă putere musculară aveau acei strămoși sănătoși, bine hrăniți, orol de acare și călțiți de vreme. Chipul unui dac de pe colona lui Traian, are o înălțime și o musculatură herculeană, deosebite de ale sveltului roman.

Fieretele de plug de mai târziu s'au adaptat la forma triunghiulară a plugului getic și și-au păstrat această caracteristică până astăzi, printre mulțimea noilor modele străine. Secera apoi, de construcția getică, mică, încovoiată și cu lama dinților de lată (Getica, 495) era cunoscută din epoca bronzului ca uneltă rară și foarte răspândită și pe care o foloseau atât țărăni cât și senorii — nobilii — (Getica, 294). Nobilii trăiau în al mediu social și preocupat mai mult de viața militară, nu se rușina să iașă în vremea recoltăi la secară. Iată de ce tălăzile de nobilate la strămoși nu erau categorisiri stărgulare și consacării de tipuri luxuriante ca la castelanii de

mai târziu. Noblețea consta în virtutea ostășească și în cultul muncii; încăl toate podoabele nobililor erau pe deplin meritate, ca și respectul de care se bucurau. Nobilii se întâlneau cu țărani în luptele eroice și în aspra muncă a ogoarelor. Tot la fel erau și Ciudații romani.

Azi, nu un nobil, care se putea avea dreptul la acest titlu, dar un măruț funcționar se rușinează să pună mîna pe o singură unsaltă agricolă, atunci când întîmplarea îl duce prin casele de țaran, sau când nevoia l-ar obliga să-și curaje cărarea de zăpadă, ori praful de pe încălțămînta. De la sclavia veche legiferată, s'a ajuns la robia albă, prin înfometarea și umilirea celor mulți, care ară, seamănă, seceră, curăță până și praful de pe gulerul altora, până și unghiile episcopilor, pentru ca în urmă să moară tot el în lupta pentru ceam, sau în lupta pentru pâine.

Belșugul din vechime, cu holdele de grîn, a dus lafma strămoșilor noștri până târziu în evul mediu. Grijă de economie țării o avea chiar și conducătorul. Decabal împărțea sarcinile între nobili în vremea războaielor; pe unii îl repartiza ca adjucați ai săi prin cetățile întărite, iar pe alții îl punea să albe grîja de bunul mers al agriculturii, (Getica, 133).

În felul acesta munca era ordonată, câmpurile lucrate rațional, vîrstîndu-se ogoarele și mișcîndu-se mereu țarina, pentru ca acoli să pînăat să nu fie lucrut del anul de-a-rîndul, iar grînele se pătrau ca și la Tracl în șiri sau gropi de bricate (Getica 136, 658), unde se transportau cu sarcina sau cu carăle trase de bot.

În vîrsta a doua a fierului, agricultura la nu nou avînt, grație multelor de fier perfecționate, fără a se părăsi tradiția locală a muncii agricole opezate și sigure. Prin aceasta, indigenii reusesau să alunge sau să supună pe nomazii Iranieni și pe vagabonzii germano — celți; și să atragă capitalul roman, care înlocuia acum pe aceli mai vechii grecese (Getica, 64).

Populația getică, impresionant de numeroasă și de harnică, ulmea pe cucertorii lui Alexandru cel Mare veniți din sud și putea să răspeseacă pe năvălitorii din nord și răsărit. Aceștia din urmă mai alme, în desale lor invazii, aveau drept țintă prădăciunile și acest fenomen s'a continuat sub forme diverse, fără a se putea dialoca vreedată ocupația agricolă a indigenilor, așa cum s'a petrecut în alte domonii economice. Agricultura a putut stagnea, a fost vitregită de vremuri și de oamand, s'a desrobli de multe ori și s'a dezvoltat, pentru ca

să stăgăneze din nou; dar toate aceste peripeții n'au putut-o mîna. Este prea firescă această vîrstă pentru noi și de altă ori a fost indispensabilă chiar strășilor, încât prin înșel și forța socială și istorică a trecutului, az n'a putut întîmpla nici o retragere materială de populație în munți, în codri sau peste ape, decât scurtele adăpostiri, acolo unde se deslănțuia sălbăticiile; și retragerea sufletească din istorie, acel mijloc caracteristic autohton de conservare.¹⁾

Prin urmare, teoria unui hiatus rămîne o teoretică iluzie scurată.

Bogatele holde de grâu satisfăceau din plin cerințele îndignilor; de aceea se și începuse un intens export de grâu în sud — comerțul grecesc — între 400 a. H. și 100 d. H. și apoi în sud — vest — comerțul roman, începînd din sec. II d. H., în schimbul pușinelor dar constituirilor produse importate, ca: vin, untdelemn, obiecte ori monede.

Victor Țăranu

Doina lui Lucaei.

Cîtă mîerla prin păduri,
Rab e Lucaei la Unguti,
Pentru slăuta libertate
De care noi n'avem parte.

Nu mi, mîerlă, supărată,
Ruhă nu-l mîerlă;
Vine — odată primăveră
Fi-va Lucaei liber țară.

Șoară pîn' la Seghedin, ...
Unde-l Lucaei la 'nchisoare,
Nu vede nici zi nici noaptea:

Seghedina, Seghedine,
Dumnezeu cum te mai știe;
Mureș, Tise, pînă cînd
Te mai rădă pe pământ?

Șoară, mîerlă, șoară 'odată,
La ferăstra 'nchisoare
Și să pînă 'nchisoare
Dela 'mureșu naționc.

1) Lucaei Ilaga, Șoară mîerlă.

Suflete gemete.

Eram undeva... pe zonă. Mă gândeam la zina aceea la lucruri dragi — petrecute cândva în târgul acesta moldovenesc, atât de bogat în pitoresc și suflă. Cântam și-mi aminteam anual alpe înscrise — luminoase —, încercam să mă transpun în altă lume — forțat clar —, căci nu mai puteam suporta războiul crâncen dintre o iarnă, care nu mai veghea să se ardesească și o primăvară care nu dovedea să-și odărnăsească solii albi și gingași, ... ghlocești. Îmi părea un veac de când plecase „ordonații” după țigări. Împărșit, nins cu un Moș Crăciun, sosește flăcăul cu larba diavolului în „ghloști” — recte — tavălită într'un bartan din „Universul”... Magnol, netezesc acel fragment de contact cu realitatea grafică, și, aproape fără voce, ochii mi se opresc pe un anuț morțuar... pictorul N. N. Tonța... lungă și grea suferință... În clipa aceea m'a copleșit năbolul amintirilor... dăruire de violență. Am fanat în neștiri aproape toate țigările — pe când — în minte — ca pe ecranul unui cinematograf, se înaltau, trepidant, anodinele... A trecut vreme multă de atunci - - mi s'a hărăzit prilejul de a șterge colbul îngheșuit pe neașteptate însemnări ale trecutului...

Sunt anul de atunci — anul lungi de prăbușiri și reavântări — un amalgam de vie și realitate, de zămbete și nevăzute lacrimi — din cessul când — cu treabă sau fără treabă — am trecut pragul lui Ion Drăgan. Cu vreo câteva zile înainte, îmi spusese, cu bucurie în glas și'a priviri, că așteaptă un suspe alea. Pe balconul de care am mai pomenit, în fața unui buchet urias de crizanteme, un om cu mânele cămeșii suflecate, stătea în tacemoltra mută... Lângă el — o pânză — pensule și culori în dezordine de boșmă. Degetul lui Ion Drăgan a făcut un gest discret... lungă... Am urcat treptele plătice... Ca și nenea Haad — am privit multă-multă vreme. Era o tănare ca de blăscuță... Un oștăț de ușurare... „Haad, Haad dragă — câtă frumusețe”. Și atunci vroja s'o rupe, iar noi am căpătat glas — o prezentare neprotocolară, apoi pusta a început să treacă vertiginos de pe cușit pe pânză. Sub mână artistului culocrea prindea vîștea, buchetul de crizanteme lumina,

alb — glogaș — viu. De pe fruntea maestrului pleura roșu
trudat, dar ochii lui zâmbeau ca și chipul lui întreg. — „Des-
tul, dragă — răsună blând — totuși poruncitor — glasul lui
nenea Hansl... „Hai să te ascult, ursule“... apoi, brusc — o a-
postrofă: „Il cunoști pe G. D. P.? I-am citit versurile în „Pe-
troava“... Sunt minunate... Adânc!... deși simple... deși pro-

Ion Dragan

Profesor și director al școlii normale

† 26 Nov. 1937.

duc impresia că autorul e tânăr... tare tânăr... Și, pe nesim-
țite, s'a iscat o discuție fără de capăt. Cu o volubilitate de ne-
crezut, aborda ori ce subiect — în legătură cu frumosul i-
deal... Zilele s'au scurs. Ne-am cunoscut din ce în mai bine.
Șallat geamăn cu acela al lui Ion Dragan, sortit parcă să-l
caute chiar până la capătul lumii — să și-l facă prieten —
trăia intens viața, cu aceeași intensitate și bogăție de nuanțe
a așterne pe pânză — sau în vreun cren artistic. În afară
de Ion Dragan și Hansl, apoi de George Demetru Pan, avea
prieteala familia — florile — chipurile de țărani și urmele tre-

entului... L-am găsit odată creionând trist—conturul unei case vechi, încorporată de flori simple și seducătoare... Mi-a spus cu glas șoptit: „Trecutul, trecutul mănănat, care pleră!” Om al florilor și al trecutului, și-a risipit sufletul în multe tablouri... printre care abundă florile... Căci și sufletul tău floare a fost, floare și coardă de violoncel tot odată... Căci pe cele două suflete gemene le-am găsit plângând — cu frunțile piecate asupra unui stih mîgălit de Tudor Arghezi. Dragostea lui mare îmbrățișă pe toți închinătorii frumosului, începând dela cea aleasă regină a florilor, al cărora caspe nu odată a fost — și pe care veșnic a avut-o în suflet, trecând prin moldovenismul lui Ion Dragan, pentru ca amândoi să viseze lumi deale — cu flori multe și bogat colorate, cu case vechi... cu stihuri adânci, adânci și calde, ca și sufletele lor... E mult de când N. N. Tonlță și-a trimis sufletul să-l cante pe acela al „Ursului” lui drag... Noi, cei ce l-am cunoscut, nu putem decât să închinăm un umil rând de aducere aminte, celui ce sorțit a fost să fie suflet gemăn cu Ion Dragan.

Ion Trautzel

Fragment

În privința desenului copilăresc eu am un punct de vedere pornit dintr-o convingere pedagogică, pe care n-o cred ostilă punctului său de vedere artistic. Sentim noi o seamă de dascăli, care murim tăcuți și neștiuți, pentru triumful unei credințe ce socotim că va prinde cea din aerul plin de muzică, pe care îl respiră bieții copii, în aresturile, care se cheamă astăzi școli. Decât, ca stările dela noi, punctul nostru de vedere va triumfa mult, după ce noi poate nu vom mai fi.

„(Scrisoare”, lui N. N. Tonlță
din „Cușma noastră, copilul”).

În mormântul lui...

„Floră, pîcără, pîcări grele de apă”...

Cîteva lumini țel și colo, pîlpălesc a moarte în cimitirul prin care trece fîlfîșind în fiecare noapte un lîlac negru, stîpîni și cloceii morților. Noaptea se lîsase peste crucile strămbate sau culcate, ce străjuesc la capetele fericiților și nefericiților. Din clopoteala bisericii, glasurile tînguitoare ale clopoteilor întovărășeau pe lînc pe drumul Golgotei.

La fața unui mormînt, Săndel Muger privește tăcut candelă pe jumătate stingându-se, în timp ce gîndurile se întorc înapoi cu ani, cînd elev de liceu își îngropase acolo pe cel mai bun prieten al său, Dorci Dimitriu. Lumina candelii se rîspîndea pe mormîntul presărat cu glastre de flori violete, la capatul cărora străjua o troiță de stejar. O clipă clopotele încetară, pentru a-și începe din nou plînsul trist de noapte, pe vestea unui răstîgînea Domnului. Săndel Muger se așază pe o bancă și privea în lîncile mormîntului cu troița, candelă, florile violete, fotografiile și versurile de sub ea, așa cum se obișnuise ani de-a-rîndul, de cînd pămîntul nemilos îl înghițase pentru veștile prietenii. (Cu capetele pluate, cu lumînări în mîni, credincioșii ducuseră trupul lui Hristos să-l înmormînteze).

Săndel se scula de pe bancă, își făcu cruce, își aprînsese lumînarea și se nîță prin ceața nopții primăvărătice la cimitirul morțuar, trist, cu niște osîndiți, ce încojura biserică. Printre fîșii de brazi și castani, ajunse pînă la el glasurile țîrcovnicilor, cîntînd a înmormîntare. Se nîță la fotografia galbenă și aproape de nerecunoscut a lui Dorci. „Așa a rămas, așa a murit, eu eram altfel cînd el era așa, cum e pe fotografiile. Care cum ar fi fost Dorci acum după atîtea ani?” Săndel Muger închise ochii, ducându-se cu gîndul înapoi, cînd era elev, cînd hîrtărea zile întregi pe munte cu Dorci, cînd se glădeau la viitor sau își puneau problema morții și a vieții, sub influența poeziei emfocleice. Nu mai auzea nici clopotele, nici fîșăitul vîntului printre brazi și castani, nici glasturile țîrcovnicilor, ci se nîta la lumina din candelă, care parcă se mișca din în ea, îngălbindod fața pașii zămbitoare de pe

troiță. Lumina se mișca din ce în ce mai tare, prefăcându-se în soare care răsări ca un niob feeric în sufletul lui Săndel, ca în dimineața aceea de toamnă țărzie cu frunze galbene și pădure pustie, când Dorci îl destăinase sufletul lui, recitându-i aproape plângând prevestirea morții sale.

„Ploură, ploură, ploură gret de apă,
„Ș'n al meu suflet melancolia sapă;
„In negrul întuneric, plin de tristete, gândesc
Dare câte zile, câte... mai trăiesc?”

Din momentul acela îi priveam cu alți ochi pe Dorci. Prio ce revelație putuse Dorci să-și prevadă moartea sa, așa de timpurie, să-și bage în lut toate năzulațele și idealurile în care credea cu slăbă țărzie? De ce aproape un an de când se împrietenisese cu el nu-și destăinase sufletul lui, care se credea cel mai bun prieten cu Dorci?

Cățiva ani cât fuseseră împreună, rămăseseră, și de zi, viața amintirea lui, până în amurgul acela nenorocit de ianuarie, când, odăit cu soarele caunșu și involburat de ceață, se ridică înspre ceruri sufletul plin de credință al prietenului său. S'au cunoscut într-o toamnă, pe când priveau amândoi la un convolu de studenți — încadrați de jandarmi — cântând un cântec trist, melancolic, cu capul în sus, dărji, de parcă și îi arestaseră pe jandarmi, rușinați de cele ce făcuseră. (Săndel și Dorci stăteau sub o streșină, căci afară ploua cu gălăta. Atunci s'au cunoscut, atunci s'au împrietinit, atunci s'au hotărât să-și făurescă amândoi o viață curată, să urmeze pilda celor ce se sacrificau pentru un ideal, cântând plin de seninătate). Candelă pălpâi de vreo câteva ori și se stinse răspândind un miros de untdelemn amestecat cu cărpa arăd a fiitului. Pe deasupra fagilor și a castanilor se ridica încet luna mai tristă ca niciodată, plângând cu întreaga omenire moartea Fiului omului. Săndel Mușter rămase în întuneric și o clipă gândurile seîntrecuseră lax printre buze, șopti, uitându-se în spre mormântul unde, sub doi metri de lut, să găseam oasele celui care atunci... se entuziasmase de cel ce mergeau dărji tandraș de jandarmi: „Ploură, ploură, ploură gret de apă... dare câte zile, câte mai trăiesc?” Se apropie de troiță, deschide porțile dela baloar, și cu un chibrit aprinde țărzi fiitului arc pe jumătate din candelă. Lumina palidă radia pe chipul cu râmăbătul trist de pe troiță. Credincioșii porusau în păterea șoptii cu lumânările aprinse spre case. Fel și co'o, prio chib-

tir, câte-o candelă pălpâia de câteva ori, înalța de moarte. Un câine negru trecea pe lângă Săndel, mârșind a străin. Pe bolta cerească amălțuită de stule, luna se ridica mai palidă ca niciodată cu petele-i negre, unde fusese spânzurat Iuda pentru trădarea lui. Săndel se așază din nou pe bancă și i se părură că cineva pășeste apăsat pe aleea cîmîlului. Întoarce capul speriat. Fria întinericilor nopții, deslușă o formă neagră înapoiertându-se. Cine nu-l dă pace? Cine-l turbură gândurile? Se uită numai la lumina palpitândă a candelă. O răbufnăală de vânt pătrunse prin felișorul de sticlă și stinse candelă. Ochii i se aplecară pe mormânt. De undeva, de la vreo altă biserică se auzeau nedeslușit glasuri de clopot. Se aculă și vroia să aprindă din nou candelă, dar se răgândi. Își strănse gândurile și vroia să fie numai cu Dorel. Un șgomot surd, neomenesc, veni parcă din fundul pământului, îl făcu să tresară și vroia să fugă, dar picioarele nu-l mai țineau. Săndel își strănse tâmplă cu pumnii și se uită spre mormânt. Fărul i se abărli de groază, când florile violate căzușe cu braza în lături, iar din mormânt se ridică galben, zâmbind trist, Dorel, îndreptându-și mâna dreaptă spre el. Închise ochii neputând să privească ochii strălucitori ai mortului viu, ce radiau o lumină ca de îcuriel. Ca prin via, Săndel auzi o voce sugrumată șoptindu-i :

— „Ți-e izică? Nu ai îngetul curat, dacă ți-e izică!

Altfel jurasem noi să ne clădim viața. Eu am murit, am fost scos din lupta începută, dar ai rămas în: Săndel Mugur, să continui cu aflișele cele ce ai jurat. Eu, de aici din ceruri, te privesc înțina, aud glasul tău care rareori mă permenește, aud mișcările tale pe care le înșiri prefăcându-te răscolit de credință; sunt mereu în urma la să te văd ce faci și rămân uimit de curdăria în care te șalzi. De ce nu vrei mai bine să vii aici cu mine, sus, unde nu te vei mai abate în zadar, unde răufăcea omșenească, pe care o văd acum atât de clar, nu te va mai face să-ți pierzi nopțile, gândindu-te la nepăsarea celor în mijlocul cărora trăiești. Tu Săndele, se pare că ești un bătut bun. Nu? Te înșeli amarnic! Ești cel mai fărjoric dintre toți. Toată ziua faci cele mai deșgnaștitoare lucruri, călcând poronelle Domnului, iar noaptea, ce fărșeu, ce somn se abate în fundul bedului, te înșeli lui Dumnezeu și-l oeri tartare pentru ralele tale. Până când? Ce crezi tu, că răbdarea Domnului nu are margine? De ce în fiecare seară îți termolul rugăciunii, cerșând să-ți îndrumeze Cel de Sus pașii

pe calea cea bună, iar a doua zi, te abaiți în aceeași murdărie trupească de toate zilele? Ce-ai făcut cu jurământul făcut dintre noi? Națla plare, iar tu îți pierzi zilele și nopțile plimbându-te pe bulavarde sau chafeland în localitățile și barurile cele mai ordnare din Capitală. De asta crezi tu că te-au țigărită părțile la învățătură? Învățătura și-a pervertit sufletul, și-a anghinat conștiința, te-ai îndepărtat de la credință. Să nu te mai fuchini seara beat și cu sufletul înlănat de păcate, căci în curând vei îndura părerile de rău. Poate vei spune că mai ai de trăit! Ei bine, frate Săndele, aiți că oricât de mult ai să trăiești pentru mine, și pentru tine, pentru veșnicie e puștu. Cu un din viața ta e ca o sută parte dintr'o secundă pentru mine. În curând vei fi și tu convins de asta. Grăbește-te, și într'un ceas cât mai ai de trăit, îndeplinește-ți jurămintele: fi om, iar eu te voi călăuzi toată viața, mă vreau ține de tine ca o umbră. Când vei vrea să calci greșit, să te gândești la mine, la Dorel, prietenul tău, care a murit într'o zi de iarnă, în brațele tale, așa cum ai notat în carnetul tău de C. F. R. Ce, ai uitat? Deschide carnetul și vei vedea ora! Acum te las cu bine și nu uita sfaturile mele. „Ua călăie, poate călăiele ce trecuse pe lângă Săndel urlă pe un mormânt. Un cocoș în noaptea anunță mlezul nopții). Săndel Mugur deschide ochii, și-și lăasă mâinile jos de pe tâmpile. Mormântul îl vedea prin negura nopții, cu florile violete clătinându-se la adierea vântului. Frică îl luă locul un sentiment de neliniște, de turburare. Ce se întâmplase cu el? Fusese adevărat, invtase Dorel, sau avusese o viziune? Credea că invtase Dorel. Stătuse de vorbă cu un mort sau, mai bine zis, îl vorbea, căci el totamorse de apalmă. Și dacă ar fi deschis ochii, ce ar fi pățit? Nișcol Morții nu fac rău la siment.

Vorbele lui Dorel îl ardeau, îl cutremurau. Fuseseră ca niște cușite implantate în ȝinul. De ce jurământ îl amintise Dorel și nu-l ținuse? Jurământul cel de aproape șapte ani nu-l călcuse niciodată. Dar, oare nu-l călcuse cu adevărat?

Cu mâinile în buzunar, cu gulerul hainei ridicat, Săndel Mugur părea încet să nu-l audă nici morții, nici viii. Se retrăgea cu un leș din fața ochului ce-l adusese la realitate. Avea dreptate Dorel. Simți o acreală coelită în cerul gurii. Căndările negre îl năpădeau asemenea unor bălăci crescute după ploaie, înăbușându-l. Prin brazi și castani vântul ștera puștură în timp ce întunericul se lăsa deasupra cimitirului. Luna scobortise de mult după dealul din față. Săndel își acovise ȝigare-

ta și-și aprinsese o țigară din care trase cu nesat, având impresia că se mai lățește. Cuvintele prietenului său îl chinau. Prio gând îl trecu că o săgeată otrăvită versurile, în care acum el nu mai găsea niciun sens: „Pleacă, pleacă, pleacă grăi de apă... Ce bază împrejurul lui! Sgomotul pașilor îl împălăntase. Se aprî. O lățe de mormânt, prin care numai înălțatul înălțului stăpân, trecu ca o prevestire de rău. Va să zică să-l a ajuns el după atâtea ani de luptă cu viața? Iși călcăse jurământul cu adevărat. „Nașta plece, iar tu îți pierzi nopțile plimbându-te pe bulevarde sau chefuind în localurile și barurile cele mai ordnare din...”

Gândurile se întoarseră în amănunt, când într-o primăvară timpurie s'au legat priet'ni legământ sfânt, să lupte cu toate puterile lor pentru nașne. Mărturia jurământului lor era pe lă înălțat în tricolorul de la brău. Au trecut de a-tunci ani; cu așă au trecut și sentimentele. El a uitat că nu lă, a fugi dela datorie, a căutat să se țoale într'una, în timp ce alți camarazi a'au pregătit o clipă și-și dea pentru nașne lor tributul de jertă, de jertă supremă. Nu, de-acum înainte va fi alt om, va căuta să câștăge ceea ce a pierdut. N'o fi care prea târziu? Cuvintele jurământului erau grele. Pădise în vâltoarea vieții, convins că nu-l va călca niciodată. Fără să-și dea seama, duce mâna la brău unde-și avea peltul pe care nu-l aruncase mai mult de frică, decât din dorința de a se călăni în viață de cuvintele sfinte, cu care jurase. Smales peltul înălțat în tricolor și-l aruncă cât colo. De ce-l purtase degeaba? De ce își bătușe joc de ce avușese mai sfânt cândva în conștiința lui? Câți ani au trecut de când, alături cu Dorai, a trăit cel mai frumos episod din viață?

Erau tineri amândoi, plini de entuziasm, credeau că ei vor fi în stare să revoluționeze o lume întreagă. Acum el, Ștef del Mugur, elevul strălucit de liceu de odinioară, trecut pe băncile unei Facultăți la care se înscrișese fără să aibă nici o vocație, ajunsese un tavnos, un inapoiat, lipit cu deasvârșire de ideal, sau se amăgea cu credința de a și-l vedea atins, prin înălțarea de care dădea dovadă la fiecare pas. Iși plăcea să se creadă pedagog, el însuși necrezând în ceea ce spunea, deoarece nu lăcea ceea ce el recomanda la alții. Ce-ar putea și-l mai aduce deacum tocila viața aceasta? Iși aduce aminte de întrebarea pe care i-o pusese în nesfârșitele plimbări Dorai: „Unde suntem, ce suntem și unde mergem?” Ce rost ar mai avea pentru el să mai trăiască, când în fața repulșiei se uită

are decât o oră înaltă ? N'a ajuns nimic, și-a pierdut suflet prin școli fără să lase la nimeni capăt ; își mănecase sănătatea prin localurile metropolei fără pic de voință. Oare pentru el Săndel Măgur, versurile șoptite într'un amurg rozetile de toamnă n'aveau un sens?... Oare câte zile... câte mai trăiesc ? Față de veșnicia n'ar trebui să se întrebe câte secunde mai are de trăit. El care nu cunoaște viața de dincolo, nu credea în învierea materială dela sfârșitul lumii. Cum ar fi în stare să-și murme dar viața ? Dar acum, acum crede, pătruns de un sentiment de deșugat față de el însuși, de sufletul și persoana lui fizică, de care își bătu joc până la sfârșit. Să mai poată reîncape viața ? Il era cu neputință. El e neîncetabil, nu are fără motive de a mai trăi, un imoral lipsit de ideal.

Săndel Măgur se îndreptă spre poarta elmitralui, cu gândul de a leși dintre crucile grele. Ceva taloc îl îndemna să se plece, să se retrăgărească la mormântul lui Dorol. Vântul se întepi, iar norii aduși dinapre nord, acoperiră cerul umilțit cu stele. Gândurile lui Săndel se abăteau într'un neastâmpăr nervos. Își duce mâna la buzunarul pantalonilor, și-și pipăi pistolul. Totdeauna și-l lua când pleca noaptea de acasă. Un tremur îi pătrunse, ca un curent electric, din tălpi până în creștet. De ce să se mai chinuie în viața pământenească, să se târască ca un vierme în norodu, căutând să-și îndeplinească poftele fizice și să-și pervertescă și puștinul cer albastru ce-l mai are în sufletul său ? În fața morții se simțea purificat sufletește. De ce să-l fie frica ! Să primească moartea cu curaj, să-i stige în față că nu-l pasă de ea, s'o înfrunte. Oare nu-l mai mare jertfa aceluia ce se duce stăgior la moarte, e aceluia ce vroiește moartea, decât a individului ce moare nevoit, la întâmplare. Vroia să fie tare, dar gândul morții, gândul la țeara rece a pistolului pe tâmplă îi înspăimânta. De ce vroia să-și justifice o lașitate, cea mai mare lașitate din viața lui ? Își aduse aminte de versurile lui Vishnija : „Nu de moarte mă entremur, ci de veșnicia ei”. Dar Vishnija își găsea esența vieții în natură. Pentru el, Săndel Măgur, fără nimeni fel de tînă în viață, natura nu-l mai impresionă.

Încăpu să bureze. Din norii negri, plesnău atropi de ploale mărunte, care cădeau pe frunzele castanilor din elmitral, cu șogorot de plumb toptit, alina în apă Săndel Măgur ajunsse în fața troiței, de unde plecase ca un leș. Se apropie de mormânt, legănăncăle, își făcu cruce, splicându-se să străta pământul, sub care dormea pentru totdeauna prietenul său Dor-

rel Dimitrie. De ce pentru totdeauna? Pentru *totdeauna*, cîntec, nu-l da cât o secundă fapt de *totdeauna* al veghetei. Se ridică mîit mai liniștit și-și scoase arma din buzunar. Se stințea cu sufletul împăcat, gîndindu-se că, prin gestul lui, face cel mai mare act de curaj din viața lui. Ploaia se prelungea pe față, amestecându-se cu două boabe de lacrimi. Călașe pe un mormînt începui să urle tîngulitor a moarte, în timp ce lălacul, în vîrtejurile lui fără rost, se lăbi cu putere de un clopot, care scoase un vîrtej lung de durere. Săndel Mugar sîmși țeara rece a revolverului pe tîmplă, vroi să apese pe trăgaci, cînd, deodată, violetele se dădură în lături, iar din mormînt se ridică oapt, pallid, cu ochii stîniși și mîna ridicată, Dorel. — „Tu nu trebuie să mori acum, tu vei fi de-acum un-til societății; tu vei începe să trăiești pentru națiune din clipa morții tale ilzite”. Săndel Mugar căzu peste mormînt, în timp ce agoniul de tunet al armelor se pierdu în bezna nopții.

Șt. Verșescu-Sandomir

GOL

*Vieșța-mi sbucimată — un talaz,
Valeri furtivoase ce se izbesc de-un zid.
Sofletu-mi un imens cîmp arid,
Ochi-mi se întorc numai spre neceaz...*

*Ne-mi pot îndrepta lînga spre soare
Am pierdut tot ce mi-a fost drag,
Și-am să plec în lume ca un mag,
Spre o lume ce ca și mine moare...*

*Imi pierd urma singurătății pe alai,
Mă chiamă înghețate lucruri de robin...
În seara care code trîst mă 'nchin,
Și mai departe mi-cucl tîrîitul pașilor mei...*

Paul Dărmănescu

Cântecul legionarilor căzuți

Plânge printre ramuri luna, | bis
Noaptea-s pustie,
Că te-ai dus pe întrecare | bis
Și n'ai să mai vii,

Pe cărările umblate
De noi, te-am căutat,
Te-au uitat pân' astăzi toate
Și-ai tăi te-au uitat.

Nu mai vântul mai suspină
Dulcele tău cânt,
Peste florile ce-alină
Tristul tău mormânt.

Ca o lacrimă de sânge
A căzut o stea:
Drum de foc și biruință
Pentru Garda ta.

Bate vântul peste ape,
Trece timpul greu...
Noi mereu te plângem, frate,
Iar tu dormi mereu.

(Simion Letter).

T A R A

Avem atâția morți, atâtea oseminte,
că fruntea-i grea de amintirea lor.
Purtăm în piept salarele morminte
și de lumbă coastele ne dor.

Atâția morți, atâtea legăminte...
Cu umbră lor pe tample ne stăpân,
Și de la noi la gropile lor sfinte
ne'nfrîde lana tremurată chin.

Famegă lung valahale morminte,
din măguri dulci, din vinete colnice.
Atâția morți: albastra zăcămintă
și aur grea de o tre mucenite.

Atâția morți, atâtea oseminte...
Vezi, sufletul lor vine din grădini
și ne sărătă pleoapele fierbinte,
precum un vânt de seară plin de crînd.

Ne pălăde pe mâini și în cuvînte,
ne tîmăiază în ea buruioc...
Atâția morți atâtea jertfe sfinte
se varsă 'n noi ca bîtrîțe de foc.

Atâția morți, atâtea oseminte
ne creșc în vis ca o catapelasma.
Și umbra lor dîmbravă de argint e,
și acutură crengi albe de mireasmă,

Atâția morți străfulgeră inele
pe fruntea zodiacului aprins.
Cu rîntile de s'au isbit de stele,
cu jertfele de ceruri s'au atîns...

Cutremurați de-aducerile-amînte,
cu ochi incendiați de-un sfînt mister,
privim cam, zînic, alte noi morminte
s'auță — pajuri albe — către cer,

să puni Tărîi temelii de fier.

Avem atâția morți, atâtea oseminte.

LINIȘTE

... Se-opterne tăcut și dulce
o noapte îndulcită,
În vagi scouri se te duce...
în lumea 'ngândorată..

Și mormurul lui de iscoară
goptește ne'ncetat:
Refrenuri șarbete de seară
se 'ndreaptă către sof

Iar stelele scântietoare
în zări întunecate,
Aprinse lumânări ne-apar
pe boltă împărățită.

În freumătul de coara vag
prelung tot mai răsună
Acel eoa de cânt pribeag:
o doină dela stână.

Gheorghilă Dumbrăveanu, VI a

LIRISM

Plutesc miresma învechite
De sticlă cu 'ncrustări de eoa;
În care ochii oia mlași să eoa,
Iertarea buzoșor eulamente.

Bluza cu monogramă neagră
Mânșă 'n care mâna-l mică,
Lăsase un parfum de leodnșic,
Îmi conturau lința ei întregă.

Plăc frunța isonit de amindira,
În suflet e tăcere de morminte.
Ochii, buzele, totul mă mîntă.
Nedreaptă și avară ești iubire.

Const. Constantin

CADRU

Brazil ca farat abastu cerului,
Ingerii n'au aprins stelele gerului.
Pe pământ eod blând de mîsoare.
Nici lama, rufărul nopții, nu mai apare.

Colibele, sîni de zăpadă
Sunt triate și goale de lumină.
Ochii nîmănuî nu sunt să le vadă,
Reflexele vinete de lună și rugină.

Fulgii au acoperit toate armele.
Din cer ingerii le alungă formele,
Orăștii ca gîndurile, visele, apele,
I-au închis pleoapele.

Const. Constantinea

NINGE

Ninge gînditor,
ninge poate ea și la începutul pămîntului...
Flaerul vîntului
ca o strand gemtă,
abastă, adastă în prichior...
Ninge pe suflatul închis
în scăica tăcerii...
Ninge ca un vis
cenașia...
E eod în odoe
și ceasul macină timpul tăcii.
Felinarul — umbră tristă
oplecată la stradă,
plînge cu ochii închiși
de zăpadă...
Intr'o ogradă undeva
lătră un dulău,
ca glas deșteptat...
De mult a 'noptat
e tîrziu
și ninge...

Paul Dărmăneșca

FAPTE - INSEMNARI

Masacrele maghiare și acetele de teroare.

De îndată ce trupele maghiare au invadat în Transilvania, după arbitriul dat la Viena, înteleptorii români și țărani au început să fie schinguiți și asaltați de jandarmii, ofițerii și bandele înarmate ale maghiarilor, averile Românilor au fost pradate, iar satelor li s'au dat foc.

În comuna Trăseoa din județul Sălaj, comandantul trupelor ungare a ordonat executarea a douăzeci români și incendierea satului. Soldații au început să vâneze pe cei ce căutau să scape. Au fost împușcați astfel încă 76 români.

Învățătorul comunei, Cozma, a fost spânzurat de crucea bisericii iar preotul Costea a fost legat de un stâlp și asofârțit cu baloacele, până când a murit.

În noaptea de 13 spre 14 Septembrie un detașament maghiar a impușcat la Ip, județul Sălaj, 155 români, bărbați, femei și copii. A fost impușcat chiar un copil în leagăn. Victimele au fost aruncate într-o gropă comună.

În comuna Huedin, lângă Cluj, din județul Cluj, populația ungură a ars de viu pe rug, în piața orașului, pe protopopul Avul Munteanu, după ce-l maltrătasă în mod îngrozitor, rupându-i brațele.

În aceeași localitate, locuitorul Vasile Fopa a fost spânzurat de plocoare și s'a lăsat var cealaltă peste rânile ce avea la cap.

În comuna Bell, județul Treseoara, populația maghiară a masacrat rece români.

În ziua de 7 Septembrie, locotenentul Mihail Părău, comandantul unui pluton de grăniceri, a fost rănit și asvâznat de trupele maghiare.

Locuitorul Vasile Gargău, fost primar al comunei Mureșeni de Câmp din județul Cluj, a declarat că în ziua de 22 Septembrie, un detașament de soldați unguri a masacrat în această comună trei familii de români: preotul Andrei Rujor, împreună cu soția, două fiice și un fiu, precum și servitorii lui; învățătorul George Petres, împreună cu soția, mama și fiica lui, în vârstă de 4 ani; locuitorul Ion Gargău cu soția lui. Suspendații au fost impușcați după ce fuseseră supuși violențelor la chinuri groaznice. Cadavrele au fost aruncate într-o gropă comună.

În ziua de 17 Septembrie, un preot a fost împușcat de bandele maghiare în fața catedralei greco-catolice. Tot în Cluj ungurii au măcelărit 8 sergenți

de stradă români. După ce le-au scos limble, au purtat cadavrele prin oraș, pentru a intimida pe români.

Au mai fost asasinați gardianul public Vasile Damian, locuitorii Vasile Albu, Ion Mureșan, gardianul Ilie Moldoveanu, gardianul Ion Pop, gardianul Alexandru Pop și Ion Pop.

În ziua de 22 Septembrie ungurii au spânzurat chiar la intrarea bisericii pe preotul și dascălul comunei Irina, precum și pe notarul comunei, împreună cu fiul său, sublocotenent de rezervă.

Pe șoseaua Sărmășai, din Bihor, au fost găsite cadavrele a 20 soldați din armata română, împușcați de unguri.

Ei erau originari din comuna Păuș și Trăneasa din județul Sălaj și se înșelau acasă, fiind deconcentrați. În comuna Stolnești, județul Bihor, ungurii au împușcat un copil de 13 ani. În aceeași comună au mai fost împușcați Pavel Sas și Ion Mitroș cu soția, iar locuitorii Vasile Popa și un altul au fost grav răniți.

Tot în ziua de 22 Septembrie ungurii au împușcat la Tg. Mureș 18 legionari români.

Într-o comună, populația ungură a asasinat pe preotul greco-catolic în biserică, în timp ce oficia sfânta slujbă.

În comuna Armeșul Mare, locuitorul Borza Gavrila a fost împușcat, după ce fusese pas năi înfățișându-și soape singur grupă.

În aceeași comună au mai fost asasinați doi români.

În comuna Endaș, județul Someș, populația ungură a devastat casele țărilor românilor. Fostul primar al comunei a fost asasinat.

Terorarea maghiară.

Pe șoseaua Răstol, Huedin, s'au găsit 24 cadavre de români, printre care erau femei și copii; în comuna Șeredet, județul Sălaj, ungurii au împușcat 16 români, printre care și un preot român.

Notarul Victor Bart, din comuna Popeșu, jud. Bihor, a fost pedepsit în modul următor, pentru crima de a fi vorbit românește: i s'au tăiat bucați de carne din corp, punându-l se care pe răni.

În comuna Drăg, județul Cluj, autoritățile ungare au împușcat 14 soldați români deconcentrați.

La Oradea, în ziua de 9 Septembrie, ungurii au executat în curtea câșermii Regele Ferdinand 20 români, a căror identitate nu s'a putut stabili.

La Cluj, un țărăn român, suprapășca s'a găsit o panglică tricoloră, a fost înjunghiat pe loc.

La Beiuș, ungurii au bătut cuie în corpul unui țărăn român, în casă căruia s'a găsit un drapel românesc.

Ungurii au incendiat biserica românească din comuna Comăilău, județul Treișcaune.

Primarul comunei Ușorhelu, jud. Bihor, a fost maltratat în mod îngrozitor de unguri. Între altele i s'a fântat cu cuie un tricolor românesc pe spate. Reușind să fugă în România, a fost internat la spitalul din Beiuș.

În după amiaza zilei de 23 Septembrie, la ora 5, au fost executati la Oradea 35 români, în majoritatea legionari. La execuție ar fi asistat și publicul, plătind o taxă de spectacol de un pengoe.

La Tg. Mureș, autoritățile maghiare au executat pe studentul Alexandru Lupu din comuna Sângeorgiu de Mureș.

Marele luptător român Eugen Donca, din Cluj, profesorul Vasile Popovici, canonicul Augustin și dr. Faragiu din Oradea au fost asasinați. Profesorul Gh. Herdea a fost împușcat la Huedin. Familia refugiatului Octavian Costea a fost masacrată.

Membrii Gărzii de Fier sunt persecutați în mod special. Astfel, legionarul Ion Costelae din Oradea a fost înmormântat de jandarmi unguri, pentru că s'au găsit asupra lui cărți legionare.

În satul Baciu, județul Cluj, doi țărani români au fost maltratați în mod îngrozitor, având împunsăturile de halonată pe frunte, la tâmplă și urechi.

Pe șoseaua spre Huedin s'au găsit cadavrele a trei țărani români.

(Continuarea D-ului Nelu Bocu, la Brașov)

Măghereș

Subsemnatul RUDOLF FODOR, român ortodox, locuitor din comuna Măghereș, județul Treleanone, pădurar de stat, de prezent refugiat, prin prezenta declar următoarele:

În ziua de 6 Septembrie a. c. după masă, locuitorul ungur Deneș Alexandru, din comuna Măghereș, a rupt crucea, împreună cu tânărul Fodor Adalbert, fiu nelegitim, dela clopotnița ort.-rom. și a venit cu ea în fața primăriei, unde mă aflam eu. A aruncat cu crucea în mine și mi-a spus în unghurește „Uite am rupt crucea voastră, români puturoși, șoa-o și ducă în termen de 3 zile să veți distruge clopotnița și troița, te voi omori”.

Din ziua aceea m'a urmărit încontinuu zi și noapte. În ziua de 10 Septembrie văzând că viața mea nu mai este asigurată, m'am refugiat în comuna Biefalău, care se auzea că rămăsese în noi.

În ziua de 11 Septembrie, comandantul grănicierilor români, anume lt. Mogoș Constantin, m'a luat și pe mine ca să arăt hotărârea între comunele Lugăni, Măghereș și Biefalău și Valea Mare, eu fiind pădurar de stat și cunoașteam hotarele.

Am umblat 3 zile prin hotăr și când m'am întors la Biefalău, am aflat că și această comună a rămas la unguri. Am intrat în comuna Biefalău ca să-mi iau bagatele, ce le luasem cu mine la refugiere.

Aici m'a prins feciorul lui Harko Francisc și ginerele lui, Georj Francisc, împreună cu mai mulți unguri de acolo, la care au ieșit oștile, m'au înjurat și au vrut să mă pedesească autorităților ungare din orașul Sînt. Gheorghe, spunând că trebuie să fiu împușcat, înădă am arătat granița grănicierilor români și că eu am pus steagul românesc la graniță.

M'am rugat de ei până mi-au dat drumul și eu imediat am fugit în pădure. Din nou s'am gândit ca să mă prindă și am fugit prin pădure după mine, însă m'au pierdut din ochi, iar eu m'am refugiat în comuna Dabârlău.

Din această comună, am aflat că garda națională maghiară a ordonat în ziua de 18 Septembrie românilor, care au rămas în comuna Măghereș, ca să distruge întreaga clopotniță și să arunce din pământ și fundașii ei ca să rămăsească din troița

ori-rom. Românii sub Țeaza acestor unguri au executat cele de mai sus.

În noaptea de 22 spre 23 Septembrie, tot aceste bande au spart geamurile, uşile şi acoperişul caselor româneşti. Au arstat pe iratele meu şi soţia şi i-au bătut rău de tot.

Soţial meu, i-a pus în vedere tot locuitorul Deneş Alexandru, că în termen de 4 zile să părăsească comuna, căci în caz contrar o omorâ.

De atunci eu mai ştiu nimic de soarta soţei şi copilului meu. Asemenea tot avântul meu a fost prădat, jefuit şi distrus de aceste bande, eu rămânând cu nimic.

Sf. cruce, clopotniţa, clopotul şi sf. evanghelie dela Măgheruş au fost donate de şcoala normală de băieţi din Piatra-Neamţ, comună fiind înfiată de şcoală. Ani de-a rândul se cimenta îngătura sufletescă între absolvenţii normaliştili dela Piatra şi Români eliberaţi dela Măgheruş. Azi am strâns darerea în buclă, până la apropiata zi a războiului.

Brasov, la 1 Oct. 1940,

Tot la prefectura judeţului Brasov s'au mai înregistrat următoarele declaraţii:

Subsemnatul IOAN N. CRISTEA, fost notar public în Miercurea Ciucului, cu domiciliul ocupării oraşului Miercurea Ciuc m'am hotărât să rămân la Ciuc pentru termenul prevăzut în statutu de arbitraj din Viena, adică în timp de 6 luni să optez pentru naţionalitatea română sau maghiară şi să-mi pot recupereze toate averile în-ţr'oa chip civilizat.

Cu ordinul Nr. 17 din Sep-

tembrie 1940 al comandatului militar Miercurea Ciuc, mi s'a pus în vedere că activitatea mea de notar public în Miercurea Ciuc s'a sistat, iar cu ordinul nr. 14 din 21 Septembrie mi s'a pus în vedere că în termen de 4 zile să părăsesc Ungaria; în caz contrar voi suporta consecinţele foarte neplăcute pentru mine.

Pentru care dau prezenta declaraţie semnată de mână mea proprie.

Brasov, 30 Sept. 1940,

Subsemnatul GHEORGHE ARDELEAN, din comuna Dobârţau, jud. Brasov, în localul primăriei comunale şi în faţa martorilor, declar următoarele:

În ziua de 28 Septembrie 1940, am trecut cu bilete de liberă circulaţie în hotarul comunei Bicefalău, cedat Ungariei, unde mi-am costit otava, ce o aveam cu arenda dela locuitorul acelei comune Paul Ludovic. Am costit în localitate până la ora 14, când deodată s'a prezentat la mine pe loc un soldat grănicier magar, m'a luat şi m'a dus în sat — la locuinţele parohiale. Ajungând acolo mi-a dat o palmă, de am căzut jos şi deschizând uşa m'a bătut în plevniş, unde mai erau 9 loci. Uoul din comuna mea şi 8 din comuna Bicefalău, jud. Brasov.

Ne-a arstat pe motiv că primarul comunei Bicefalău, cedată Ungariei, a trecut frontiera fără permis de liberă trecere, cu scop de spionaj.

Pe la orele 18, ne-a scos pe toţi din plevniş şi ne-a luat la bătăle, cu palmele, apoi ne-a culcat la pământ şi perşad ne-a bătut cu un cloşag, până am rămas aproape în nesimţire. Apoi ne-a bătut în plevniş din

ooo, spunându-ne că dacă nu dăm afară pe primarul comunei ne va împușca, luându-ne larași la palma.

Dimineața, pe la ora 5, ne-a dat drumul spunând că am avut noroc că a venit primarul acela, altfel ne împușca și ne-a trimis acasă.

În urma bătălii primite, nu voi mai avea sănătate toată viața.

S'au purtat cu noi oameni nerăzvrătiți, ca sălbatecii și barbarii.

Dobâdău, 29 Sept.

Dintr'un stăgună trăsătură de cordela

Ungarii au mășorât cu 300.000 numărul românilor din teritoriul răpit.

Presă maghiară, sărbătorind arbitrajul dela Viena, dă o serie de date statistice privind demografia teritoriilor amuse Românilor. Aceste date nu corespond realității, laș căre era situația în ținuturile ce pierdem, la 1 Decembrie 1939:

Totalul populației 2.607.007 din care:

1.307.903 (sau 50.02 la sută) Români; 968.064 (sau 37.10 la sută) Unguri; 72.109 (sau 2.76 la sută) Germani; 148.649 (sau 5.7 la sută) Evrei; 115.271 (sau 4.42 la sută) diferite naționalități.

Datele de mai sus au rezultat dintr'un recensământ a cărui valoare și probitate constituie mândria și înfașă noastră statistice. Comparând, putem face trista constatare, că a doua zi după realizarea hotărârii dela Viena, Oficiul de propagandă maghiar nu se aștepta să scadă cu peste 300.000 numărul Românilor și cu peste 12.000 pe acela al minorității germane.

Românii din ținuturile ardelenne pierdute

După situașunea statistică verificată la 1 Ianuarie 1940, populașunea Transilvaniei a cărei cedare către Ungaria a fost lăpușă prin arbitrajul dela Viena, se ridică în total la 2.607.007 locușitori și anume:

Români	1.304.903	(50 %)
Unguri	968.064	(37,1%)
Germani	72.109	(2,8%)
Evrei	148.649	(5,7%)
Ruteni	28.098	(1,1%)
Alte neamuri	87.184	(3,4%)

Ca să He redată Ungariei o jumătate de milion de saci și circa 100 de mii de unguri răzleși cari nu constituie în toate ținuturile sacrificale decât 37% iar în judeșele Maramureș 6,9% Bășăud 5,1%, Someș 15,4%, au fost readuși în robia maghiară 1.304.903 români, constituind 50% din populașia întregii regiuni sacrificale. Alături de aceste 50% procente românești, mai trec în robia ungurească 72.109 germani, 148.649 evrei (maiă de cei cuprinși în rubrica ungerilor), 28.098 ruteni și 87.184 de altă nașionalitate.

Între cei 1.304.903 de români, peste un milion sunt de religie ortodocșă, aparținând mitropoliei Blajului și metei Rome.

Se știe că indeosebi sunt amărușii aceste peste un milion de frași, întrucât până să se înfișăze atât de odășia de unguri episcopie maghiară ortodoxă, există deja o biserică maghiară: greco-catolică de Haidudorog și cea atolară dela Ungvar (Ujvarod). Se vor reedita deci atenșatele puse la cale în contra itașei noastre nașionale prin episcopia Haidudorogului, înședă oricât de solemn săr fi

angajat Ungaria la Viena „să asambleze(7) între totul pe românii ca ceilalți cetățeni”, noi știm că fostul prim-ministru Bethlen și ca actualul prim-ministru Teleky s'au plâns prin presă că subalternii fac altceva decât ce vrea guvernul și mai știm că la fel, autoritatea maghiară supremă s'ar putea plânga de ministrii săi că îi execută promisiunile solemne pe dos, ca bună oară, în cazul legăturilor între anul trecut slovacilor și rutenilor la Coșta.

Populația Transilvaniei

Totalul populației repartizat astfel pe ținuturi:

Transilvania	3 217 968
Crișana-Maramureș	1.390.417
Banat	929.958

Total: 5.548.363 loc. din care Unguri sunt numai 880.566, deci mai puțin de 1/6 din totalul populației.

Și încă acum și cifrele de amănunte, care nu pot fi înfrumate de nimic și prin nici o altă dovadă vrednică de crezământ:

Maghiarii sunt reziraiți pe ținuturi în modul următor, nebindu-le în masă compactă:

Transilvania	461.932 (14,3%)
Crișana-Maram.	320.795 (23,1%)
Banat	97.839 (10,4%)
În total	880.566

În afară de aceștia, mai sunt răspândiți în celelalte provincii 72.231 maghiari.

N'am socotit între maghiari cei 472.710 secui, din cele 4 județe transilvane, fiindcă ei nu s'au considerat niciodată unguri, și chiar știința istorică și etnografică maghiară l-a judecat totdeauna ca o națiune aparte de unguri, cum au fost de altfel în tot trecutul lor până la 1848.

Deci, maghiarii au o proporție redusă față de românii și celelalte minorități, care poate fi exprimată pe ținuturi așa:

În Transilvania sunt ceva peste 1/7 parte.

În Crișana-Maramureș sunt mai puțin ca 1/4 parte.

În Banat sunt ceva peste 1/10 parte.

Numărul populației băștinașă, al Românilor, e acesta:

În Transilvania	1.853.719 (57,6%)
În Crișana-Mar.	844.078 (60,7%)
În Banat	511.083 (54,4%)
Total	3 207.880

Să ne coborâm și la date de amănunte pe județe, în urma cărora ni se prezintă acest tablou al Maghiarilor:

I. Transilvania:

1. Alba	24.028 (11,3%)
2. Brașov	41.761 (26,6%)
3. Cluj	100.759 (30,1%)
4. Harghara	4.708 (5,5%)
5. Hunedoara	37.584 (11,3%)
6. Mășad	7.476 (5,2%)
7. Sălaj	107.662 (31,4%)
8. Sibiu	9.085 (4,7%)
9. Someș	33.870 (15,4%)
10. Târnava-Mare	17.419 (11,8%)
11. Târnava-Mică	35.306 (23,6%)
12. Turda	39.214 (21,4%)

Total 431.932

II. Crișana-Maramureș:

1. Arad	82.488 (19,5%)
2. Bihor	152.942 (30, 9%)
3. Maramureș	11.174 (6,9%)
4. Satu-Mare	74.191 (25,2%)
Total	320.795

III. Banat:

1. Caraș	5.032 (2,5%)
2. Severin	15.838 (6,6%)
3. Timiș-Torontal	76.969 (15,4%)
Total	97.839

Deci, maghiarii în cele 19 județe unde sunt, variază între 2,5% și 31,4%, neatingând nici într'un județ, nici măcar 1/3 din populație. (Universul, Oct. 1910)

Recenziile.

I. Didişca. Priuri asupra filosofiei franceze contemporane. Ed. Soc. Române de Filosofie 1939. Preţul 60 lei.

Până de curând se găseau în româneşte, pentru cel dorind de a se instrui în problemele filosofice, două lucrări mai cunoscute: „Introducerea în filosofie” de Fr. Paulsen şi „Îndrumarea în filosofie” de Mircea Florian. A apărut însă o operă care să înlocuiască merele publice celtor, asupra problemelor ce şi le pune în zilele noastre această civilizaţie a ştiinţelor, precum şi asupra merilor cogitatorilor contemporani. Era un gol pe care l-a umplut, în ultimul an, „Istoria Filosofiei moderne”, operă în 4 volume, scrisă — în colaborare — de cel mai bun profesor de specialitate din ţară. Printre aceşti profesori se află şi d-l I. Didişca dela Şcoala normală de băieţi din Plata-Neamţ. D-nea după ce şi-a dat colaborarea care l'a scutit, şi-a extras studiile din volumul IV şi le-a publicat în volumul „Priviri asupra filosofiei franceze contemporane”. În cele 140 de pagini, d-nea prezintă iubitorilor de filosofie pe Emile Meyerson, Leon Brunschwig, Eduard le Roy, o sumă de curente filosofice şi câteva probleme culturale de actualitate. Cartea este scrisă într-un stil plăcut, atrăgător şi cu o competenţă care se impune dela primele pagini. O recomandăm stăruitor cititorilor noştri.

Insemnări sociologice, anul IV, Nr. 7, 1 Decembrie 1940. Director Traian Brălleau. Este o revistă bilunară de doctrină le-

gionară; foloseşte camarazilor legionari pentru instruire în duh şi în adevăr, bună pentru prietenii noştri, pentrucă li înmureşte asupra tuturor problemelor ce se pun, de la zi la zi, legimul şi sunt în faţa dărmărilor cu prejudecăţi sau de rău credinţă. Numărul de faţă aduce următoarea contribuţie: Partidul ca instrument de guvernare de I. Ţurcan; Unversitatea ţărănească. Experienţa dela Univerul de Eugen Neculau; Viaţa legionară, Izvor de creaţie de Al. Bazarab; Descrierea unui seos de I. I. Iambrescu; Polarea socială muzicală de Liviu Rusu. La urmă revista cărţilor şi revista revistelor.

Insemnările sociologice se găsesc la toate librăriile şi regliile din ţară. Şi costă numai 7 lei numărul. Oamenii de bună credinţă o găsesc cu uşurinţă oriunde...

Vremea, anul XII, Nr. 581, 8 Dec. 1940. Este o publicaţie săptămânală plină de duh legionar şi de adevăr. A avut colaboratori activi pe martirul Neculai Totu şi pe Mircea Filade, ucenicul lui Nae Ionescu. În anul 1938 a fost suprimată. N'a mai apărut până după 6 Septembrie 1940; în biroulă legionară a scos din nou capul la lume. În ultimul număr colaborează d-nea Vera Toiu, Gr. Dănea, N. C. Angelescu şi alţii.

Cuţit-o regulat şi aprindă-o, pentrucă este a noastră a tuturor celor cu dreptatea în frunte şi cu dragostea de adevăr în inimă şi în fapte.

Izvoaraul, anul XXI, Nr. 11-12. Nu este iubitor de folclor în România care să nu îl auzit de „Izvoaraul” părtăcelul

Dumitrescu dela Bistrița-Mihedini, care apare cu o tenacitate și o regularitate care îi strălucește admirabil. În fiecare număr găsești câteva cântece, un basm, strigătură, descântec și alte producții populare strămoșe de pe toate meleagurile Țării de Iubitori de folklor și de pămint românesc. Nu vă îndemnăm numai să vă sborâți la „Lavorași”, ci să-l deveniți și colaboratori. Puneți în fața acestei unități la ridicarea Nașionalului.

Țimpul Eminescilor. Este tot o publicație cu duh naționalist. Acolo lipsește, dar din coate și răzbește d-l Coast. Ceban-Răpvișă. Țimpul Eminescilor apare săptămânal. Este scris cu inimă; dar aceea îl recomandăm călduros. Scrieți-l.

M. Cojocaru

Ceale

Ion Herghelegiu, martirul legionar de la Pietre-Neni, uale mișlește la închisoarea din Brașov, este cel dintâi legionar care a mai fost schinghit de jidoci din Pietre cu mai mult ani în urmă.

În „Porunca Vremii” din 2 Oct. 1940, Doamna Elena Niculescu Emanoil retroprospătescă amintirea nefericitului camarad. Văduva îndurerată și cei șase copii ai lui Herghelegiu au fost luați sub scutul Legiunii.

Lucian Coxan, martirul legionar din comuna Dorca, jud. Câmpulung, a fost ridicat de șeful postului de jandarmi din comună, în ziua de 22 Sept. 1939, pe când omul se afla la lucru departe de reșta satului. Dos în orașul Câmpulung, a fost im-

puscat; în urmă au rămas soția, copiii și un lată ialtim alb ca neana. Nefericitul paritate a fost și el purtat la Consiliul de războiu în Caranseuș, pentru a îndrăznit să plângă.

Cine a ordonat din umbră săvârșirea acestor mișleți și pentru care vină? Parlăți se a-acum zădarnic!

Asociația profesorilor secundari din localitate, cu noua conducere pe care a acceptat-o aproape unanim, a organizat o serie de conferințe culturale de actualitate: a) La 1 Decembrie 1940, a conferențiat d-l prof. Victor Țărănuș, directorul Școlii Normale de băieți și vicepreședintele Asociației, despre *jerifo și biruința Transilvaniei*. Au urmat coruri și recitări ocazionale, precum și orchestra simfonică sub conducerea d-lui prof. Dobrovolschi.

b) La 5 Decembrie, 1940, d-l Ioan Bănciș, conferențiar universitar, și-a dezvoltat conferința cu subiectul „Către marea de pământ”.

c) La 6 Decembrie 1940, d-l Ioan Didișescu, profesor la școala normală de băieți, a ținut o conferință cu subiectul: „Filosofia românească”.

Venitul realizat dela ultimele două manifestări culturale a fost destinat sibiștilor și ajutorului legionar.

Înmormântarea unui învățător

Dumitrescu, a fost condus la locul de veșnică odihnă trupul neînsușit al învățătorului pensionar C-Ilia Lășter, din Ghișești, mort în urma unei grele suferințe.

Învățătorul Lășter a fost cu adevărat un apostol al aștinii.

și munca depusă de el a dat roadele cele mai frumoase posibile. Din școala lui au ieșit, în Ghîgoceni, peste 150 intelectuali, ofițeri, preoți, învățători, etc. Viața lui a fost toată o operă creștină. Locul pe care se afla ridicată școala satului a fost donat de el. A îndrumat și ajutat pe mulți fii nevoiași ai satului, în care a înființat bancă populară, cor sîntesc și primul cămin cultural „Pomul”, a cărui președinție era și pentru care a lăsat însemnate fonduri. A muncit mult, cărînd cu mîna lui piatra și lemne pentru construcția școlii și a bisericii. A fost cenzor la Federația Piatra-Neamț și a contribuit mult la decepta distribuirea a împotriva țărănilor din comuna sa. A fost decorat în mai multe rînduri pentru merite culturale și de muncă.

Iubit mult de intelectuali ja-deului și de sîtenii din împrejurimi, a fost un exemplu de bunătate și dulcea.

Înmormîntarea s'a făcut în simplitate — așa cum a dorit el — cu un singur preot, plîns de întreg satul și de cele învecinate.

Învățătorul pensionar Ion Popa Șerbăni, coleg cu defunctul, a făcut o impresionantă cuvîntare evocînd viața învățătorului Lăstăr. Am mai vorbit pr. Ungureanu, inv. director al școlii Ștefan Avram și inv. D-tra Mureș, tot evocînd meritele defunctului.

(Universul, 10 Oct.)

Serbările dela Liceul Comercial din Piatra-N. Miercuri 11 Dec. a avut loc în sala de festivități a liceului „Petru-Rareș”, un program artistic-

cultural, executat de Frățile de Cruce ale liceului comercial din localitate.

D. St. Vărzescu și cu fratele de cruce Podolsanu Laurean, din cl. VII-a, au jucat rolul F. D. C. în școală. A urmat apoi un program de coruri legonare, conduse de fratele de cruce Oltaru din clase VIII-a. S'a remarcat ca executare desăvîrșită imnul Sfînta Treime legonară, sub conducerea d-lui prof. Sîmbolcu, care a organizat ansamblul coral al frăților.

A urmat apoi un concert muzical executat de elevii Vasiliu I., Stăngu, Bocancea și Popa.

Partea principală a programului a fost piesa de teatru „Un om cu reputație”, a cărei pregătire s'a făcut sub supravegherea d-lui I. Vasiliu — secretarul școlii. Piesa a fost jucată de elevii Vasiliu și Pavlov din cl. VIII, Ciobotaru cl. VI-a, cu concursul elevilor Mănescu, Porloe, Sotresanu, Zivati, Tărbescu și Corjescu dela liceul de teatru din localitate.

Direcția liceului comercial — prin d. director C. Borș — a dus mulțumiri d-ului Patruș, directorul liceului de teatru și d-lui V. Chirîtescu, directorul liceului „Petru-Rareș”, pentru concursul dat.

Patronul școlii

Joi 12 Decembrie, s'a sărbătorit patronul liceului comercial din localitate. Am participat profesorii, elevii și o parte din părinții elevilor.

A vorbit d. director C. Borș accuzînd că școala romînoasă de azi va trece la tîmpulul prezente de Căpitan, din care a și citit câteva pagini.

A mai vorbit d. prof. Mireasa Mrejeru, care a explicat rolul

F. D. C. precum și datoria lor față de școală.

S'a executat apoi un program de recitări și coruri.

(Cronica, 16 Dec. 1940)

Serbare

Dumitrea, la ora 4 d. a. s'a dat la școala normală „Gh. Asachi” o serbare pregătită de clasa V-a.

Venitul este destinat ajutorării studenților.

Dola Asociația învățătorilor

Adunarea generală anuală a asociației învățătorilor se va ține în ziua de 28 Dec. 1940.

Se vor discuta problemele la ordinea zilei și rolul școlii primare în obținerea și Statului național legionar și se va face o dare de seamă asupra câmboului învățătorilor din jud. Neamț.

Stăruirea sediului legionar județean

Marți la ora 16 s'a făcut stăruirea apel la sediu mișcării legionare din județul Neamț, str. Alexandru cel Bun nr. 12.

Odată cu sediul s'au stăruit și două imente steaguri — unul tricolor și unul verde — care vor înălța pe un câmp de 30 m.

Služba a fost oficiată de protoera D. Nourescu, pr. Cojocari, pr. Jilava și pr. Tifesc.

Au participat toate căpeteniile legionare și administrative din județ și oraș, în frunte cu d-nii: Ștefan Crăciun, șeful mișcării legionare din jud. Neamț; Iulian Galac, prefectul județului; Valter Orendorț, primarul orașului; prof. Anghel Tondorescu

comandant ajutor; I. Boștan, șeful corpului muncitoresc legionar din județ; C. Găgărăș, primarul orașului Tg. Neamț, cu ajutorul său St. Batașu, C. Fulger, ajutorul șefului județean al mișcării legionare; Șt. Vasilescu, fost magistrat; G. și V. Vlad, Achimescu, etc.

După slujbă, protoera Nourescu a invocat ajutorul lui Dumnezeu asupra muncii legionare.

Asistența a cântat apoi cântecul legionar.

(Universul, 15 Dec.)

Cămboul cultural „Gh. Asachi” e organizat serbarea datinilor de Crăciun și Anul Nou, cu concertul școlii normale de învățători din Piatra-N. În zilele de 14, 15 și 17 Dec. a. c. publicul pleșean a luat parte în număr impresionant la minunatele reprezentații ale obiceiurilor noastre strămoșești, care au avut loc prin stăruirea depusă de d-nii prof. Victor Țărancu, Virgil Popescu și I. Sâmbotin de la Normala de băieți.

2. **Turneu artistic.** În seara de 15. Dec. 1940, s'a reprezentat în localitate comedia spaniolă Sîntul, de Sabatino Lopez, cu următoarea distribuție:

Fecernte, bancher	D-l Ion Livescu
Mauri în de Curtis	„ Al. Șerban
Amida, soția sa	E-ze Miru Măntănuș
Bertezi	D-l Șt. Corabia
Cecilia	E-ze Mihai Șerban
Trombin	D-l Miru Șerban
Valentia	„ Casian

În partea I a programului artistic, a conferențiat d-l prof. Victor Țărancu despre viața și opera lui *Vasile Alexandru*, după care s'a jucat piesa *Barbu Lăntăcul de cântec* d-l Miru Șerban.

Patronul școlii normale de învățători a avut loc la 15 Noiembrie 1940, cu care prilej a conferențat inspectorul general al învățământului regional d-l prof. Victor Andrei, după care a primit programul scris al școlii.

Patronul liceului de băieți „Petru Rareș”, s'a ținut la 27 Noiembrie, 1940, cu un bogat program artistic. Au conferențat prefectul județului, d-l Galan, și directorul școlii, d-l V. Chirțescu.

Cinematograful Școala s'a transformat în cinematograful legionar „Doina”, inaugurat la 3 Dec. 1940.

A doua cantină legionară s'a deschis în sala Continental din Piatra-Neamț.

E. T.

Către Căminole Culturale

Fundația Culturală „Regele Mihai I” își reia activitatea în spiritul cel nou al Statului Legionar. În cadrul acestui Stat ea primește însărcinarea să se ocupe și să rezolve problemele de ordin cultural și gospodăresc.

Toate Căminolele culturale din județ sunt deci rugate să înceapă imediat activitatea.

Astăzi Patria cere ca toți fiii ei să-și facă datoria deplină. Rog dar, pe toți acei care cu abnegație, dragoste și toamnă curată s'au înrolat să muncească fără plată pentru temeiurile și îndreptarea vieții noastre, mai ales la școală, să fie asidui, mai mult ca oricând, prezenți la datorie.

Conducătorii de cămine, luați imediat legătura cu primarii și șefii de garizoane legionare, pe care, dacă au sunt, cooptați în statul Căminului și lucrați mână în mână. Dacă e ceva de schimbat în Cămin, raportați

imediat la Căminul județean cu sediul în Piatra-Neamț, la Casa învățătorilor, (str. Petru Rareș Nr. 54) făcând totodată și propunerile.

Fundația, în colaborare cu Ministerul Educației Naționale și Comandamentul Pregătirii Pre-militare, au hotărât ca de Crăciun și Anul Nou să se revină tradiția dărilor noastre străbune.

Organizați dar imediat, în înțelegere cu celelalte autorități, serbarea dărilor și plugurile de Anul Nou, fără a face pom de Crăciun.

Tot ce se adună dela aceste serbări și cu plugurile va depune la „Ajutorul Legionar”, de unde se vor alina suferințele fraților noștri religioși, slăbici și în neputință și-și agonisă stoguri hrana de toate zilele.

Ne veți trimite o dare de seamă asupra acestei activități și veți întocmi imediat un plan de lucru, pe care să-l executați cu Căminul.

Căminole care au, sau care ar putea să organizeze un cor, ne vor comența actuale, în vederea unui concert pe județ, pe care-l vom organiza în colaborare cu organele Ministerului Educației Naționale, la primăvară.

Pelângi aceste activități, legate de sf. sărbători, permanent și cu tot devotamentul Căminul Cultural trebuie să-și îndeplinească toată datoria față de țară, prin participarea, în rândul ei, la organizarea și săvârșirea „Munții Legionare”, în toamnă și pe șantier și la „Băcile materilor prime”.

Încrezător în stăruința dărilor de care suntem cu toții pătrunși, să vă pornim cu toții: *În muncă cu Dumnezeu înainte!*

MICHAEL AVADANEI
Inspector cultural

mărul familiilor deparazitare prin fierberea rufelor și a celor deparazitate prin etuvare, numărul persoanelor tunse și a celor deparazitate prin soluție de petrol și ulei. La fel se vor nota locuințele și persoanele rămase nedeparazitate, precum și cei recalcitrați și de rea voință. La sfârșitul acțiunii în ziua de sâmbătă, 14 Decembrie se va face un control general și o verificare prin șeful garnizoanei locale care deasemenea va nota constatările sale. Toate datele se vor centraliza la șeful garnizoanei locale, care le va totaliza și le va înainta medicului de circ. primar județean, unde se va face centralizarea pe județ (Municipiu). Medicii primari de județe vor înainta întreaga lucrare Inspectoratului General Sanitar, care va prelucra din punct de vedere statistic întreg materialul.

Orice reclamațiune în legătură cu executarea „Săptămâna curățeniei” se va înainta pe cale ierarhică organelor în drept mai sus arătate, care vor soluționa imediat orice diferend sau neînțelegere.

Fiecare conducător rămâne personal răspunzător de executarea întocmai a misiunii ce i s'a încredințat.

„Săptămâna curățeniei” se va repeta după același program în lunile Ianuarie și Martie, la datele ce se vor fixa și se vor comunica din timp.

Având în vedere înaltul scop social și sanitar care se urmărește prin această acțiune, având în vedere că, pe lângă însemnatele rezultate practice, va avea și un rezultat de ordin educativ, asupra populației; sperăm și așteptăm ca tot Românii de bine chemați să colaboreze vor răspunde fără șovăire și vor contribui din toate puterile lor ca acțiunea să reușească pe deplin, îndepărtându-se o plagă, care azi este o rușine pentru națiune și un mare rău pentru sănătatea publică.

Abonamentele se încasează numai pentru anul expirat al revistei. D-nii abonați în restanță sunt rugați să se pună la curent cu plata abonamentului. Casierul revistei este D-l Institutior Gr. Vlad, Piatra-Neamț. Numele abonaților care și-au achitat în întregime abonamentul pe 1939 s'a publicat în numerele 1—9 ale revistei și aceasta constituie completa verificare.
